

Kuopion kasarmialueen ympäristön suunnittelun lähtökohdat ja kehityisperiaatteet

Diplomityö
Maija Pelkonen
Pääohjaaja: Tarja Outila
Oulun yliopisto
Arkkitehtuurin yksikkö
18.11.2020

Kuopion kasarmialueen ympäristön suunnittelun lähtökohdat ja kehityisperiaatteet

Diplomityö
Oulun yliopisto
Tiedekunta: Teknillinen tiedekunta
Koulutusohjelma: Arkkitehtuuri, Arkkitehdin tutkinto
Tekijä: Maija Pelkonen
Pääohjaaja: Tarja Outila
Työn nimi: Kuopion kasarmialueen ympäristön suunnittelun lähtökohdat
ja kehityisperiaatteet
Sivumäärä: 137
Selostusosan merkkimäärä: 62406
Päiväys: 18.11.2020

Tiivistelmä

Diplomityö Kuopion kasarmialueen ympäristön suunnittelun lähtökohdat ja kehityisperiaatteet on konseptitasoinen suunnitelma ja tutkimus, kuinka alueella havaitut historialliset arvot voidaan huomioida suunnittelussa. Työ jakautuu karkeasti neljään osaan. Ensimmäinen osa esittelee alueen taustatiedot, kuten alueen historian, sekä rakentumisen vaiheet ja toinen osa nykyisen kaavoitus- ja suojelutilanteen. Kolmanteen osioon sisältyy kaupunkikuva-analyysi ja alueen mitoituksen tarkastelua. Taustatietojen perusteella muodostuu käsitys alueen arvoista, jotka ohjaavat suunnittelua. Viimeinen osio esittelee kehityisperiaatteet, joilla alueella tunnistetut arvot voidaan turvata jatkosuunnittelussa. Periaatteet koostetaan konseptitasoiseksi yleissuunnitelmaksi.

Abstract

The Master's thesis Development principles of Kuopio barracks area is a conceptual plan and research of how the historical values of the area can be considered in area planning. This thesis is divided up into four sections. The first section is about the history of the area and phases of construction. The second section introduces the current state of zoning and building protection. The third section consists of the cityscape analysis and observation of the area's measurements. This background research adduces both historical and current values in the area. Last section introduces development principles how the observed values can be secured in further planning. The principles are also examined in a conceptual master plan.

Sisältö

Kuopion kasarmialueen ympäristön suunnittelun lähtökohdat ja kehityisperiaatteet	1
Kuopion kasarmialueen ympäristön suunnittelun lähtökohdat ja kehityisperiaatteet	2
Määritelmät ja nimistö	7
Rakennusten nykyiset käyttötarkoitukset	9
Määritelmät	10
Alkusanat	12
1. Johdanto	13
2. KASARMIN MAANKÄYTÖN HISTORIA	14
2.1 Kuopion kasarmialueen taustaa 1800-luvulla	16
Maanomistuksen vaikutus kasarmin sijoittumiseen Kuopiossa 1800-luvulla	18
Asemakaavoitus 1700-luvulta 1800-luvun lopulle	18
Kasarmin aluesuunnitelma	19
2.2 Kasarmin rakentamisen vaiheita	21
Puukasarmi, suomalaisten tarkka-ampujapataljoonien aika 1881-1901	21
Tiilikasarmi, venäläisten aika 1901-1917	24
Itsenäistymisen ja sisällissodan seurauksia kasarmialueeseen 1917-1918	28
Suomen armeijan kasarmi 1918-1963	28
Toimijoiden vaihtuminen kasarmialueella 1963-1970	33
Maanomistuksen muutokset kasarmilla ja uudet toimijat 1970-2020	34
3. RAKENNUSSUOJELU JA MAAKÄYTÖN OHJAUS	40
3.1 RKY 2009 -inventointi	42
3.2 Rakennussuojelu asemakaavassa	44
3.3 Laki rakennetun ympäristön suojelusta ja muut erikoistapaukset	46
3.4 Kasarmin erityiset arvot	47
Aiempaa arvottamista	49
Kaavoissa käytetyt suojelumerkinnot muissa kasarmeissa	50
3.5 Suunnittelun ohjaus ja kaavoitustilanne kasarmilla	52
Maakuntakaava	53
Yleiskaava	56
Vireillä olevat yleiskaavat	56
Asemakaava	60
4. SUUNNITTELUALUE	62
4.1 Kaupunkikuva-analyysi	64
Rakennettu ympäristö	64
Yhtenäiset alueet ja rakennusryhmät	66
Häiriökohdat ja rakentumattomat alueet	66
Viherympäristö	86

Reitit	90
Rajat, esteet, maastonmuodot	94
4.2 Kasarmin mitoitus	96
Pihojen muodostus	99
5. SUUNNITELMA	102
5.1 Kehityssuuntia	104
5.2 Suunnittelun lähtökohdat ja uudisrakentamisen kehityisperiaatteet	107
Toiminnot ja käyttöaste	107
Rakennuspaikat	108
Materiaalit	110
Mittakaava	110
Liikenne	111
5.3 Ideasuunnitelma	112
5. Lopuksi	126
Lähdeluettelo	128
Painetut lähteet	128
Painamattomat lähteet	129
Kuvälähdeluettelo	134
Kuvissa ja 3D-mallissa käytetyt lähtöaineistot	136

Liitteet:

Liite 1 - Planssapienennökset

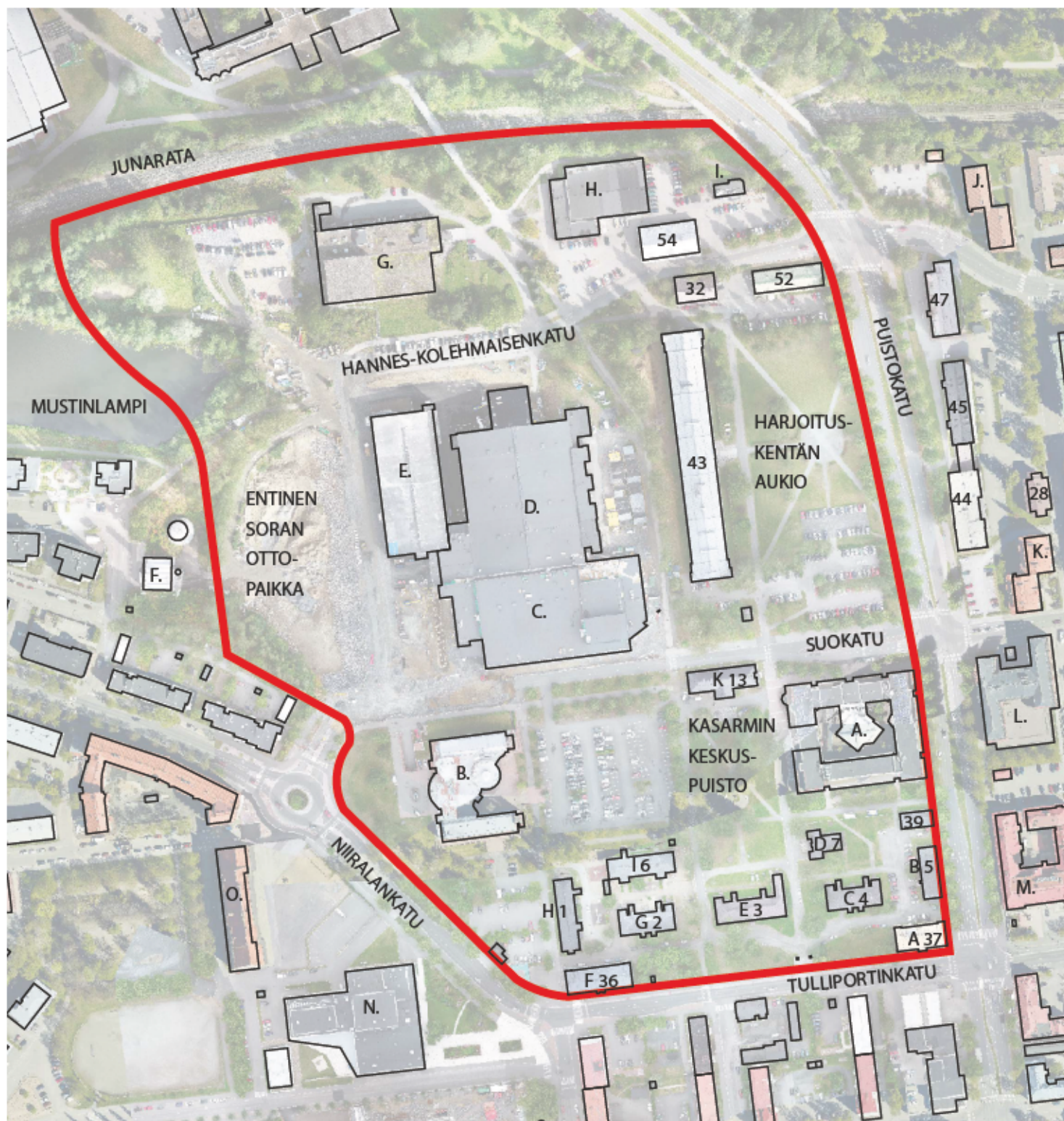

Kuva 1. Kuopion sijainti kartalla.

Määritelmät ja nimistö

Kuva 2. Kohdealueen sijainti kaupungissa on rajattu punaisella. RKY 2009 kohdealueet on esitetty keltaisella rasterilla. Lisäksi kartalle on merkitty muita alueita ja paikkoja.

Kuva 3. Nimistökartta. Kaupungin ja Senaatti-kiinteistöjen omistamien rakennusten luettelon numerointi tulee tilakeskuksella käytössä olevista tunnuksista ja lähdeaineistona on käytetty Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy:n laatiman rakennushistoriaselvityksen rakennusluetteloa. Tunnukset A. - O. ovat ainoastaan tässä kartassa käytettyjä merkintöjä rakennusten käyttötarkoitusten havainnollistamiseen, eivätkä ne perustu rakennusten viralliseen numerointiin.

Rakennusten nykyiset käyttötarkoitukset

Kaupungin omistamat kasarmialueen rakennukset:

A 37	Toimistorakennus
B 5	Toimistorakennus
C 4	Toimistorakennus
D 7	Sotaveteraanimuseo
E 3	Toimistorakennus
F 36	Toimistorakennus
G 2	Kasarminpuiston päiväkot
H 1	Englantilainen päiväkot
I 6	Kasarminpuiston päiväkot
J 39	Ajuritalli
K 13	Sotku
32	Bänditila
43	Puistokartano (kansalaisopisto)
52	Automuseo
54	Varasto

Senaatti-kiinteistöjen omistamat kasarmialueen rakennukset:

28	Toimistorakennus
44	Toimistorakennus
45	Toimistorakennus
47	Toimistorakennus

Ympäröivät rakennukset:

A.	Valtuustotalo
B.	Oikeus- ja poliisitalo
C.	Uusi uimahalli
D.	Jaähalli
E.	Pysäköintilaitos
F.	Voimalaitos
G.	Vanha uimahalli
H.	Keilahalli
I.	Hesburger
J.	Asuinrakennus
K.	Asuinrakennus
L.	Kansaneläkelaitos
M.	Posti ja verotoimisto
N.	Kaupungin teatteri
O.	Niiralan koulu

Määritelmät

Kaavahierarkia:

”Kaavahierarkian muodostavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaava, yleiskaava sekä asemakaava siten, että yleispiirteisempi suunnitelma ohjaa yksityiskohtaisemman suunnitelman laatimista ja sisältöä.” (Tieteen termipankki, 18.3.2020)

Keskustan jalankulkuvyöhyke:

”Jalankulkuvyöhyke on tiiviisti rakennettu, yhdestä kahteen kilometrin etäisyydelle kaupallisesta keskuksesta rajautuva alue, jossa sijaitsee paljon työpaikkoja ja palveluita. Pääkeskustan lisäksi kaupunkiseuduilla on palvelutarjonnaltaan monipuolisia alakeskuksia, joissa on oma jalankulkuvyöhykkeensä.” (Suomen ympäristö keskus (SYKE, 2020, a)

Keskustan reunavyöhyke/intensiivisen joukkoliikenteen alue:

”Jalankulkuvyöhykettä ympäröi 1-3 kilometrin laajuinen reunavyöhyke, josta on lyhyt matka pyöräillen tai kävellen keskustaan. Laajuus vaihtelee kaupungin koon ja rakenteen mukaan. Suurimmissa kaupungeissa joukkoliikenteen tarjonta on vyöhykkeellä monipuolista – Helsingissä alueella palvelee myös tiheä raitiotieverkko. Etenkin suurissa kaupungeissa keskustan reunavyöhyke on monipuolinen sekä rakenteeltaan että liikkumismahdollisuuksiltaan. Kävelyn ja pyöräilyn lisäksi joukkoliikenteen käyttö on hyvin yleistä. Alue on tiiviisti rakennettua, ja sen asukastiheys on korkea.” (SYKE, 2020, a)

”Intensiivisellä joukkoliikennevyöhykkeellä joukkoliikenteen palvelutaso on erinomainen. Pääkaupunkiseudulla vyöhykkeen kriteerinä on bussiliikenteessä enintään 5 minuutin ja raideliikenteessä 10 minuutin vuoroväli ruuhka-aikana.” (SYKE, 2020, b)

Kulttuuriympäristö:

”Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan ihmisen toiminnan tuloksena syntynyttä, jatkuvasti muuttuvaa ympäristöä, jonka ominaispiirteet ilmentävät kulttuurin vaiheita sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Kulttuuriympäristöön kuuluu esimerkiksi eri-ikäisiä rakennuksia ja rakennettuja ympäristöjä, siltoja, teitä, sähkölinjoja ja teollisuus- ja satama-alueita, kulttuurimaisemia maaseudulla, metsissä, taajamissa ja kaupungeissa, arkeologisia kiinteitä rakenteita maassa ja vesistöissä.” (Hakli & Laine, 2016, s. 232)

Megatrendi:

”Megatrendi on useista ilmiöistä koostuva yleinen kehityssuunta, laaja muutoksen kaari. Niiden nähdään usein tapahtuvan globaalilla tasolla ja kehityssuunnan uskotaan usein jatkuvan samansuuntaisena. Megatrendit antavat hyvän kuvan laajoista tulevaisuuden muutoksista, mutta niiden lisäksi on hyvä tarkastella myös heikkoja signaaleja, tarkempia trendejä sekä jännitteitä kehityskulkujen välillä.” (Dufva, 2020, s. 3)

Rakennusperintö:

”Rakennusperintö viittaa sekä konkreettisesti rakennettuun ympäristöön että maankäytön ja rakentamisen historiaan ja tapaan, jolla rakennettu ympäristö on syntynyt. Rakennettu kulttuuriympäristö muodostuu yhdyskuntarakenteesta, rakennuksista sisä- ja ulkotiloineen, pihoista, puistoista sekä erilaisista rakenteista, kuten

esimerkiksi kadut tai kanavat. Rakennusperintö on usein synonyymi rakennetulle kulttuuriympäristölle.” (Hakli & Laine, 2016, s. 233)

Rekonstruktio:

”osittain jälleenrakennettu aito esine tai rakennus, uusi alkuperäisen jäljennös tai hypoteettinen, alkuperäistä ideaa tavoitteleva esine tai rakennus.” (Valkeapää & Salmela, 1997, s. 52)

Rännikatu:

”Kuopion rännikatuverkko on 1770-luvulta alkaen läänin pääkaupungin asemakaavaan sisällytetty paloturvallisuutta lisäävä palokujaverkosto. Yhtä kattavaa, kahden erilevyisen kadun hierarkiaa ei ole säilynyt muissa kaupungeissa samassa laajuudessa. Kuopion keskustan ruutukaava-alueen kattavan rännikatualueen alkuperäinen linjaus ja leveys, noin 7,2 metriä, on pääosin säilynyt.” -- ”Kuopion rännikatuverkko perustuu asemakaavaan, jonka maanmittari Pehr Kjellmanin laati 1775 perustetulle kaupungille.” -- ”Kaupunkistruktuurin kaavallinen idea perustui suurkortteleihin, jotka ns. rännikadut eli palokujat jakoivat neljään pienempään kortteliin.” -- ”Paloturvallisuuden saavuttamiseksi kadut olivat leveitä, 24 kynnärää, ja tontit suuria. Kortteleita halkovat palokujat tehtiin 12 kynnärää (vähän yli seitsemän metriä) leveiksi niin, että aikaa myöten niistä muodostui katuja.” (Museovirasto, 2009, b)

Valtion rakennusperintö:

”Valtion rakennusperinnöllä tarkoitetaan ensinnäkin valtion omaan käyttöön rakentamia kiinteistöjä nykyomistuksesta- ja käytöstä riippumatta.”...”Toiseksi valtion rakennusperintöä ovat valtion omaan käyttöön hankkimat tai saamat ja käyttöön muokkaamat kiinteistöt nykyomistuksesta riippumatta.”...”Valtion rakennusperintö on käsite, joka muodostaa kulttuurihistoriallisen kehyksen ja puitteen valtion kiinteistövarallisuuden tarkastelulle.” (Hakli & Laine, 2016, s. 234) Valtiolla tarkoitetaan sekä Suomen että Venäjän valtioita. (Sinisalo, 2016, s. 46)

Vihertehokkuus:

”Alueen ekologisille toiminnoille ja ekosysteemipalvelujen tuotannolle edullisen pinta-alan suhde tontin koko pinta-alaan laskettuna pisteyttämällä alueen elementit niiden edullisuuden mukaan.” (SYKE, 2013, c)

Alkusanat

Ajatus yhdyskuntasuunnitteluun liittyvästä diplomityöstä heräsi kesällä 2017 Kuopiossa asemakaavoituksessa suorittamani työharjoittelun aikana. Syksyllä 2019 kysyin Kuopion kaavoituksesta olisiko heillä diplomityöhön sopivaa aihetta tiedossa ja sain ehdotuksen tutkia kasarmialuetta.

Haluankin kiittää Kuopion kaupungin asemakaavoitusta mielenkiintoisesta ja haastavasta diplomityöaiheesta, sekä siihen liittyvästä lähtöaineistosta. Kiitokset ansaitsee myös diplomityön pääohjaaja Tarja Outila rakentavasta palautteesta ja kannustamisesta. Ohjauksissa moni ajatus kirkastui ja löysi selkeämmän suunnan. Suurin kiitos kuuluu perheelle, läheisille ja ystäville, etenkin Mikolle.

1. Johdanto

Diplomityö kasarmialueelle on ajankohtainen, sillä kaupunki on aikeissa myydä kasarmialueella omistamansa rakennukset. Alustavissa puheissa on esitetty alueen muuttamista asuinkäyttöön. Käyttötarkoituksen muutos historiallisesti arvokkaalla alueella edellyttää huolellista perehtymistä suunnittelukohteen arvoihin ja potentiaaliin. Diplomityö keskittyy rakennusperinnön arvojen tunnistamiseen, mutta kehityspäätteissä on tavoitteena huomioida myös ratkaisujen vaikutukset ihmisten ja ympäristön hyvinvointiin muuttuvassa maailmassa.

Työn tavoitteena on kasarmin suunnittelun lähtökohtien selvittäminen, jotta tiedetään, miten kasarmialuetta voidaan kehittää, ilman, että arvot vaarantuvat. Työssä tutkin millaisia toimintoja kasarmialueelle voisi sijoittua ja mitä reunaehdot uudisrakentamiselle löytyy.

Ensimmäinen työvaihe on lähtötietojen selvittäminen suunnittelutyön pohjalle. Siihen kuuluu katsaus kasarmin historiaan, nykytilaan, sekä aiempiin inventointeihin ja arvottamiseen perehtyminen, jotta selviää mitä arvoja kasarmilla on olemassa. Tässä olen käyttänyt aineistona ensisijaisten lähteiden lisäksi kaupungin tilaamaa rakennushistoriaselvitystä. Alueen suunnittelun ohjaus ja suojelua koskeva lainsäädäntö on selvitettävä, jotta muut reunaehdot kuten valtion ja kaupungin tahtotila tulevat esille. Kaupunkikuva-analyysi esittelee kohteen nykytilan tarkemmin ja paljastaa ympäristön arvot, ominaisuudet, sekä kehityskohteet. Suunnitteluosiossa tutkin selvitysosan havaintoja ja koostan ne yhdeksi konseptisuunnitelmaksi.

An aerial photograph of a city grid, likely Kuopio, Finland, from 1947. The image shows a dense urban layout with a grid of streets and buildings. A semi-transparent white text box is overlaid in the bottom left corner, containing the title and a source note. The background image shows a mix of urban development and open land, with a river or canal visible on the left side.

2. KASARMIN MAANKÄYTÖN HISTORIA

Ilmakuva 1947. Kuvalähde: Maanmittauslaitos, Kuopion karttapalvelu.

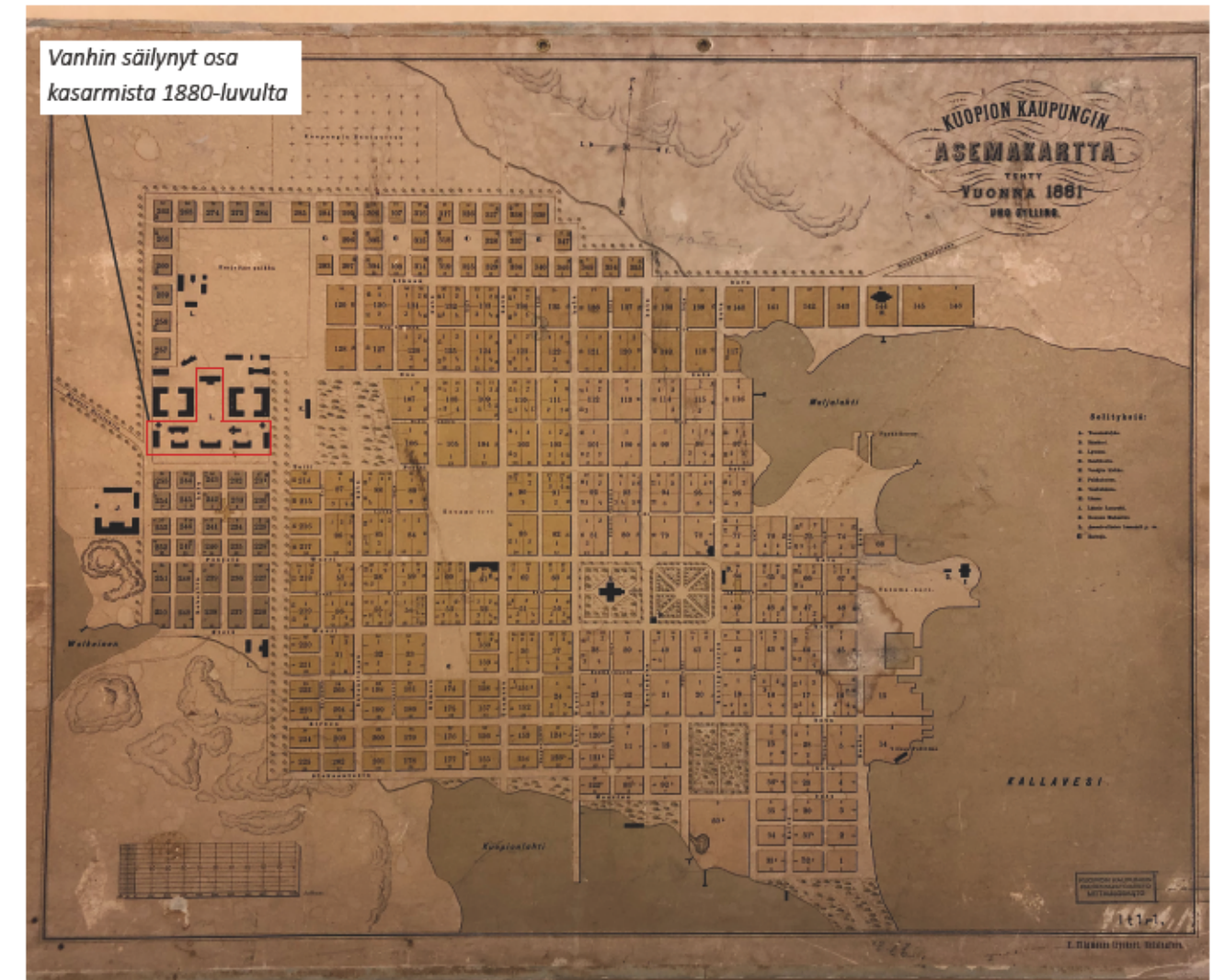
2.1 Kuopion kasarmialueen taustaa 1800-luvulla

Kasarmit ovat osa valtion rakennusperintöä, eli ne ovat kulloinkin vallassa olleen valtion rakennuttamia ja hallinnoimia. Kasarmialueiden historia on kiinteästi sidoksissa valtion historiaan, sekä valtion tehtäviin eri aikakausien asettamien vaatimusten edessä. Kasarmien sijainnit määräytyvät maan hallinnollisten järjestelyjen ja toisaalta puolustustarpeiden mukaan. (Sinisalo, 2016, s. 46 ja 50)

Suomi saavutti autonomisen aseman Venäjästä vuonna 1809, minkä jälkeen vuonna 1811 perustettiin Suomen yleisten rakennusten intendenttikonttori johtamaan valtion rakennustoimintaa. Läänilaitos jakoi rakennushallinnon eripuolille maata. (Lahti, 2011, s. 8-9) Autonomisessa Suomessa valtion julkinen rakennustuotanto keskittyi ohjelmallisen sijoittelutavan mukaan lääninpääkaupunkeihin. (Sinisalo, 2016, s. 50-51)

Vuonna 1878 Venäjällä säädettiin Suomen suuriruhtinaskunnan yleinen asevelvollisuuslaki, joka astui voimaan 1881. Sen vuoksi vanhan ruotujakolaitoksen pohjalta läänien pääkaupunkeihin perustettiin kahdeksan uutta tarkka-ampujapataljoonaa. Kuopio kuului Oulun kanssa uusiin varuskuntakaupunkeihin. Kuopion tarkka-ampujakasarmien vertailukohteet sijaitsevat Uudellamaalla, Turussa, Vaasassa, Oulussa, Mikkelissä, Hämeenlinnassa ja Viipurissa. (Riekk, 2005, s. 243; Sinisalo, 2014, s. 277; Kauppi, 2001, s. 142) Venäjän suunnitelmissa Suomen asevoimien tehtävä oli Pietarin puolustuksen turvaaminen, vaikka painopiste maan sotatoimissa oli muualla. (Haila, 1996, s. 20)

Kasarmi sijoittui sisämaahan Kuopion hallinnollinen aseman vuoksi, sillä muut kasarmialueet sijoitettiin tärkeimmille puolustuslinjoille etelään ja länsirannikolle. Kasarmin lisäksi kaupungin asema läänin pääkaupunkina näkyi myös muussa rakennustuotannossa. Matalaa puukaupunkia täydennettiin valtion rakennushankkeilla, kuten lääninhallituksen, Kuopion lääninvankilan ja Niuvanniemen sairaalan rakennuksilla. (Riekk, 2005, s. 14)

Kuva 4. Kuopion kaupungin asemakartta vuodelta 1881. Kuvälähde: Kuopion kaupunginarkisto. Säilyneen puukasarmikokonaisuuden merkintä on lisätty karttaan punaisella rajauksella. Muita alkuperäiseen tarkka-ampujakasarmiin liittyneitä rakennusryhmiä ovat pohjoisosan talousrakennukset ja etelään muutaman korttelin päähän sijoittuva sairaala.

Maanomistuksen vaikutus kasarmin sijoittumiseen Kuopiossa 1800-luvulla

Tyypillisesti tarkka-ampuja kasarmit sijoitettiin hieman kaupungin ulkopuolelle Vaasaa lukuun ottamatta. (Kauppi, 2001, s. 142) Kuopiossa kasarmin sijoittuminen keskustan lounaiskulmaan Hatsalan alueelle johtui aiemmasta maanomistuksesta. Pietari Brahe valitsi Hatsalan tilan uuden kaupungin maiksi 1600-luvun puolella välissä Suomen kuuluessa Ruotsin suurvaltalle, mutta kaupunki ei vielä tuolloin muotoutunut elinvoimaiseksi, vaan se lakkautettiin. (Martikainen & Puurunen, 2019, s. 17; Niukkanen, 2001, s. 70-71) Tämän jälkeen Hatsalan maille sijoittui sotilasvirkatalo vuonna 1695. (Rieki, 2005, s. 241) Kuopion kaupunki perustettiin vuonna 1775 uuden läänijaon mukaiseksi läänin pääkaupungiksi. (Lilius, 2014, s. 16) Suomen sodan jälkeen Ruotsin valta vaihtui Venäjälle samoin kuin virkatalon maiden omistus. Virkatalon mailla sijaitsi 4. tarkka-ampujapataljoonaa varten rakennettuja rakennuksia ja myös venäläistä sotaväkeä majoittui alueella. Valtion omistama Hatsalan tila päättyi kaupungin omistukseen vuosina 1846-1850 suoritetussa maanvaihdoissa vastineeksi Leväsen tilan maista. Kaupunki luovutti maat uutta tarkka-ampujapataljoonan kasarmialuetta varten vuonna 1880. (Rieki, 2005, s. 241-243)

Asemakaavoitus 1700-luvulta 1800-luvun lopulle

Kuopion keskustan asemakaava perustuu 1700-luvulta peräisin olevaan kustavilaiseen ruutukaavaan, joka muodostui rännikatujen neljään osaan jakamista suurkortteleista. (Lilius, 2014, s. 16; Rieki, 2005, s. 47) Maanmittari Pehr Kjellman suunnitteli poikkeuksellisen väljän, paloturvallisuuden saneleman ruutukaavan uutta kaupunkia varten vuonna 1775. Kortteleita erottavat kadut olivat 24 kyynärää, eli reilun 14 metriä leveitä ja pienemmät, palokujina toimineet rännikadut 12 kyynärää, eli reilun seitsemän metriä leveitä. (Lilius, 2014, s. 16) Kasarmialue sijoittui kaupungin länsireunan rakentumattomalle kaava-alueelle. C. A. Edelfelt teki vuoden 1856 keisarillisen asetuksen mukaisen, paloturvallisuusvaatimukset täyttävän ehdotuksen ruutukaava-alueen laajennusta varten vuonna 1858, mutta sitä ei koskaan toteutettu. (Rieki, 2005, s. 47, 243-244)

Kasarmin aluesuunnitelma

Kaikki 1881 perustetut tarkka-ampujapataljoonan kasarmit toteutettiin soveltamalla Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdin August Bomanin laatimia tyyppiirustuksia rakennuspaikan mahdollisuuksien mukaan. (Sinisalo, 2014, s. 277) Kuopion puukasarmi toteutui hyvin pitkälti Bomanin suunnitelman mukaisesti kaupungininsinööri Alexander Theslefin ja hänen seuraajansa Uno Gyllingin tarkemman asemakaavasuunnittelutyön myötä. (Rieki, 2005, s. 245) Kasarmialueen kaava perustui suoraan tyyppiirustusten esittämään sijoitteluun, mutta yhdistyi reiteissään kaupungin katuverkkoon.

Kasarmin tarkempaa rakennetta tulee tarkastella sen funktion kautta. Kasarmin pääasiallinen tarkoitus oli majoittaa sotilaat, joten alueen keskiössä sijaitseva neliosainen miehistökasarmi nousi kasarmin ydinpiirteeksi. (Sinisalo, 2016, s. 51) Upseeriston asuinrakennukset muodostivat alueelle edustavan julkisivun ja samalla toteuttivat sotilaallisen yhteisön arvojärjestykseen perustuvaa aluerakennetta. Lisäksi alueelle sijoittui päävartio ja upseeriklubi, sekä hieman erilleen sairaalan rakennukset. (Sinisalo, 2014, s. 277-278) Kasarmin toiminnan luonteen vuoksi alueella oli harjoituskenttä, sekä kaikki itsenäisen yhteisön tarvitsemat huoltorakennukset, kuten leipomo ja verstaat. Taustalla vaikutti Venäjän armeijan pyrkimys kasarmien taloudelliseen itsenäisyyteen. (Haila, 1996, s. 21)

Venäjän armeijan kehnot majoitusolot aiheuttivat sotilaskuolleisuutta, minkä vuoksi tutkimus terveellisten olojen vaikutuksista lisääntyi. Kasarmin toiminnot sijoitettiin tutkimuksen mukaisesti väljästi erilleen toisistaan. Myös rakennusten kerrokorkeudet ja toimintojen tilantarve henkilöä kohden oli määritetty tutkimuksessa, mistä syystä myös Kuopion kasarmin puurakennukset tehtiin yksikerroksisina ja myöhemmin lisätyt tiilikasarmit kolmikerroksisina. Näin haluttiin varmistaa rakennusten paloturvallisuus ja hygieenisuus. (Haila, 1996, s. 62-64)

Kuva 5. Säilyneisyyskartta kasarmialueen eri aikakausien rakennuksista kaupungin ajantasaisen kantakartan päälle esitettynä. Purettujen rakennusten sijainnit ja koot on esitetty suurpiirteisesti, sillä ne perustuvat sähköiseen muotoon tuotuihin vanhoihin karttoihin ja suunnitelmiin. Kokonaisuudessaan säilyneisyyskartta antaa kuvan kasarmien rakentumisesta ja muokkautumisesta 1800-luvun lopulta vuoteen 2020.

1800-luvun lopun puukasarmi, säilynyt 2020	1914-1917 tiilikasarmi, purettu
1800-luvun lopun puukasarmi, purettu	1930 ja 1940-luvut, kasarmien suurin laajuus, purettu
Kasarmien täydennys 1800-1900-lukujen taite, säilynyt 2020	1900-luvun puoliväli, säilynyt 2020
Kasarmien täydennys 1800-1900-lukujen taite, purettu	1900-luvun loppu, säilynyt 2020
1914-1917 tiilikasarmi, säilynyt 2020	2000-luvun alku, säilynyt 2020

2.2 Kasarmien rakentamisen vaihteita

Puukasarmi, suomalaisten tarkka-ampujapataljoonien aika 1881-1901

Autonomian ajalla rakentamista siivitti yhteiskunnan rakentuminen, verkostoituminen ja tavoite hallinnollisen alueen yhtenäisyydestä, mikä toteutui käytännössä muun muassa yleisten rakennusten ylihallituksen tuottamien tyyppipiirustusten ja rautateiden rakentamisen kautta. Kuopion 5. tarkka-ampujapataljoonan kasarmi koostui muiden vertaistensa tavoin puisista hirsirunkoisista lautaverhotuista rakennuksista. Puurakentaminen oli edullinen ratkaisu. (Sinisalo, 2014, s. 277) Ainoastaan pääkaupunkiin kasarmi toteutettiin kivistä edustavuuden vuoksi. (Sinisalo, 2016, s. 51)

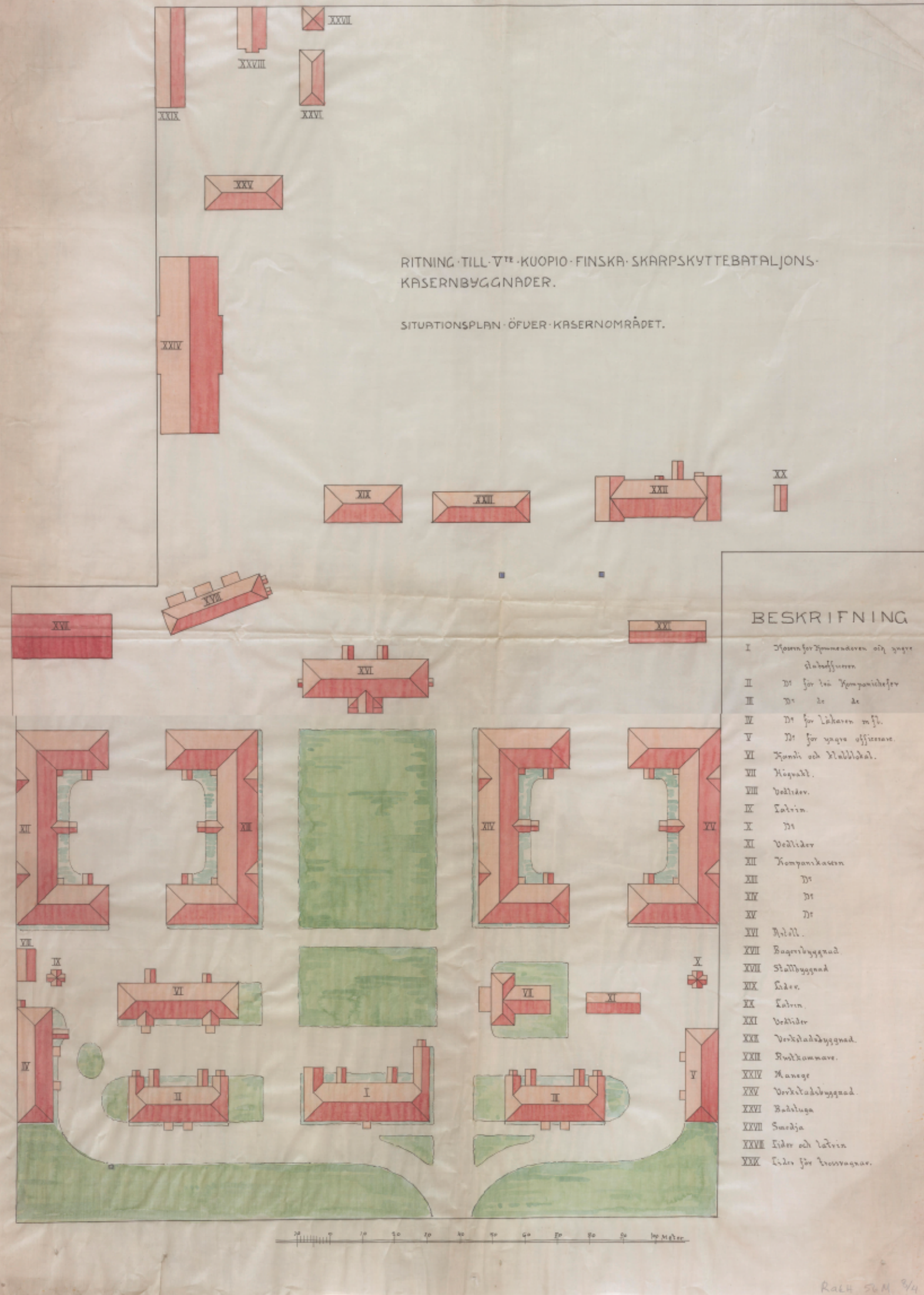
Kuva 6. Puukasarmien rakennukset 1800-luvun lopulla. Alkuperäisiä puukasarmien rakennuksia on säilynyt kahdeksan kappaletta.

1800-luvun lopun puukasarmi, säilynyt 2020
1800-luvun lopun puukasarmi, purettu

Tyyliltään kasarmi noudattaa 1800-luvun lopun kertaustyyliä, eli niissä näkyy klassismin säntilliset piirteet ja myöhäisempiren vaikutus. (Viljo, 1989, s. 77-79, viitattu Martikainen & Puurunen, 2019, s. 64; Sinisalo 2014, s. 277) Puukasarmen pohjapiirustukset ja rakennerratkaisut noudattivat August Bomanin laatimia suunnitelmia. Miehistökasarmen perusajatus oli Keski-Euroopassa suosittu sivukäytävään perustuva ratkaisu, jossa tuvat sijaitsivat toisella laidalla ja leveä käytävä tarjosi monipuolista tilaa muihin tarkoituksiin, kuten syömiseen ja harjoituksiin. (Haila, 1996, s. 70-72)

Puukasarmiaikana alueelle rakennettiin kokonaisuudessaan 32 puurakennusta mukaan lukien miehistökasarmit, upseeriston asumukset, maneesi, tallit ja muut talousrakennukset, sekä lisäksi kivinen leipomarakennus. Kasarmia täydennettiin tyyppipiirustusten mukaisella maneesirakennuksella vuonna 1889. (Rieki, 2005, s. 245-247; Savo, 22.1.1889, viitattu Martikainen & Puurunen, 2019, s. 26)

Kuva 7. August Bomanin
tyyppipiirustus 5. tarkka-
ampujapataljoonan
puukasarmin
asemapiirroksesta.
Kuvälähde:
Kansallisarkisto.

Tiilikasarmi, venäläisten aika 1901-1917

Suomalaisten tarkka-ampujien aika kasarmilla päättyi vuoteen 1901, kun vanha asevelvollisuuslaki kumottiin ja Suomen sotaväki liitettiin Venäjän armeijaan. Suomalainen sotaväki lopetettiin kokokaan asevelvollisuuslain kumoamisen myötä vuonna 1905, ja Suomi liitettiin osaksi Pietarin sotilaspäämajaa. Tämän seurauksena kasarmilla majoittui paljon venäläisiä sotilaita. (Haila, 1996 s. 19-20)

Venäjän toimet aiheuttivat maankäytön muutoksia myös Kuopiossa, kun kasarmeja rakennettiin 1900-luvun alun nousukauden aikana. Uudet ja täydennettävät kasarmit valittiin rautatieyhteyksien perusteella joukkojen liikkuvuuden turvaamiseksi. Savon rata oli otettu käyttöön vuonna 1889, joten Kuopion kasarmi valikoitui täydennettävien kasarmien joukkoon.

Kuva 8. Kuvassa venäläisen ajan tiilikasarmien rakennukset vuosilta 1901-1914 esitettynä vihreällä ja 1913-1917 ruskealla. Osa alkuperäisistä keltaisella rasterilla merkityistä puukasarmien osista oli jo tässä vaiheessa purettu.

- 1800-luvun lopun puukasarmi, säilynyt 2020
- 1800-luvun lopun puukasarmi, purettu
- Kasarmien täydennys 1800-1900-lukujen taite, säilynyt 2020
- Kasarmien täydennys 1800-1900-lukujen taite, purettu
- 1914-1917 tiilikasarmi, säilynyt 2020
- 1914-1917 tiilikasarmi, purettu

(Haila, 1996, s. 21-23; RKY 2009, Kuopion rautatieympäristöt) Kuopion kasarmien täydennysrakentaminen ajoittui vuosien 1913-1917 välille. (Riekkö, 2005, s. 248-249)

Venäläiset punatiilikasarmit edustavat rationaalista sotilasrakentamista. Puukasarmien tavoin ne perustuvat tyyppipiirustuksiin, joita laadittiin venäläisessä päärakennuskomiteassa, ja paikalliset rakennuskomiteat laativat lopulliset suunnitelmat niiden pohjalta. (Haila, 1996, s. 31) Rakentamistapa ja kasarmien toiminnallinen luonne pohjautuvat suurimmilta osin sotilaskuolleisuuden seurauksena tehdyn tutkimustyön antamiin uusiin elintasovaatimuksiin, sekä toisaalta rahoituksen asettamiin rajoihin. Lisäksi taustalla vaikutti vielä 1800-luvulla ihannoitu Rooman legioonalaistilastoista peräisin oleva edustuksellinen symmetria, ja paraatit olivat osa sotiin valmistautumista. (Haila, 1996, s. 56-57, 62 ja 134)

Kuopion kahden ja kolmen kerroksen korkeiset tiilikasarmirakennukset täyttivät sota-asetuskokoelman asettamat vaatimukset paloturvallisuuden, tilantarpeen ja hygienian suhteen. Arkkitehtoninen ilme perustui tiilen ominaisuuksiin, joten muotokieli ja koristeaiheet syntyivät tiilen suorakulmaisuudesta, sekä julkisivusommitelmista. Tyyli-ihanteet olivat klassistisia, sekä gotikasta ammentavia. (Haila, 1996, s. 35-37) Tiilikasarmien tyyppillinen pohjapiirustus koostui poikkiseinien jakamasta pitkästä suorakaiteesta, johtuen yrityksestä yhdistää kustannustehokkuus ja hyvä tuulettavuus. (Haila, 1996, s. 71)

Itsenäistymisen ja sisällissodan seurauksia kasarmialueeseen 1917-1918

Suomi saavutti itsenäisyyden vuonna 1917 Venäjän vallankumouksen myötä ja kasarmien täydennysrakentaminen keskeytyi venäläisten lähdettyä Kuopiosta. Sisällissota syttyi vuonna 1918. Kasarmialuetta hallitsi ensin punakaarti, kunnes valkoiset saivat yliotteen ja tekivät kasarmista punavankileirin. Nykyinen puistokartanorakennus toimitti tuolloin vankilan virkaa. (Iskanius, 2012, s. 100, viitattu Martikainen ja Puurunen, 2019, s. 33-34; Riekk, 2005, s. 250) Kuitenkin jo loppuvuodesta 1918 alkoi Suomen oma armeija muotoutua ja Itä-Suomen jalkaväkirykmentin yksi pataljoona sijoitettiin Kuopion kasarmille. Sisällissodan vaurioittamaa kasarmia korjattiin aina vuoteen 1922 asti. (Iskanius, 2012 s. 114, viitattu Martikainen ja Puurunen, 2019, s. 36)

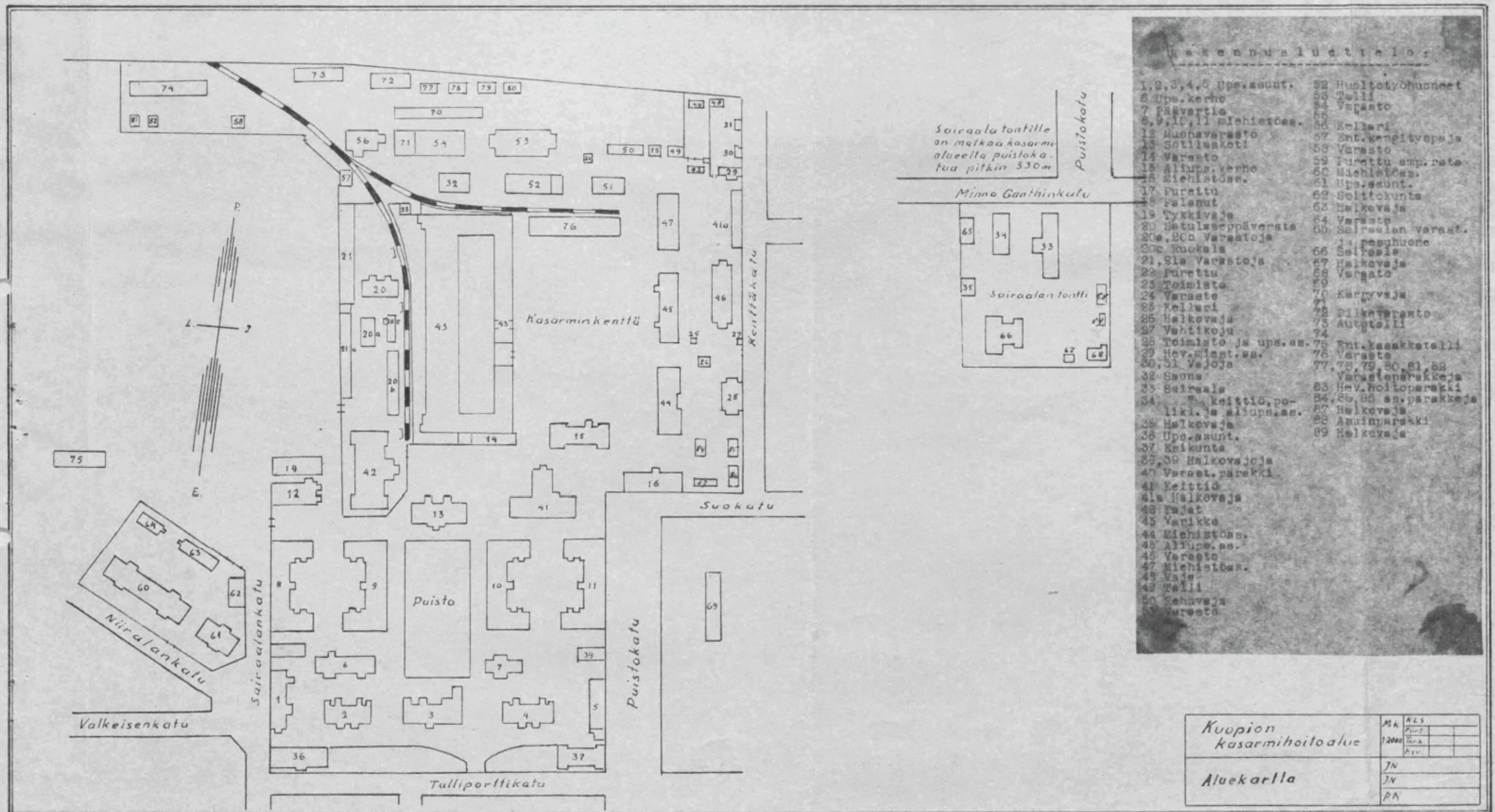
Suomen armeijan kasarmi 1918-1963

Kuopion kasarmista tuli Pohjois-Savon joukkojen, Pohjois-Savon rykmentin keskus. Loputkin pataljoonat siirrettiin Kuopion kasarmille vuonna 1922. Lisäksi asevarikko sijoittui alueelle vuonna 1918. Asevarikon käyttöön päätyi ainakin puistokartanon rakennus, jota myös laajennettiin asevarikon tarpeisiin, sekä sen läheisyydessä olleita rakennuksia. (Riekk, 2005, s. 250) Asevarikon toimintaa varten tehtiin rautatien sivuraide vuonna 1919. (Martikainen ja Puurunen, 2019, s. 38)

Pohjan rykmentti korvasi Pohjois-Savon rykmentin 1.5.1934. Rakennuksia korjattiin ja niiden käyttötarkoituksia muutettiin vastaamaan uusien käyttäjien tarpeita. (Riekk, 2005, s. 251) Lisäksi rakennettiin uusi ruokalarakennus. (Iskanius, 2012 s. 152, viitattu Martikainen ja Puurunen, 2019, s. 39) Kasarmilla tapahtui jälleen joukkojen liikehdintää toisen maailmansodan sytyttyä vuonna 1939 ja kasarmien rakennusten kunnossapito jäi taka-alalle. Sodan jälkeen kasarmille sijoitettiin jalkaväkirykmentti 2, mutta rakennukset tarvitsivat kunnostusta. (Iskanius, 2012, s.169, 179, 187, 199, viitattu Martikainen & Puurunen, 2019, s. 40)

Kuva 10. Ilmakuva vuodelta 1947. Suunnittelualan rajausta esitetty kuviin punaisella. Kuvalähde: Kuopion karttapalvelu.

Kuva 11. Karttakuva Kuopion kasarmihoitoalueen piirustuspiirustusta vuosilta 1934-1945. Kuvalähde: Kansallisarkisto, armeijan esikunnan huolto-osaston rakennepiirustukset. Kasarmi oli suurimmassa laajuudessaan 1930-1940-lukujen aikaan, jolloin alueella toimi Pohjan rykmentin lisäksi myös asevarikko. Rakennusluettelosta erottuu rakennusten käyttötarkoituksia, jotka on esitetty myös sivulla 9.

Kuva 10. Kasarmialue laajimmillaan 1930-1940-lukujen seutuvilla. Tilamuutoksia ja uusia rakennuksia tehtiin uusien toimijoiden, kuten asevarikon tarpeisiin. Tuolta ajalta peräisin olevia rakennuksia ei ilmeisesti ole enää jäljellä.

- 1800-luvun lopun puukasarmi, säilynyt 2020
- ▨ 1800-luvun lopun puukasarmi, purettu
- Kasarmin täydennys 1800-1900-lukujen taite, säilynyt 2020
- ▨ Kasarmin täydennys 1800-1900-lukujen taite, purettu
- 1914-1917 tiilikasarmi, säilynyt 2020
- ▨ 1914-1917 tiilikasarmi, purettu
- ▨ 1930 ja 1940-luvut, kasarmien suurin laajuus, purettu

Kaupungin täydennysrakentamisen tarve alkoi painaa kasarmialuetta samoihin aikoihin armeijan organisaatiomuutosten kanssa. Armeija tarvitsi tilaa ampumaradoille ja harjoitteluun, mutta toiminto oli ristiriidassa kaupungin asuinalueitten läheisyyden kanssa. (Martikainen ja Puurunen, 2019, s. 42) Vuonna 1952 alueelle sijoitettiin vielä 2. prikaati, myöhemmin Pohjois-Savon prikaati, ja huonokuntoisia puukasarmeja korjattiin. Kantahenkilökunnalle rakennettiin asuntoja Hatsalankadun varteen vuosien 1955 ja 1956 aikana. (Riekk, 2005, s. 250-251) Viimein 1950- ja 1960-lukujen taitteessa puolustushallinto päätti sijoittaa kasarmit väljemmin kauemmas kaupunkien keskustoista, sillä vanhat kasarmialueet kaupunkien läheisyydessä olivat käyneet ahtaiksi. Pohjois-Savon prikaati siirrettiin Kajaaniin 1963. (Iskanus, 2012, s. 200-201, viitattu Martikainen ja Puurunen, 2019, s. 45; Riekk, 2005, s. 251; Tervasmäki, 1978, s. 353, viitattu Martikainen ja Puurunen, 2019, s. 45)

Toimijoiden vaihtuminen kasarmialueella 1963-1970

Asekoulu muutti alueelle vuonna 1963, jolloin armeija väistyi alueelta. Rakennuksia kunnostettiin ja muutettiin koulun toimintaa palvelemaan. Kaupungin laajenemisen paineesta Puistokatu jatkettiin kasarmialueen halki vuonna 1965. Alueella toimi edelleen asevarikko ja Kuopion sotilasläänin esikunta asekouluun lisäksi. Asevarikko siirtyi lopulta Kuopion Neulamäkeen vuonna 1970, minkä myötä rautatien sivuraide jäi tarpeettomaksi. Myös asekoulu lopetti toimintansa alueella vuonna 1970. (Martikainen ja Puurunen, 2019, s. 46-47; Riekk, 2005, s. 250-251) Vuonna 1969 samalle tontille alueen pohjoisosaan rakentui Esa Malmivaaran suunnittelema uimahalli. (Kuopion kaupunki, 2019, s. 7)

Kuva 12. 1990-luvun puolivälissä kasarmialueen rakennuksia oli purettu muun muassa Puistokadun tieltä ja huonon kunnan vuoksi. Alue täydentyi uimahallilla armeijakäytön vähetessä.

- 1800-luvun lopun puukasarmi, säilynyt 2020
- ▨ 1800-luvun lopun puukasarmi, purettu
- Kasarmin täydennys 1800-1900-lukujen taite, säilynyt 2020
- ▨ Kasarmin täydennys 1800-1900-lukujen taite, purettu
- 1914-1917 tiilikasarmi, säilynyt 2020
- ▨ 1914-1917 tiilikasarmi, purettu
- ▨ 1930 ja 1940-luvut, kasarmien suurin laajuus, purettu
- 1900-luvun puoliväli, säilynyt 2020

Kuva 13. Ote Kuopion asemakartasta vuodelta 1962. Kuvälähde: Kuopion kaupungin arkisto. Kartassa näkyy Puistokadun jatko kasarmialueen halki. Kartan on laatinut kaupungin rakennustoimiston mittausosasto.

Maanomistuksen muutokset kasarmilla ja uudet toimijat 1970-2020

Puolustusvoimat luopui suurimmasta osasta aluetta 18.3.1972, jolloin se teki maanvaihtosopimuksen kaupungin kanssa. Valtio omisti enää virastotalolle suunnitellun alueen puukasarmien keskuspuiston länsipuolella ja sotilasläänin esikunnan käytössä olleen Puistokadun itäpuolisen kasarminosan. (Riekk, 2005, s. 251) Armeijan luovuttua alueesta rakennukset olivat osittain heikkokuntoisia, ja joitakin oli jo purettu mukaan lukien yksi puisista miehistökasarmirakennuksista. Rakennuksia ei vielä suojeltu millään keinoin, sillä 1960-luvulla alkaneet

valtakunnalliset inventoinnit olivat kesken. Inventoinneista vastasi tuolloin Muinaistieteellinen toimikunta, josta tuli myöhemmin 1972 Museovirasto. (Kivilaakso, s. 4) Museovirasto antoi vuonna 1973 lausunnon asemakaavaluonnokseen pelastaen useita kasarmien rakennuksia purkamiselta. (Martikainen & Puurunen, 2019, s. 49-50, 52-53)

Alueen länsi- ja pohjoisosa täydentyivät urheilutoimintaa palvelevilla rakennuksilla 1970-luvulla. Jäähalli valmistui puistokartanon taakse soranotto paikalle 1973 ja keilahalli alueen pohjoisosaan uimahallin länsipuolelle 1974. (Kuopion kaupunki, 2018, s. 6; Kuopion kaupunki, 2019, s. 8)

Maanomistuksen vaihdoksen myötä kasarmialueen muita rakennuksia muutettiin virastojen toimistoiksi. (Riekk, 2005, s. 251) Kasarmien harjoituskentälle alun perin suunniteltu valtuustotalo rakentui Puistokadun puoleisen miehistökasarmien paikalle vuonna 1989. Rakennuksen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen ja se edustaa tyyliltään punatilitistä postmodernismia. 1900-lopun uudisrakentamista

Kuva 14. Ilmakuva vuodelta 1979. Kuvälähde: Kuopion karttapalvelu.

edustaa myös vuonna 1992 valmistunut Oikeus- ja Poliisitalo. Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partasen suunnitelma voitti rakennusta varten järjestetyn kutsukilpailun. (Riekk, 2005, s. 251-252) Molemmat rakennukset ovat edelleen samassa käytössä. Puistokartanon rakennus puolestaan kunnostettiin Kuopion korkeakoulun käyttöön (Riekk, 2005, s. 254), minkä jälkeen se siirtyi kansalaisopistolle, joka toimii tiloissa edelleen.

Jäähallia on remontoitu 2000-luvulla ja sen yhteyteen on rakennettu uusi uimahalli ja pysäköintitalo vuosien 2019 ja 2020 aikana. Alueen puukasarmien rakennuksissa H1, I6 ja G2 toimii vielä toistaiseksi englanninkielinen päiväkot, Kasarminpuiston päiväkot ja keskustan päiväkot. Sotilaskodin vanhassa rakennuksessa sijaitsee Itä-Suomen tanssin aluekeskus (ITAK), ja vanhassa päävartion rakennuksessa on sotaveteraanimuseo. Muut puukasarmien rakennukset ovat nykyisin toimistokäytössä, lukuun ottamatta venäläisten ajalta olevaa halkoliiteriä, joka toimii ajuritallina. Pohjoispuolella verstaserakennuksessa 52 on automuseo. Alueen eteläpuolen tiilirakennukset ovat toimistokäytössä. Uusien toimijoiden myötä alueen luonne on muuttunut ja aiemmin

Kuva 15. Ilmakuva vuodelta 1999, Kuopion karttapalvelu. Muutos virastojen ja urheilupalveluiden alueeksi oli jo tapahtunut.

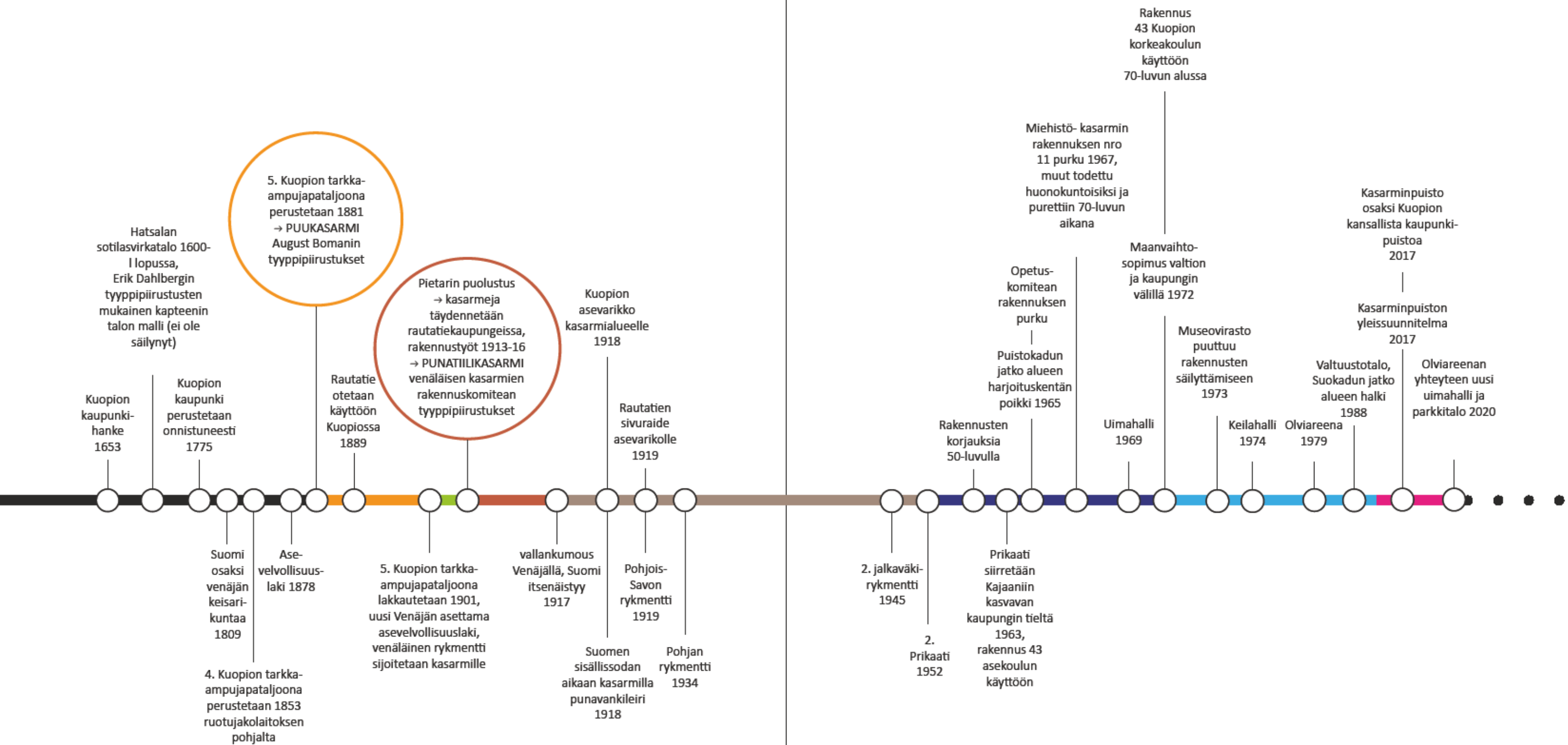
suljettu ja yhtenäinen alue on sekoittunut kaupunkirakenteeseen.

Kaupungin täydennysrakentamisen paine on muokannut kasarmialuetta koko sen historia ajan. Yhtenäinen kasarmialue on pilkkoutunut katuverkon levitessä alueelle kaupungin keskustan ruutukaava-alueen täydentymisen myötä. Suurimmat katulinjojen muutokset alueella ovat tapahtuneet Puistokatua ja Suokatua jatkettaessa. Alueelta on purettu rakennuksia katulinjojen muuttuessa tai kunnan huononnettua, mutta alueelle ominainen ruutukaava on yhä olemassa reittien ja säilyneiden rakennusten muodossa. Kasarmialueen reitit yhdistyivät kustavilaiseen rännikatuverkkoon muodostaen yhteyden muuhun kaupunkirakenteeseen. Kuopion kasarmialue on joihinkin muihin tarkka-ampujakasarmeihin verrattuna tiiviisti keskustan yhteydessä, mikä on osaltaan heikentänyt kasarmin säilyneisyyttä

Kuva 16. Vuosituhannen vaihteen jälkeen jäähallin yhteyteen on tehty uusi uimahalli ja parkkitalo. Kasarmin rakennuksia ei edelleenkään ole suojeltu asemakaavalla, mutta ylemmissä kaavatasoissa suojelukysymykset on jo huomioitu, joten kaavan päivittämisen myötä tilanne korjautuu.

- 1800-luvun lopun puukasarmi, säilynyt 2020
- Kasarmin täydennys 1800-1900-lukujen taite, säilynyt 2020
- 1914-1917 tiilikasarmi, säilynyt 2020
- 1900-luvun puoliväli, säilynyt 2020
- 1900-luvun loppu, säilynyt 2020
- 2000-luvun alku, säilynyt 2020

3. RAKENNUSSUOJELU JA MAAKÄYTÖN OHJAUS

3.1 RKY 2009-inventointi

Valtioneuvoston asettamat valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet (VAT) edellyttävät, että kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen säilyminen turvataan valtakunnallisesti. Turvattavia arvoja ovat muun muassa alueellinen monimuotoisuus, sekä ajallinen kerroksisuus. Päätös astui voimaan 1.4.2018. Maankäyttö- ja rakennuslaki vaatii valtion viranomaisia ottamaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet huomioon toiminnassaan ja alueiden suunnittelussa. (1999/132 24 §)

Valtakunnalliset arvot selviävät viranomaisten tekemistä valtakunnallisista inventoinneista, jotka viranomaisten on otettava huomioon suunnittelutyössään maankäyttö- ja rakennuslain velvoittamana. Rakennetun kulttuuriympäristön osalta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittama inventointi on Museoviraston 2009 tekemä Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt -inventointi (www.rky.fi) valtioneuvoston asettaman ja 1.1.2010 voimaan tulleen päätöksen mukaisesti.

Inventointiin valikoituneet rakennetut kulttuuriympäristöt muodostavat kokonaiskuvan maamme rakennetun historian kehityksen vaiheista. Tiedon hyödyntämisen tavoitteena on perinteen säilyttäminen, alueiden arvojen vahvistaminen ja muutosten sopeuttaminen ympäristöön. Inventoinnin esille tuomaa tietoa sovelletaan pääasiassa kaavoituksessa. Museovirasto on rakennettujen kulttuuriympäristöjen vaalimista valvova viranomainen, mutta se voi myös delegoida päätösvaltaa alueviranomaisille. (Ympäristöministeriö, 2020, a)

Kuopion kasarmialue on yksi inventoinnin kohteista. Inventointi tuo esiin kasarmin maakunnallisen arvon, todisteen Kuopion asemasta sen historiallisena keskuksena. Toisaalta inventointi liittyy kasarmin valtion 1800-luvun lopun julkisiin rakennushankkeisiin.

”Kuopion kasarmialue on yksi kahdeksasta kansallisen asevelvollisen sotaväen käyttöön 1880-luvulla perustetusta tarkka-ampujapataljoonan kasarmista. Aluetta on täydennetty 1910-luvun tiilikasarmein. Kaupunkikasarmialue kertoo Kuopion asemasta läänin pääkaupunkina ja sen rakennukset ovat osa julkista rakennuskantaa yhdessä lääninvankilan, -hallituksen ja -sairaalan ohella.

Kuopion kasarmialue muodostuu säännöllisen ruutuasemakaavan mukaan rakennetusta tarkka-ampujapataljoonan puukasarmialueesta 1880-luvulta ja tiilikasarmien rakennusvaiheesta 1910-luvulta. Kasarmin harjoituskenttä sijaitsee alueen pohjoisosassa.

Tarkka-ampujapataljoonan kasarmin yhdeksän säilynyttä yksikerroksista rakennusta on toteutettu Yleisten rakennusten ylihallituksessa tehtyjen, kaikkia vastaavia kasarmialueita koskevien suunnitelmien mukaan. Perheellisille aliupseereille tarkoitettu kaksikerroksinen asuinrakennus, ns. Nälkälinna, jonka pohjakerros on tiiltä ja toinen kerros puuta, on 1800-luvun viime vuosilta. Venäläiselle sotaväelle tehdystä 1910-luvun rakennusvaiheesta on säilynyt kuusi rakennusta. Ulkoasultaan puhtaaksimuuratut kasarmit ovat kaksi- ja kolmikerroksisia.

Sotilaskäytön päätyttyä 1960-luvulla rakennuksia on muutettu kaupungin virastojen toimitiloiksi sekä kansalaisopiston käyttöön. Vehreät piha-alueet ja kaupunkilaisille avattu Kasarmipuisto luovat alueelle puistomaisen ilmeen. Kasarmialueella on kaupungin valtuusto- ja virastotalo vuodelta 1989.”

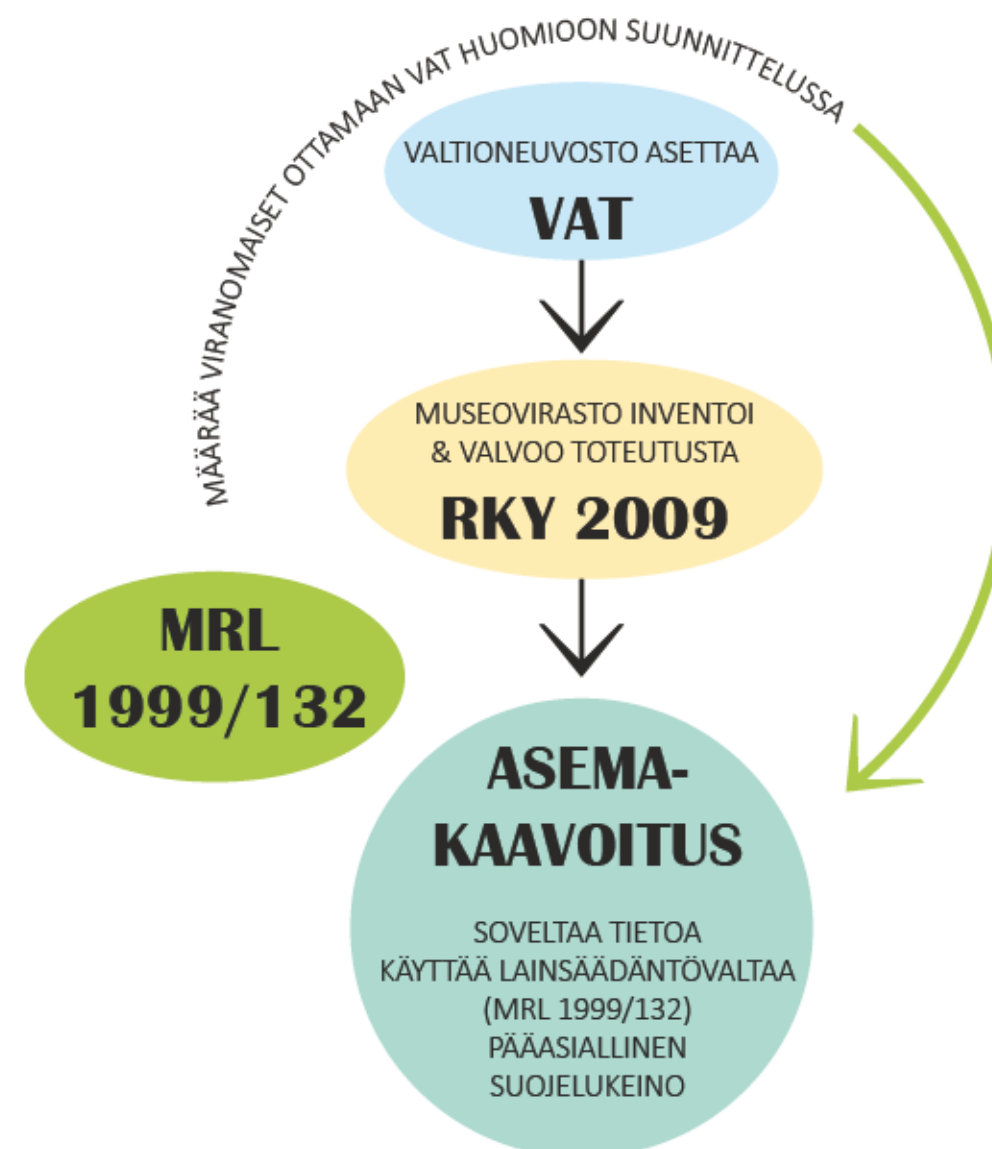
(RKY 2009. Kuopion kasarmialue.)

3.2 Rakennussuojelu asemakaavassa

Rakennettujen kulttuuriympäristöjen suojelusta määrätään yleensä asemakaavassa. (1999/132 57 §) Kuopion kasarmiin ei kohdistu nykyisessä asemakaavassa suojeluvaatimuksia, jolloin se on vanhentunut suhteessa uudempiin kaavatasoihin, joissa rakennuksille on annettu suojelumerkintöjä RKY 2009 inventoinnin esiin tuomat arvot huomioiden. Maankäyttö- ja rakennuslaki asettaa asemakaavalle määräyksen säilyttää rakennetun ympäristön ja luonnon ympäristön erityiset arvot. Toisaalta laissa on kohtuullisuuden vaatimus, jotta asemakaavasta ei aiheudu maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Asemakaavan suojelumääräyksissä kunnalla on rakennusperinnön suojelulain mukainen korvausvelvollisuus, jos haitta on kohtuuton. Valtakunnallisissa kohteissa tämä velvollisuus voi koskea valtiota. (2010/498 13-15 §)

Asemakaavan suojelumääräykset on siis perusteltava tarkkaan ja ainoastaan erityiset arvot voivat nousta suojelun arvoisiksi, jotta tasapaino näiden kahden vaatimuksen välillä säilyy. (1999/132 54 §) Arvot perustuvat tutkimustyön määrittämiin yleisesti hyväksyttyihin, mutta tapauskohtaisesti arvioituihin kriteereihin. Arvottamisen tekee lopulta kaavoittaja.

Arvottaminen jaetaan yleensä kolmeen osaan, arkkitehtonisten, historiallisten ja ympäristöllisten arvojen tarkasteluun. Arkkitehtonisia arvoja ovat rakennushistorialliset ja rakennustaiteelliset arvot, kuten tyyliuuntaus, jota rakennus edustaa. Historiallisesta arvosta kertoo kohteen tai alueen liittyminen laajempaan historialliseen kontekstiin, kuten kasarmialueen liittyminen sodankäynnin ja valtion muodostumisen historiaan. Ympäristölliset arvot liittyvät kaupunkikuvaan ja maisemaan. Arvottaminen tehdään kuitenkin aina tapauskohtaisesti, eikä se ole absoluuttiseen totuuteen perustuvaa. (Kivilaakso, s. 8) Myös alueen uudempaan rakennuskantaan liittyy arvoja, joita tulee suunnittelutyössä tutkia, sillä rakennusperintö käsittää rakennetun ympäristön kaikki ajalliset kerrokset. (Kivilaakso, s. 3) Tässä työssä kasarmialueen arvoja tarkastellaan, sekä kasarmialueen nykyistä olemusta ja historiaa yleisiin kriteereihin peilaamalla, että aiempien selvityksien antamiin arviointeihin perehtymällä.

Kuva 17. Kaavio rakennussuojelun muodostumisesta ja RKY-inventoinnin taustasta.

3.3 Laki rakennetun ympäristön suojelusta ja muut erikoistapaukset

Pääsääntöisesti rakennusperinnön suojeluun sovelletaan kaavoitusta ohjaavaa maankäyttö- ja rakennuslakia (1999/132), mutta mikäli kohteella todetaan olevan esimerkiksi valtakunnallista merkitystä, voidaan harkita sen suojelua lakiin rakennusperinnön suojelemisesta (2010/498) nojaten. Rakennusperinnön suojelulaki otetaan käyttöön myös, jos maankäyttö- ja rakennuslaki ei riitä turvaamaan kohteen säilymistä, tai asemakaavoitustilanteen erityiset syyt sitä edellyttävät. (2010/498, 2 §) Lakiin rakennusperinnön suojelemisesta kirjattuja erityisiä arvoja ovat esimerkiksi harvinaisuus, tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus, tai historiallinen kerroksisuus. (2010/489, 8 §) Suojelumääräyksissä on huomioitava, että valtiolla on korvausvelvollisuus, mikäli suojelusta tai vaarantamiskiellosta aiheutuu kohtuutonta haittaa rakennuksen omistajalle. (2010/498, 13 §) Korvausvelvollisuus ei koske kunnan, valtion, tai sen liikelaitoksen omistamia rakennuksia. Yleensä korvausvelvollisuus on kunnalla, mutta harvinaisissa valtakunnallisesti merkittävissä tapauksissa se siirtyy valtiolle.

3.4 Kasarmin erityiset arvot

Kasarmialueella voidaan katsoa olevan lain esittämiin kriteereihin nojaten valtakunnallista merkitystä ainakin historialliseen todistusvoimaisuuteen, säilyneisyyteen, edustavuuteen ja toisaalta kerroksisuuteen liittyen. Kasarmialue on tiiviisti osa valtion muodostumisen historiaa ja valtion rakennusperintöä. Sen vertaiskohteet sijaitsevat rakennusajan hallinnollisissa keskuksissa, muissa läänien pääkaupungeissa, mikä nostaa myös Kuopion aseman historian keskiöön. (Museovirasto, 2009, a) Kasarmialueen arvottamisen kriteerit tulee siis suhteuttaa valtakunnallisiin vertailukohteisiin.

Kasarmialue on todiste valtiohallinnon ja maanpuolustuksen kehittymisestä, vaikka se ei enää pääosin olekaan puolustusvoimien käytössä. Historiallinen todistusvoimaisuus on pitkäaikainen arvo ja peruste rakennuksen tai alueen suojelulle. Käyttöarvo on alueella muotoaan muuttuva arvo, joka turvaa rakennusten säilymistä käytännössä ja tuo suojeluperusteille taloudellista kannattavuutta lain vaatimuksiin nähden. Kulttuurihistoriallisia arvoja tarkastellessa sitä ei kuitenkaan huomioida laissa, joten sitä ei voida käyttää perusteena esimerkiksi suojelutarvetta arvioitaessa. (HE101/2009, 1.1)

Tyypipiirustusten mukaan toteutunut ja tähän päivään säilynyt kasarmialue edustaa 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun kasarmiarkkitehtuuria ja tuon ajan sotilasrakentamisen periaatteita. Tarkka-ampujapataljoonien kasarmit ovat osa Venäjän vallan aikaista sotilasrakentamisen kokonaisuutta, erottuen siitä omana kerrostumanaan historiallisten tapahtumien ketjussa. Kuopion kasarmin ruutukaava on samankaltainen kuin muissa tarkka-ampuja pataljoonien kasarmeissa, ja rakennukset täyttävät samat venäläisen rakennuskomitean määräykset, eli se täyttää tyypillisyyden arvon kriteerin. Tarkka-ampujakasarmeja edustavissa rakennuksissa tyypillistä on kerrokorkeus, rakennustapa- ja materiaali, pohjaratkaisujen yhtenäisyys, ja rakennusten sijoittuminen, sekä puukasarmin aikainen puisto, jolla katsottiin olevan edullinen vaikutus sotilaiden hyvinvointiin.

Kasarmin rakennusten asemointi ruutukaavassa, rakennustapa ja ulkoasu ovat säilyneet hyvin alkuperäisessä asussaan. Myös puistoakselit ja pohjoispuolen harjoituskenttä ovat osa säilynyttä miljöötä.

Kuva 18. Historiallisen ajan muinaisjäännökset, kuten linnoitukset voidaan suojella muinaismuistolailla (1963/295). Ennen vuotta 1917 rakennetut kirkot kuuluvat suoraan kirkkolain suojelun piiriin (2013/895, 5 §) ja ortodoksiset, ennen vuotta 1917 rakennetut kirkot ortodoksisen kirkkolain piiriin (2006/985, 116 §).

Aluekokonaisuutena Kuopion kasarmi on joihinkin muihin vertaisiinsa, kuten Oulun kasarmiin nähden hajonnut enemmän kaupungin paineesta, mutta edustavuuden ja todistusvoimaisuuden perusteella sen valtakunnallinen arvo on olemassa ja säilynyt osa tulisi suojella. Esimerkiksi harjoituskenttä on menettänyt yhtenäisen aukion luonteensa Puistokadun jatkon myötä, mutta näköyhteys tiilikasarmien välillä tukee historiallisen idean säilymistä. Yksittäisten rakennusten kohdalla säilyneisyys täyttyy nimenomaan julkisivujen, rakenneratkaisuiden ja rakennusosien osalta, mutta pohjaratkaisun perimmäinen ajatus on monilta osin muutostöiden myötä kadonnut ennen sivukäytävällisissä puukasarmien rakennuksissa ja myös muuttuneissa tiilikasarmien osissa. Alkuperäisen pohjaratkaisun palauttaminen voisi tulla kyseeseen, mikäli se luontevasti sopisi uuteen toimintaan, mutta väkinäinen rekonstruointi pelkässä museointimielessä voisi jopa vähentää kohteen autenttisuutta.

Kerroksisuutta alueelle luo kahden eri kauden kasarmeja edustava kokonaisuus, joka on ajan myötä täydentynyt myös uudemmalla rakennuskannalla ja toimijoiden vaihtumisen myötä rakennuksia on muutettu tarpeiden mukaan. Merkittävän modernin kerrostuman muodostavat 1980- ja 1990-luvun rakennukset, valtuustotalo ja Kuopion pääpoliisiasema. Molemmat ovat punatiilisiä postmodernin tyyliuunnan edustajia, joskin poliisiaseman postmodernismi ei ole enää niin yksiselitteistä vaan vaihtuu pikemminkin uusmodernismiin. (Mustonen, 2016)

Etenkin poliisitalo sijaitsee näyttävällä paikalla kolmen kadun risteyksessä ja hallitsee kaupunkikuvaa. Molemmat rakennukset todistavat 80-luvun lopun virastorakentamisen historiaa ja muodostavat kaupunkikuvaan virastorakennusten kokonaisuuden Puistokadun toisella puolen sijaitsevan Kansaneläkelaitoksen vuonna 1958 valmistuneen punatiilirakennuksen kanssa. (Kuopion kaupunki, A, s. 50) Alueen pohjoispuolelta löytyvä 60-luvun lopun uimahallirakennus edustaa myös ajalleen ominaista modernistista rakentamista kohtuullisen hyvin. (Puurunen, 2013, s. 54) Hannes-Kolehmainen tien pohjoispuolinen alueen uudessa kaavassa uimahallin tilalla on asumista ja lähistölle on rakenteilla uusi uimahalli, jolloin vanhan uimahallin käyttöarvo laskee. Rakennushistoriallisesti sillä voidaan katsoa olevan arvoa 60-luvun modernismin edustajana. Vanhan uimahallirakennuksen uusiokäytön etsiminen ja korjaaminen voisi kuitenkin olla kohtuuttoman haastavaa.

Aiempaa arvottamista

Alue on osa vuonna 2009 tehtyä valtakunnallista rakennetun kulttuuriympäristön inventointia. Tämän perusteella kohde on saanut maakuntakaavassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti merkinnän valtakunnallisesti arvokkaasta kohteesta. Pohjois-Savon liiton vuonna 2006 tekemässä kulttuuriympäristöselvityksessä Kuopion seudun maakuntakaavaa varten kasarmialueen vaalimisperusteet ovat rakennushistoriallisuus, historiallisuus ja maisemallisuus ja arvotusluokaksi eteläosaan on merkitty valtakunnallinen ja pohjoisosaan maakunnallinen. (Pohjois-Savon liitto, 2006, s. 50-51) Vanhentuneen yleiskaavan liitekartassa kasarmialueen rakennuksia on arvotettu suojeltaviksi. Vanhentuneessa asemakaavassa suojelumerkintöjä ei ole, ja kasarmialueen rakennushistoriaselvityksen tekijät esittävät kaikki RKY-alueen rakennukset asemakaavamerkinnällä suojeltaviksi. (Martikainen & Puurunen, 2019, s. 106) Kaupunki määrittelee lopulta erityiset arvot ja suojelutarpeen kaavoitustyön yhteydessä. (1999/132 57 §)

KAUPUNKI/ SUOJELUMER- KINTÄ	HELSINKI	TURKU	VAASA	OULU	KUOPIO	MIKKELI	HÄMEEN- LINNA
MRL ASEMAKAAVA	-	-			-		
MRL YLEISKAAVA							
MRL MAAKUNTAKAAVA							
LAKI RAKENNUS- PERINNÖN SUOJELEMISESTA		-					
ORTODOKSINEN KIRKKOLAKI	-						
RKY 2009 INVENTOINTI	-	-					

Kuva 19. Taulukko kuvaa mitä suojelumenetelmiä 8. tarkka-ampujapataljoonien kasarmikaupungeissa on Suomessa käytetty. Asemakaava ja rakennusperintö-, tai ortodoksisella kirkkolailla suojelu ovat näistä vaikutusvaltaisimmat menetelmät. Asemakaava on tyypillisin rakennussuojeluun käytetty keino.

Kaavoissa käytetyt suojelumerkinnot muissa kasarmeissa

Tyypillisesti kasarmialueet on maakuntakaavoissa merkitty maakunnallisesti tai valtakunnallisesti merkittäviksi kulttuuriympäristöiksi, tai kulttuuriympäristön ja maiseman vaalimisen kannalta merkittäviksi alueiksi. Myös Kuopiossa kasarmialue on maakuntakaavassa huomioitu.

Helsinkiä ja Turkuja lukuun ottamatta muiden kaupunkien tarkka-ampujakasarmit löytyvät RKY 2009-inventoinnin kohdeluettelosta. Kohdetietoihin sisältyy lyhyt kuvaus kohteesta ja sen historiasta. Yleiskaavoissa kasarmit on merkitty rakennetun kulttuuriympäristön alueiksi, jos ne kuuluvat RKY-inventoinnin kohteisiin. Kasarmit ovat yleiskaavoissa vähintään osa muuta ympäröivään kaupunkiin liittyvää kulttuuriympäristöä. Osa kaavamääräyksissä on kirjattu, että alueella tehtäviin suunnitelmiin ja toimenpiteisiin on pyydettävä museoviraston lausunto. Myös Kuopiossa kasarmialueen rakennuksia on merkitty säilytettäväksi jo vanhentuneen yleiskaavan liitekartassa.

Vaasan, Oulun, Mikkelin ja Hämeenlinnan kasarmit on suojeltu asemakaavalla. Asemakaavamääräykset koskevat uudisrakentamisen ja muutostöiden sopeuttamista olevaan rakennuskantaan esimerkiksi muodon, mittakaavan, mittasuhteiden ja materiaalien puolesta. Merkinnot liittyvät sekä aluekokonaisuuksiin että yksittäisiin rakennuksiin, kuten suojeltava rakennus, tai alue ja säilytettävä rakennus, tai alue. Muutostöistä ja uusista suunnitelmista täytyy olla yhteydessä museovirastoon ja rakentaminen on sovittava ympäristöön siten, että rakennustaiteellinen, kulttuurihistoriallinen tai kaupunkikuvallinen arvo säilyy. (Hämeenlinnan kaupunki, 2015; Mikkelin kaupunki, 2016; Oulun kaupunki, 2002; Vaasan kaupunki, 2007)

Esimerkiksi Vaasassa suojeltavien rakennusten korttelialueella on määrätty, että käyttötarkoituksen tulee edistää valtakunnallisesti arvokkaan ympäristön rakennustaiteellisten, kulttuurihistoriallisten ja kaupunkikuvallisten arvojen säilymistä. Vaasassa kasarmin aukio on suojeltu kaavassa määrämällä korkeussuhteet säilytettäväksi ja asettamalla pintamateriaaliksi soran. Myös puita ja puurivejä on määritetty suojeltaviksi. (Vaasan kaupunki, 2007) Mikkeliissä kasarmialuetta on arvotettu asemakaavassa seuraavasti: ”Alueella on kulttuurihistoriallisia arvoja maanpuolustuksen, varuskuntarakentamisen arkkitehtuurin ja historiallisen kasarmikokonaisuuden kannalta. Alueella säilytetään

alkuperäinen asemakaavallinen muoto, historiallinen rakennuskanta ja puisto aitoineen. Alueen puistokäytäviä, historiallista kasvillisuutta, muistomerkkejä tai rakenteita ei saa muuttaa niin, että alueen historiallinen arvo vähenee. Kiinteän aidan tekeminen rakentamalla tai istuttamalla on kielletty. Olennaisista suojeluarvoon vaikuttavista toimenpiteistä on varattava Museovirastolle mahdollisuus lausunnon antamiseen.” (Mikkelin kaupunki, 2016) Kuopiossa asemakaava täytyy päivittää vastaamaan suojelutarvetta, joka on inventoinneissa ja ylemmissä kaavatasoissa jo määritetty. Muiden kasarmien asemakaavoista saa viitteitä, miten maankäyttöä tulee ohjata.

Helsingin entisen tarkka-ampujakasarmin, sittemmin sotakorkeakoulun ja sotamuseon rakennukset on poikkeuksellisesti suojeltu valtion omistamien rakennusten suojeluasetuksella valtioneuvoston päätöksellä 18.9.1980. Asetus on kumottu lailla rakennusperinnön suojelusta vuonna 2010. (Museovirasto, d) Samaa lakia on sovellettu Mikkelin kasarmilla valtioneuvoston päätöksellä 17.6.1993, ja lisäksi ELY-keskus on antanut päätöksen rakennussuojelulailla suojelusta 26.1.2010. Mikkelin kasarmilla laki suojelee sekä yksittäisiä rakennuksia että aluekokonaisuutta. (Museovirasto, c) Myös Vaasassa kasarmialue ja yksittäisiä rakennuksia on suojeltu rakennussuojelulailla Ympäristöministeriön päätöksellä 11.10.2010. Suojelu koskee ympäristöä, rakennusten ulkoasua, sekä sisätiloja huonejaon ja alkuperäisten rakennusosien osalta. Lisäksi alueella on ortodoksisella kirkkolailla suojeltu kirkko. (Museovirasto, e, Vaasan kaupunki, 2007) Kuopion kasarmilla lailla suojelu ei todennäköisesti tule tarpeeseen, vaan suojelu toteutetaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti asemakaavalla.

3.5 Suunnittelun ohjaus ja kaavoitustilanne kasarmilla

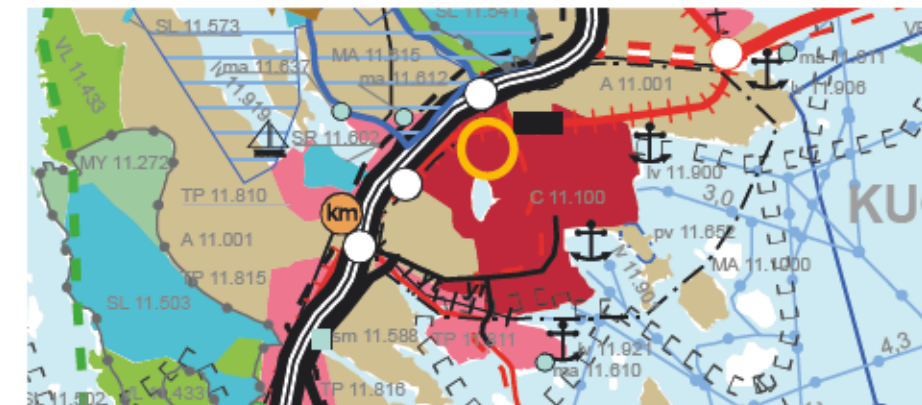
Suomen maankäytön suunnittelu perustuu kaavahierarkiaan. Ympäristöministeriö valmistelee ja valtioneuvosto hyväksyy valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, jotka maakuntaliitot ottavat huomioon laatiessaan seudullista kehitystä ohjaavia maakuntakaavoja. Ympäristöministeriö vahvistaa maakuntakaavat, jotka puolestaan ohjaavat yhdyskuntarakenteeseen vaikuttavia yleiskaavoja. (Ympäristöministeriö, 2020, b) Kuopion alueella maakuntakaavoituksesta vastaava taho on Pohjois-Savon liitto. Pohjois-Savon maankäyttöä ohjaa kuusi voimassa olevaa maakuntakaavaa: vuonna 2011 vahvistettu Pohjois-Savon maakuntakaava 2030, 2014 vahvistettu tuulivoimamaakuntakaava, 2016 vahvistettu kaupan maakuntakaava 2030, 2008 vahvistettu Kuopion seudun maakuntakaava, sekä 2008 vahvistettu Leppävirran pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaava. (Pohjois-Savon liitto, 2020)

Kuopion kaupungin kaavoituksen strategisen maankäytön osasto laatii yhdyskuntarakennetta ohjaavat yleiskaavat. Yleiskaava voi olla joko oikeusvaikutukseton tai oikeusvaikutteinen. Suunnittelualueella on voimassa lainvoimainen Keskeisen kaupunkialueen yleiskaava, joka on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 11.12.2000. Oikeusvaikutteinen yleiskaava asettaa reunaehdot asemakaavalle, joka on kaikkein tarkin ja paikallisin kaavataso. Asemakaava on maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuva juridinen asiakirja. Kasarmialueella on voimassa Sisäasiainministeriön 27.4.1983 vahvistama asemakaava, joka ei vastaa ylempien kaavatasojen, tai rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnin osoittamia rakennussuojelutarpeita ja on siten vanhentunut. Maankäyttö ja rakennuslaki velvoittaa kunnat seuraamaan kaavan ajanmukaisuutta ja päivittämään vanhentuneet kaavat. Kasarmialueelle ei näin ollen voida myöntää rakennuslupia ennen kuin kaava päivitetään. (1999/132, 60 § & 61 §)

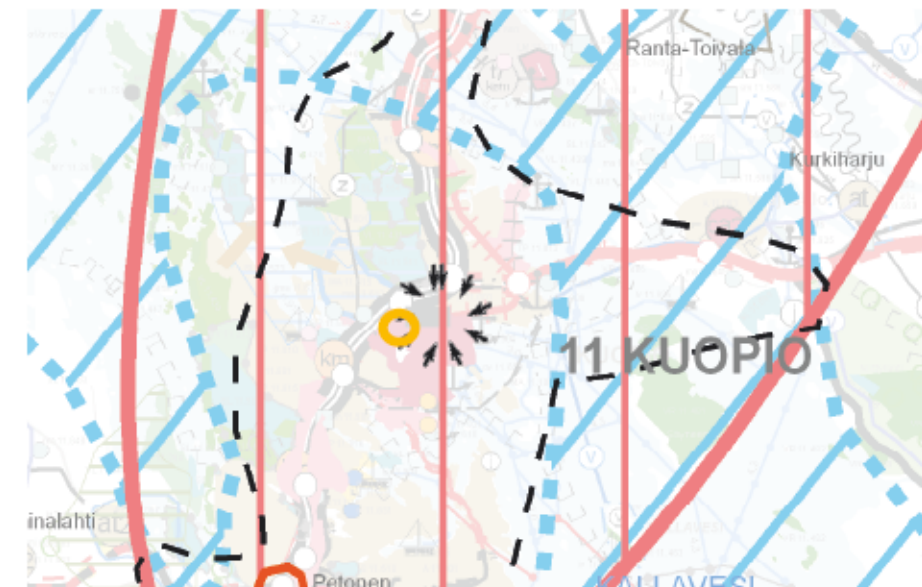
Oikeusvaikutteisten kaavatasojen lisäksi suunnittelun tukena on kuntien omia maankäyttöön liittyviä strategioita ja ohjelmia, joilla nostetaan esiin haluttuja kehityksen suuntia ja esimerkiksi kaupungin arvoja, joita suunnitelmissa halutaan painottaa. (Ympäristöministeriö, 2020) Tällaisia suunnitelmia ovat esimerkiksi kaupunkistrategiat ja niiden avuksi tehtävät selvitykset. Esimerkiksi Kuopion kaupungin kaupallisessa selvityksessä keskustan elävyyden kehittämiseen liittyvässä osiossa mainitaan, että kaupungista puuttuu kulttuuriin ja matkailuun kohdistuva vetovoimatekijä. (Kuopion kaupunki & Ramboll, 2017, s. 54) Kasarmialueessa on potentiaalia kaupunkikulttuurin kehittämiskohteeksi historiallisen miljöön tuoman arvon ja omaleimaisuuden vuoksi, mikä tulee ottaa huomioon jatkosuunnittelussa.

Maakuntakaava

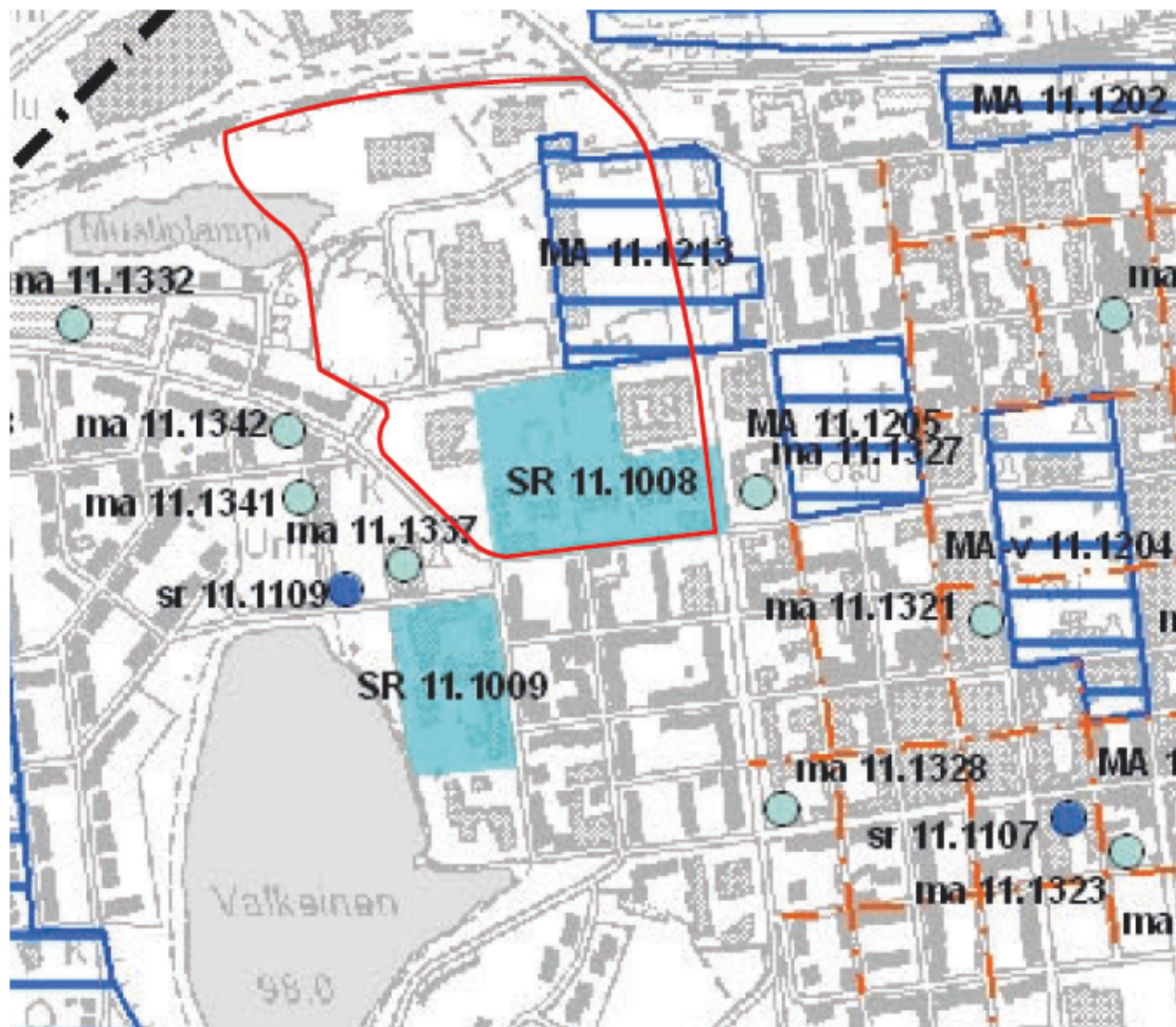
Kuopiossa on voimassa ympäristöministeriön 7.12.2011 vahvistama Pohjois-Savon maakuntakaava 2030. Kaavassa alue on merkitty osaksi Viitostien kehittämisvyöhykettä, Kuopio-Tahko matkailun kehittämiskäytävää, sekä joukkoliikennevyöhykettä. Ympäristöministeriön 3.7.2008 vahvistamassa Kuopion seudun maakuntakaavassa toimintoja erottuu tarkemmin ja tutkittava alue kuuluu keskustatoimintojen vyöhykkeeseen. Tarkemmat kohde ja alue merkinnät muun muassa suojeluun liittyen löytyvät maakuntakaavojen liitekartoista. Molemmissa voimassa olevissa maakuntakaavoissa kasarmialue on vähintään osittain merkitty suojeltavaksi. Uudemmassa, 2030 kaavassa suojelu koskee myös alueen pohjoisosaa.

Kuva 20. Ote Kuopion seudun maakuntakaavasta. Kohdealue merkitty keltaisella ympyrällä. Kuvälähde: Pohjois-Savon liitto.

Kuva 21. Ote Pohjois-Savon maakuntakaavasta 2030. Kohdealue merkitty keltaisella ympyrällä. Kuvälähde: Pohjois-Savon liitto.

Kuva 22. Ote Kuopion seudun maakuntakaavan liitteestä 3, Kuopion keskustan rakennettu kulttuuriympäristö.

Kuvalähde: Pohjois-Savon liitto. Suunnittelualue rajattu punaisella.

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä kohde tai alue
- v valtakunnallisesti arvokas
- b biotooppi

Rakennussuojelukohde tai -alue

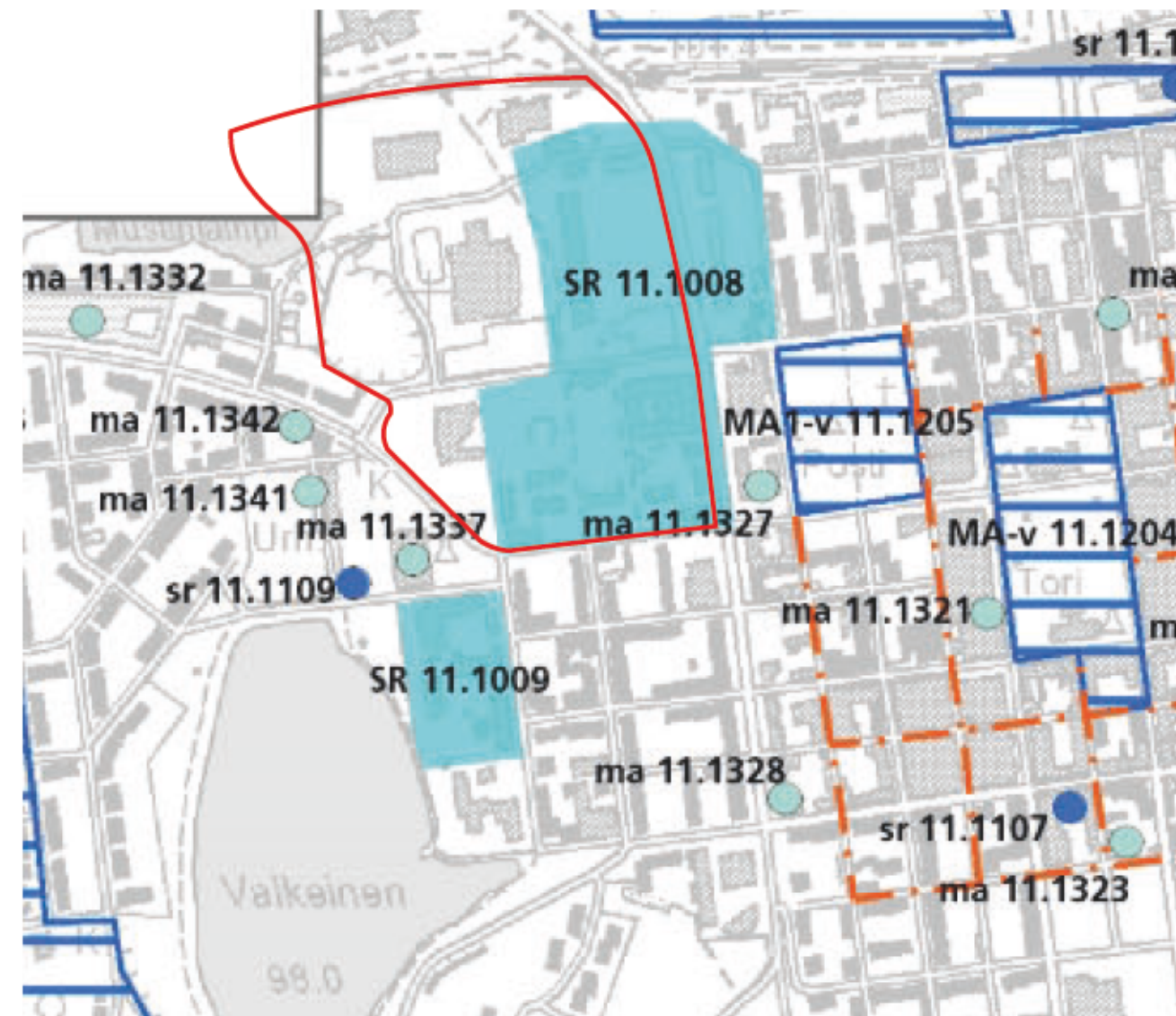
Kuopion seudun maakuntakaavan liitteessä 4, Kuopion seudun maakuntakaavan aluevaraukset pinta-aloineen, on seuraavat merkinnät:

KUOPION KESKUSTAN KULTTUURIYMPÄRISTÖ, ALUEVARAUKSET

Rakennussuojelualue: SR 11.1008 Kuopion kasarmialue

KUOPION KESKUSTAN KULTTUURIYMPÄRISTÖ, ALUEEN ERITYISOMINAISUUTTA ILMAISEVAT MERKINNÄT

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeät alue: MA 11.1213 Kasarmialueen pohjoisosaa

Kuva 23. Ote Pohjois-Savon maakuntakaavan 2030 liitteestä 1, Kuopion keskustan kulttuuriympäristö tarkastuksineen.

Kuvalähde: Pohjois-Savon liitto. Suunnittelualue rajattu punaisella.

Rakennussuojelukohde tai -alue

POHJOIS-SAVON MAAKUNTAKAAVA 2030

Maakuntakaavan aluevaraukset ja kohdemarkinnat sekä alueen erityisominaisuutta kuvaavat merkinnät:

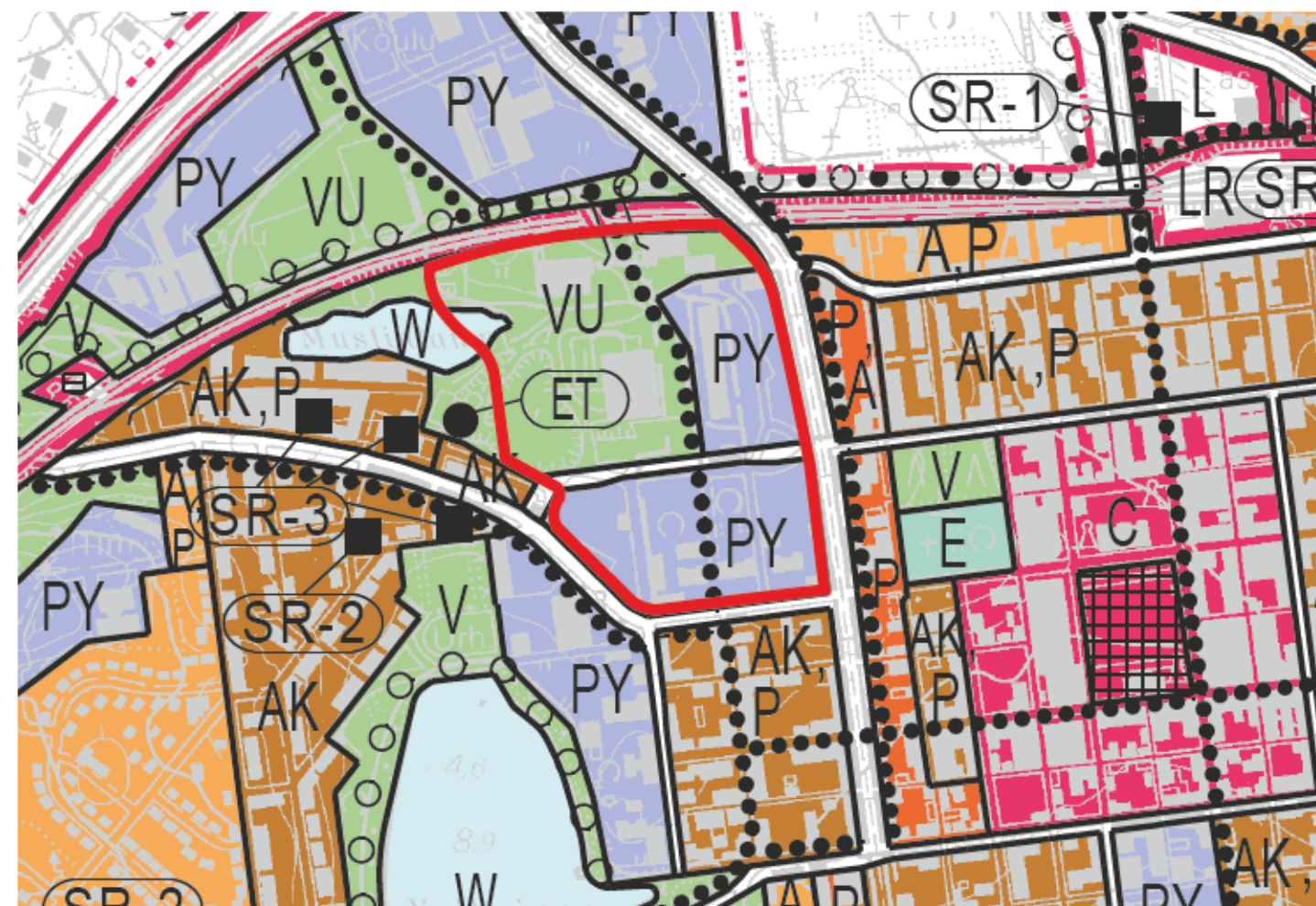
SR 11.1008 Kuopion kasarmialue, RKY 2009, R, H, M
R = rakennushistoriallinen (kulttuurihistoriallinen arvo)
H = historiallinen (kulttuurihistoriallinen arvo)
M = maisemallinen (kulttuurihistoriallinen arvo)

Yleiskaava

Kasarmialueella voimassa olevassa kaupunginvaltuuston 11.12.2000 hyväksymässä yleiskaavassa on merkintä julkisten palvelujen ja hallinnon alue. Ympäröivä alue kuuluu urheilu- ja virkistyspalvelujen alueeseen. Aluetta halkova keilakuja on merkitty kevyenliikenteen pääyhteydeksi. Lisäksi alueen reunalla on yhdyskuntateknisen huollon kohde. Kaava on tehty ennen 2009 valmistunutta valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen inventointia. Vuonna 2010 hyväksyttiin erillinen yleiskaavan liitekartta, jossa tulevat ilmi kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet ja rakennussuojelu keskustan osalta. Yleiskaava on vanhentunut ja sitä päivitetään.

Vireillä olevat yleiskaavat

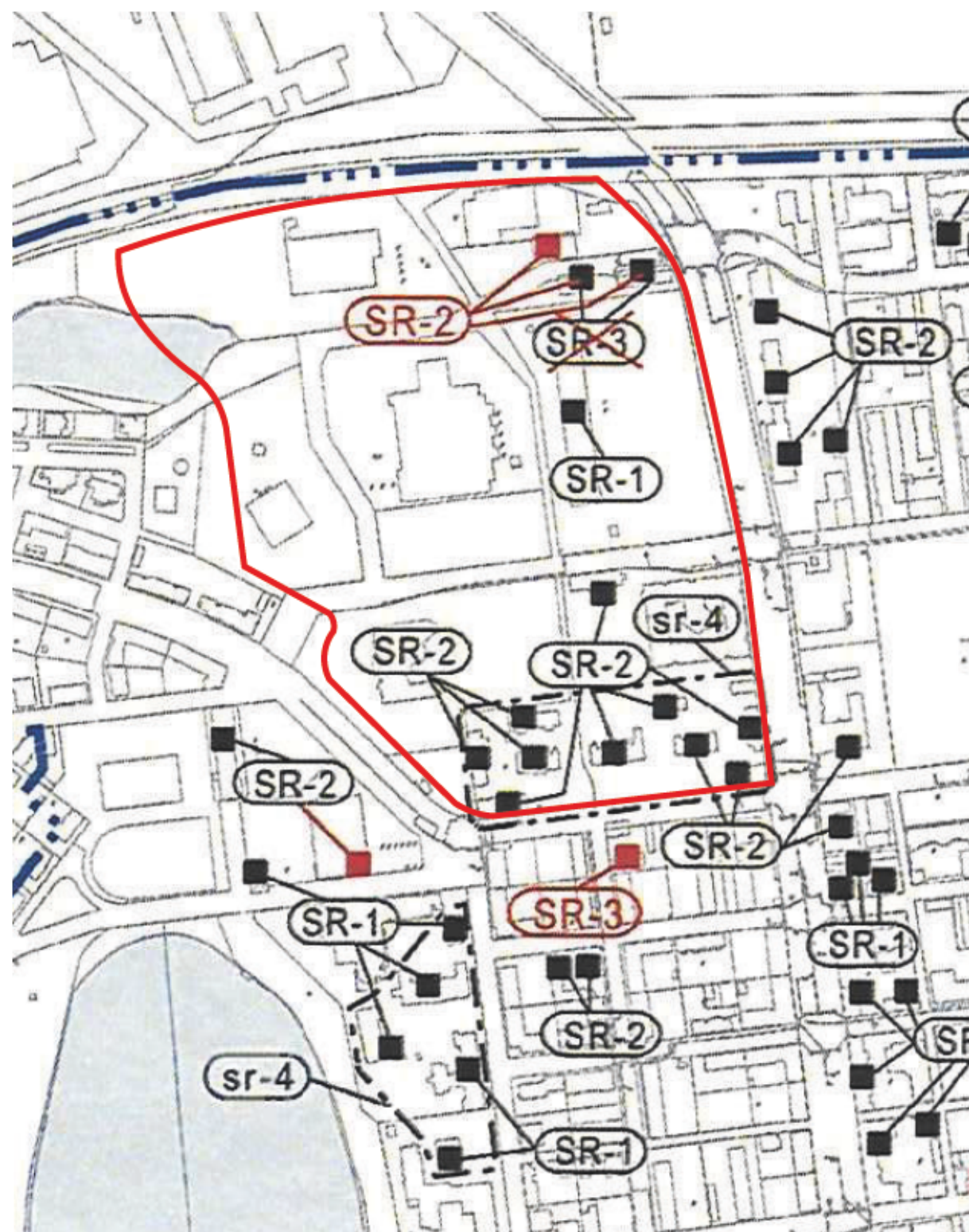
Yleiskaavan päivitystyö on parhaillaan meneillään keskusta-alueen, Hatsalan alueen ja Keskuskentän osalta. Uudessa keskustan osayleiskaavassa alueiden käyttötarkoitukset päivitetään vastaamaan nykyisiä tarpeita, sekä varmistetaan rakentamisen tehokkuus. Lisäksi kaavan tavoitteena on kaupunkikuvan, keskustan ja liikenteen kehittäminen. Kaavaluonnos valmistuu tavoitteen mukaan syksyllä 2020. (Kuopion kaupunki, 2020, a, s. 4)

Kuva 24. Ote voimassa olevasta Keskeisen kaupunkialueen yleiskaavasta. Suunnittelualue rajattu punaisella. Kuva: Kuopion kaupungin karttapalvelu.

Voimassa olevan yleiskaavan tutkittavalle alueelle kohdistuvat kaavamääräykset ja selitykset:

PY:	Julkisten palvelujen ja hallinnon alue, voimassa määräys 135.
135:	saa sijoittaa liike- ja toimistorakennuksia, sekä tuotanto ja varastotiloja
VU:	Urheilu- ja virkistyspalvelujen alue, saa rakentaa vain urheilua ja virkistystä palvelevia rakennuksia ja rakenteita
ET:	Yhdyskuntateknisen huollon alue
Musta palloviiva:	kevyen liikenteen pääyhteys

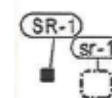

Kuva 25. Ote Kuopion keskustan osayleiskaavan liitekartasta kulttuurihistoriallisesti arvokkaista suojeltavista ja säilytettävistä kohteista ja alueista. Liite on päivätty 5.5.2010. Kuvälähde: Kuopion kaupungin yleiskaavoituksen osasto. Suunnittelualueen raja on esitetty punaisella.

Kuopion keskustan osayleiskaava

5.

Rakennussuojelukohdeiden kaavamääräykset (YK2000)

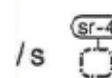
SR-1: Rakennussuojelukohde tai -alue. Rakennus- tai kulttuurihistoriallisesti merkittävä alue tai kohde, joka tulee suojella. (Yleiskaavamääräys 143)

SR-2: Säilytettävä rakennus tai alue. Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas alue, alueen osa tai kohde, joka tulee ainakin arvokkaimmista osista säilyttää. Säilyttäminen tutkitaan ja määritellään asemakaavassa. (Yleiskaavamääräys 144)

SR-3: Rakennus tai alue, joka pyritään säilyttämään. Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas alue, alueen osa tai kohde, joka tulisi säilyttää. Säilyttämistä tuetaan asemakaavassa siten, että rakennusoikeuden määrä ja sijoittuminen harkitaan suhteessa säilytyskohteen arvoon ja suojelun asteeseen. (Yleiskaavamääräys 145)

/s, SR-4: Alue tai alueen osa, jolla ympäristö säilytetään. Alue tulee suunnitella siten, että ympäristön tai miljöönsä arvokkaat piirteet säilytetään. Uudisrakentamisen ja oleviin rakennuksiin tehtävien muutosten sopeutumiseen kaupunkikuvaan tai miljööseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. (Yleiskaavamääräys 146)

Mikäli sr-kohteen osalta päädytään rakennuksen purkamiseen, tulee ensisijaisena vaihtoehtona tutkia rakennuksen siirto osayleiskaavassa osoitetulle miljööalueelle tai muuhun rakennuksen arvoa vastaavaan paikkaan.

Kh:n täytäntöönpano (MRL 201 §)	13.08.2001
Kaupunginvaltuusto	11.12.2000
Kaupunginhallitus	27.11.2000
Tarkistus	20.11.2000

Muutokset v. 2000 yleiskaavan kohteisiin

Kohde poistettu

Lisätty ja/tai muutettu kohde

Asemakaava

Kasarmialueella voimassa oleva asemakaava on vuodelta 1981 ja Olviareenan ympäristön asemakaava vuodelta 2018. Asemakaava vuodelta 1981 on vanhentunut yleiskaavaan ja maakuntakaavaan nähden muun muassa suojelumääräysten osalta. Kaava kaipaa toteuttamattomilta osiltaan ajankäytön arviointia maankäyttö- ja rakennuslain 60 §:n nojaten. Opistotien ja Hannes-Kolehmainen kadun ympäristön asemakaavan muutos on tullut voimaan 26.3.2020. Uudessa asemakaavassa Hannes-Kolehmainen kadun pohjoispuoli on kaavoitettu asuin-, liike-, toimisto palveluasumis- ja yleisten rakennusten korttelialueeksi. Lisäksi alueelle on varattu autopaikkojen korttelialue.

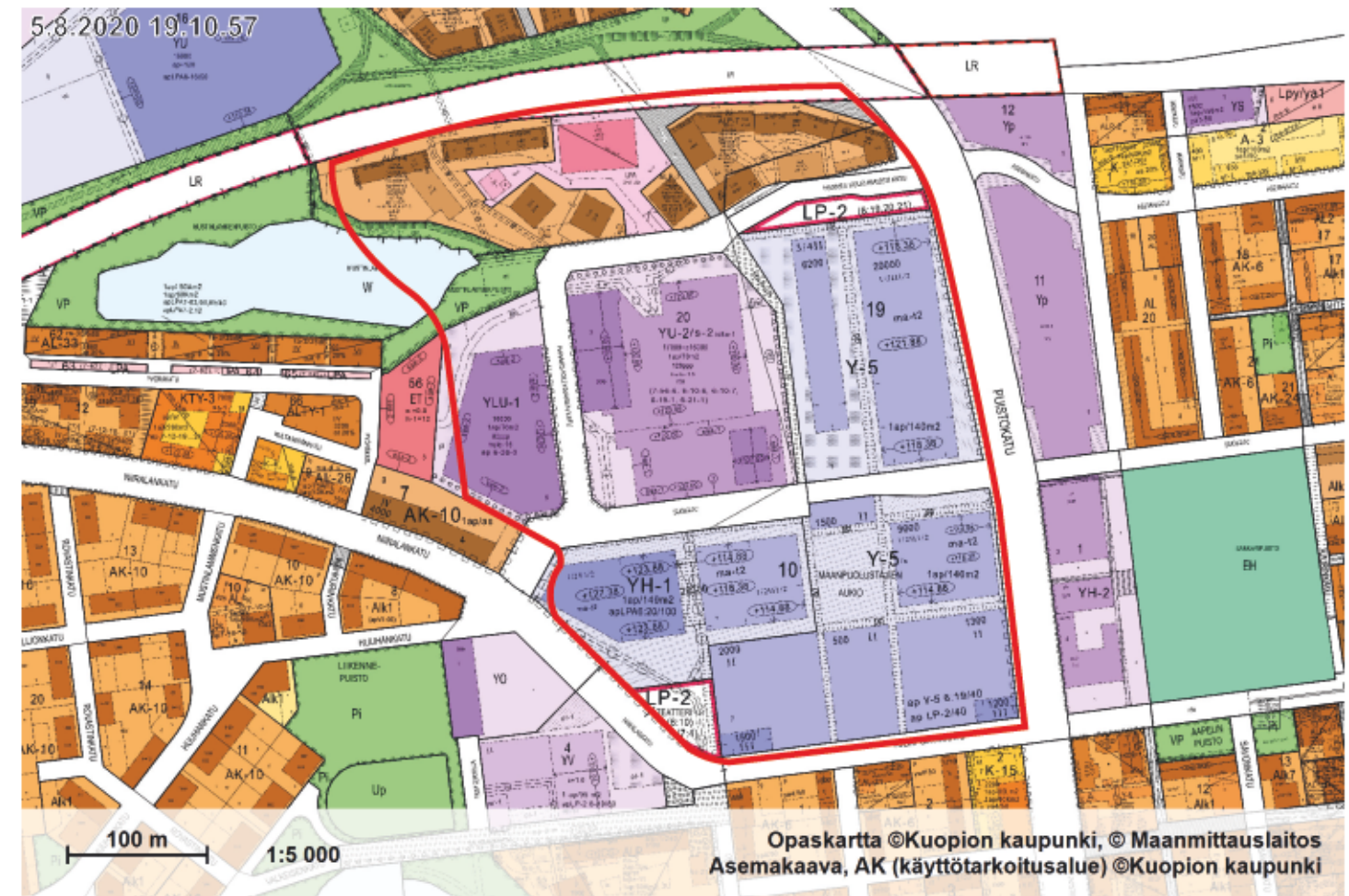
Asemakaava-alueelle sijoittuu myös RKY-alueeseen kuuluva punatiilinen varistorakennus. Se on uudessa kaavassa suojeltu merkinnällä sr-41, kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus. ”Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Palauttavat muutokset ovat mahdollisia. Rakennuksessa tehtävistä korjaus- ja muutostöistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto”, kaavamerkintä määrittää. Kerrosluku on kaavassa rajattu nykyiseen yhteen ja autopaikkavaatimukset on rakennuksen osalta kumottu merkinnällä ap/sr-1. Käyttötarkoituksiksi on määritetty liike- ja toimistorakennus. (Kuopion kaupunki, 2020 b) Asemakaava tulee päivittää myös muun kasarmin osalta vastaavaan tasoon. Yksittäisten rakennusten suojelutarve tulee käsitellä tapauskohtaisesti, minkä lisäksi on harkittava yleiskaavan liitteen mukainen alueen säilyttäminen puukasarmien osalta.

Kaavamääräysten aluevaraukset ja selitykset:

YLU-1: Julkisten lähipalvelurakennusten ja urheilutoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue

YU-2: Urheilutoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue. Aluetta saa käyttää myös tapahtumien ja näyttelyiden järjestämiseen. Alueelle saa rakentaa sen käyttöä palvelevia liike- ja pysäköintitiloja.

Y-5: Yleisten rakennusten korttelialue. Työtiloja saa sijoittaa myös osittain tai kokonaan maan pinnan alapuolella olevaan tilaan. Kaavassa lukumäärältään mainittujen kerrosten yläpuolella olevan tilan ulkoseinän tulee kauttaaltaan olla vähintään korkeutensa etäisyydellä lähinnä alemman kerroksen julkisivupinnasta. Uudisrakennusten julkisivujen päämateriaalina tulee käyttää ympäristöön sopeutuvaa punaista tiiltä.

Kuva 26. Ote voimassa olevasta asemaakaava-yhdistelmästä. Kuva: Kuopion kaupungin karttapalvelu. Suunnittelualue rajattu punaisella.

YH-1: Hallinto- ja virastorakennusten korttelialue. Työtiloja saa sijoittaa myös osittain tai kokonaan maanpinnan alapuolella olevaan tilaan. Kaavassa lukumäärältään mainittujen kerrosten yläpuolella olevan tilan ulkoseinän tulee kauttaaltaan olla vähintään korkeutensa etäisyydellä lähinnä alemman kerroksen julkisivupinnasta. Uudisrakennusten julkisivujen päämateriaalina tulee käyttää ympäristöön sopeutuvaa punaista tiiltä.

ALP-7: 0060135, Asuin-, liike-, toimisto- ja palveluasumisrakennusten korttelialue. Ensimmäisen maanpäällisen kerroksen asuntojen yksityisyys tulee turvata istutuksilla, piha-aidoilla tai muilla suojaavilla rakenteilla. Asuntoihin johtavista porrashuoneista on oltava välitön yhteys leikkiin ja oleskeluun varatulle tontin osalle. Tonttia varten varattavan leikkiin ja oleskeluun tarkoitetun alueen ei tarvitse sijaita kyseisellä tontilla, eikä sen tarvitse vastata rakennusjärjestyksen vähimmäispinta-alaa koskevia vaatimuksia. Leikki- ja oleskelualueeksi voidaan katsoa myös kattoterassit.

ALPY-4: 0060145, Asuin-, liike-, toimisto-, palveluasumis- ja yleisten rakennusten korttelialue. Ensimmäisen maanpäällisen kerroksen asuntojen yksityisyys tulee turvata istutuksilla, piha-aidoilla tai muilla suojaavilla rakenteilla. Asuntoihin johtavista porrashuoneista on oltava välitön yhteys leikkiin ja oleskeluun varatulle tontin osalle. Tonttia varten varattavan leikkiin ja oleskeluun tarkoitetun alueen ei tarvitse sijaita kyseisellä tontilla, eikä sen tarvitse vastata rakennusjärjestyksen vähimmäispinta-alaa koskevia vaatimuksia. Leikki- ja oleskelualueeksi voidaan katsoa myös kattoterassit.

LPA: 0570000, Autopaikkojen korttelialue.

4. SUUNNITTELUALUE

4.1 Kaupunkikuva-analyysi

Kaupunkikuvan analyysi on toteutettu kahden, syksyllä 2019 ja keväälle 2020 ajoittuvan maastokäynnin, sekä ilmakehän- ja kartta-aineistojen perusteella. Havainnot on esitetty kartalla symboleilla ja merkintöjen selityksillä, sekä kuhunkin teemaan liittyvien valokuvien avulla. Osion valokuvat ovat maastokäynneiltä itse otettuja.

Rakennettu ympäristö

Kasarmialueen rakennuksiin kuuluvat yksikerroksiset puurakennukset ja yksi- kolmikerroksiset tiilirakennukset. Uudemmat virastorakennukset ovat ympäristöön sointuvia punatiilirakennuksia. Valtuustotalo täydentää puukasarmien asemakaavassa entisen miehistökasarmien paikan ja vastaa korkeussuhteiltaan alueen eteläpuolen kolmikerroksisia tiilikasarmirakennuksia. Poliisilaitos on viisikerroksinen. Suunnittelualueen keskellä mittakaava muutenkin suurenee uima- ja jäähallin, sekä pysäköintitalon muodostaman rakennuskokonaisuuden vuoksi. Vanha modernistinen uimahalli ja 1970-luvun keilahalli sijaitsevat lähistöllä suunnittelualueen pohjoispuolella. Molemmat ovat edelleen toiminnassa ja kohtuullisessa kunnossa, mutta vasta valmistuneen asemakaavan myötä niitä odottaa purkaminen uuden asuinalueen tieltä.

Puukasarmien aluetta on osittain aidattu. Aidan kulkuaukot muodostavat portteja alueelle. Pääsisäänuloväylän kohdalla alueen eteläpuolella on rakennettu porttiaihe, joka on uusittu 1980-luvun lopulla. Myös aidat ja kulkuväylien reunakiveyksiä on uusittu tuolloin. (Riekk, 2005, s. 255) Muita porttiaihteita ovat kahden tiilikasarmirakennuksen muodostama tihentymä Hannes-Kolehmainenkadulla ja junaradan ylittävä kevyenliikenteen silta kaiteineen.

Kasarmirakennuksiin on lisätty pieniä rakenteita muun muassa esteettömyyden vuoksi. Automuseon rakennuksen edessä on kahvion terassi. Lisätyt rakenteet on pääosin sovitettu rakennuksien materiaaleihin. Puukasarmilla portaat ja luiskat ovat puisia ja tiilikasarmilla enimmäkseen metallisia. Uudet lisärakenteet tulee toteuttaa rakennusten tyyliä kunnioittaen ja siten, että ne on mahdollista myös poistaa, mikäli alkuperäinen asu halutaan joskus palauttaa.

Kuva 27. Kaupunkikuva-analyysin koostekartta ja merkintöjen selitykset.

	RKY-alue		Rautatie		Portti/avautuminen alueelle
	Yhtenäinen kokonaisuus		Kadut		Tärkeä aluejulkisivu
	Virastot ja julkinen hallinto		Kevyenliikenteen väylät		Häiriö yhtenäisessä kokonaisuudessa
	Urheilupalveluiden alueet		Polut		Rinne
	Parkkipaikat ja rakentamattomat alueet		Puistokadun estevaikutus		Korkeuskäyrät
	Puistomaiset alueet		Aluetta rajaavat kadut		Julkisenliikenteen pysäkki
	Muut viheralueet				Lehtipuupainotteinen kasvillisuus
	Kuopion kansallinen kaupunkipuisto				Havupuu
	Vesialue				Puurivi
	Hyödyntämätön vesiaihe				

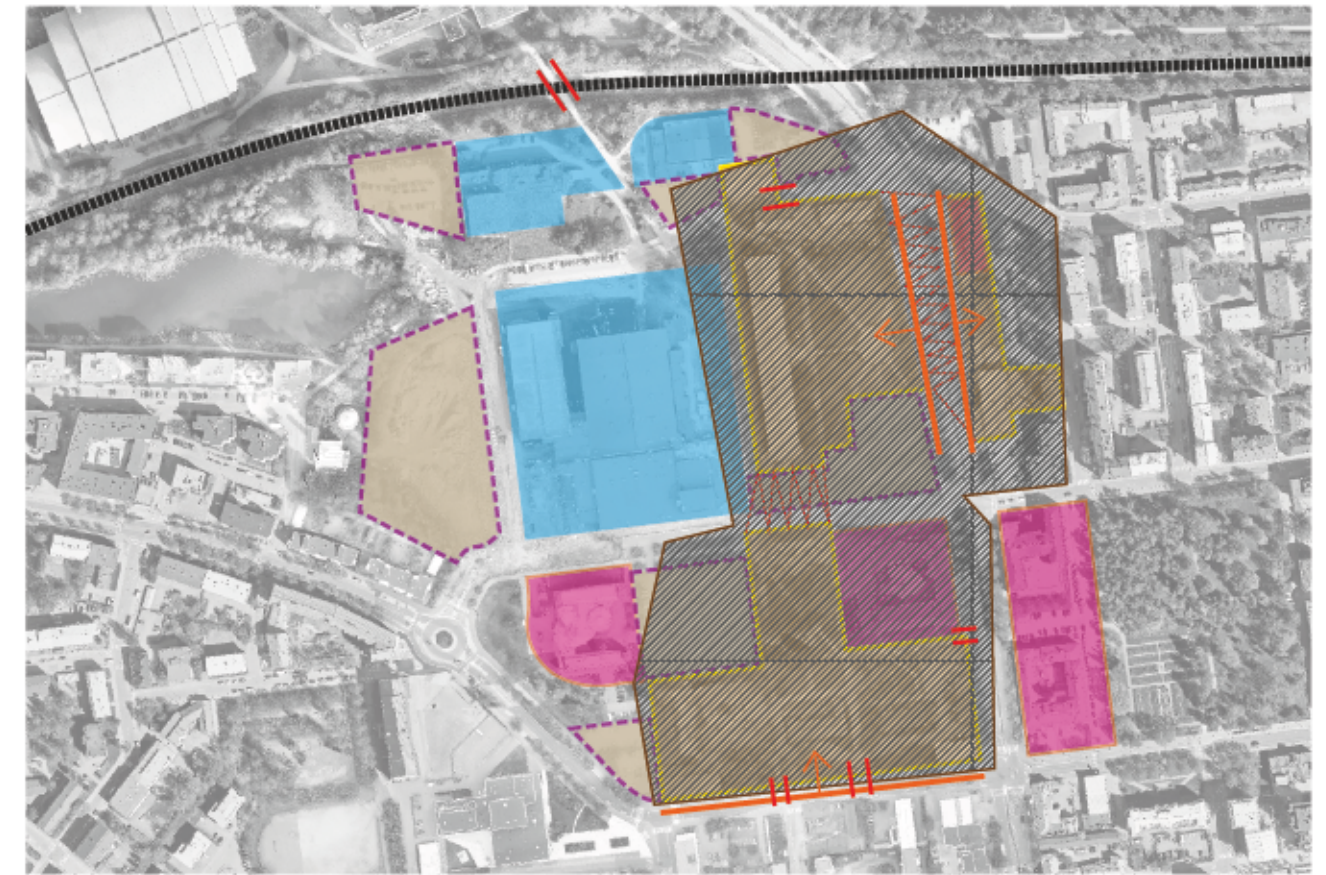
Yhtenäiset alueet ja rakennusryhmät

Vanhimmat 1800-luvun lopulta säilyneet puurakennukset muodostavat alueen historiallisesti merkittävimmän ja yhtenäisimmän kokonaisuuden. Punatiiliset 1900-luvun alun osat täydentävät sitä arvokkaana historiallisena kerrostumana. Alueen ilme perustuu yhtenäiseen rakennustapaan ja kertaustyyliä noudattavaan klassiseen tyyliuuntaan (Sinisalo, 2014, s. 277), sekä kasarmialueille tyypilliseen väljään puistoakseleiden rytmittämään ruutukaavaan. Venäläisen ajan kasarmi on tyyliään erilainen, mutta yhä klassistisesta arkkitehtuurista ammentava. Geometrinen tiilikuviointi ottaa hieman vaikutteita gotikasta. Alueen pohjoispuolella puistokartanon rakennus on aiemmin muodostanut selkeämmän vastaparin Puistokadun puoleisten punatiilikasarmien osien kanssa, mutta vaikutelma on heikentynyt alueen halkaisseen leveän kadun seurauksena. Näköyhteyden säilyttäminen rakennusten välillä on suotavaa. Toisen rakennuskokonaisuuden muodostavat 1900-luvun lopun virastot. Toiminnallisesti kolmas kokonaisuus on urheilupalveluiden muodostama alue suunnittelualueen pohjoispuolella.

Häiriökohdat ja rakentumattomat alueet

Pysäköintialueet ovat jäsentymätöntä tilaa ja aukko kaupunkirakenteessa. Poliisilaitoksen yhteydessä oleva laaja parkkipaikka sijaitsee entisen miehistökasarmien paikalla ja kiinnittää huomion rakeisuuskartassa suurena aukkopaiikkana.

Myös kasarmialueen pohjoisosan harjoituskentän puiston luona olevat parkkipaikat ovat häiriötekijä laajan avonaisen tilan laidassa. Avaimella kentällä on historiallinen merkitys alkuperäisen käyttötarkoituksensa vuoksi ja sillä on paikkansa kaupunkirakenteessa Puistokadun molemmin puolin sijaitsevien tiilikasarmien rakennusten välissä. Harjoituskentän laidassa puukasarmien puoleisessa päädyssä on ollut rakennuksia jo kasarmien varhaisimmassa vaiheessa 1880-luvulla, joten alueelle voidaan harkita rakentamista kasarmialueen omaa ruutukaavaa kunnioittaen.

Kuva 28. Kaupunkikuva-analyysi, rakennettu ympäristö.

	RKY-alue		Rautatie
	Yhtenäinen kokonaisuus		Portti/avautuminen alueelle
	Virastot ja julkinen hallinto		Häiriö yhtenäisessä kokonaisuudessa
	Urheilupalveluiden alueet		
	Parkkipaikat ja rakentumattomat alueet		

Kuva 29. Kasarmialueella sijaitseva kyltti kertoo rakennusten käyttötarkoitukset. Puukasarmien rakennukset muodostavat koko kasarmialueen yhtenäisimmän kokonaisuuden, mikä asettaa suunnittelulle tiettyjä rajoja, ettei kaupunkikuvallinen, historiallinen, tai rakennustaiteellinen arvo heikkene. Rakennusten ulkoasua ei saa käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä muuttaa ja alueelle ominainen ruutukaava tulee säilyttää.

Kuva 30. Englantilainen päiväkotialueen länsipuolella. Suojainen, aidattu piha-alue on luonteeltaan yksityinen.

Kuva 31. Upseerien asuntolina toiminut toimistorakennus sijaitsee puukasarmialueen keskellä. Pääsisäänkäyntiä korostaa klassistinen päätykolmioaihe ja seinää jäsäntävät pilasterit, joilla on myös rakenteellinen funktio hirsirakenteen jäykistyksessä. (Sinisalo, 2014, s. 277)

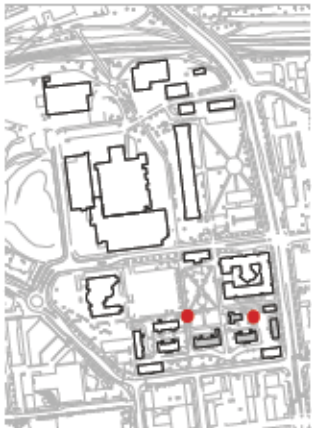
Kuva 32. Viereisen rakennuksen takapuolella on lisää sisäänkäyntejä ja kellarit. Julkisivu on vähemmän edustava ja pihan luonne on yksityisempi.

Kuva 33. Näkymä puukasarmien keskeltä.

Kuva 34. Ajuritallin asukki näkyy kesäisin Kuopion katukuvassa ajeluttamassa ihmisiä. Tallirakennus rajautuu pois kuvasta vasemmalle.

Kuva 35. Alkuperäinen artellirakennus, myöhemmin sotilaskoti, on nykyisin sotkun nuoriso- ja kulttuurikeskus. Rakennuksessa toimii Itä-Suomen tanssin aluekeskus. Rakennuksen sisätiloja on muutettu uuteen käyttöön sopiviksi ja niihin on tehty muun muassa esiintymistila. Ulkoarkkitehtuurissa kertaustyylien klassistiset aiheet ovat yhä olemassa.

Kuva 36. Yksityistä ja puolijulkista pihatilaa erotettuna aidalla.

Kuva 37. Venäläisen ajan miehistökasarmirakennus alueen eteläpuolelta. Venäläisen kasarmiarkkitehtuurin tyypilliset aiheet, kuten portaikkojen risaliitit, nurkkien pilasterit ja suorakulmaisilla tiilillä tehdyt geometriset kohokuviot muodostavat dekoratiivisen kokonaisuuden.

Kuva 38. Toinen vastaavaa miehistökasarmirakennus alueen lounaiskulmassa.

Kuva 39. Tiilikasarmin entinen varastorakennus on löytänyt sopivan uuden käyttötarkoituksen automuseona.

Kuva 40. Rakennus on maanpintaan nähden osittain montussa, mikä aiheuttaa kosteusrasitusta.

Kuva 41. Puistokartanon näyttävä fasadi kohtisuoraan aukion poikki katsottuna. Rakennus tarvitsee ympärilleen tilaa päästäkseen oikeuksiinsa. Alunperin rakennus on toiminut varikkona, mutta sen käyttötarkoitus on useiden toimijoiden myötä vaihdellut. Nykyisin tiloissa toimii kansalaisopisto. Sisätiloja on muuteltu paljon, mutta ulkoasu on hyvin säilynyt ja osa arvokasta rakennusperintöä.

Kuva 42. Puistokartanon julkisivu reunustaa pitkänä muurina harjoituskentän puistoa.

Kuva 43. Puistokatu erottaa harjoitusaukion itäpuolen muusta kasarmialueesta. Näköyhteys Puistokartanon ja kadun toisen puolen rakennusten välillä on kuitenkin olemassa ja tulisi jatkossakin säilyttää muistuttamassa historiallisesta aukiosta.

Kuva 44. Puistokatua reunustavassa tiilikasarmmin rakennuksessa toimii maistraatti. Rakennuksen 2. ja 3. kerros on lisätty 1950-luvulla.

Kuva 45. Näkymä Puistokadun varresta Suokadun yli kohti 1980-luvun postmodernia virastotaloa. Valtion virastojen rakennukset muodostavat alueelle historiassa verrattuna uuden, mutta säilyttämisen arvoisen kerrostuman.

Kuva 46. Valtuustotalo puukasarmilta puolelta.

Kuva 47. Poliisilaitos muodostaa punatiilisen parin virastotalolle. Postmodernit aiheet näkyvät vuonna 1992 rakennetussa laitoksessa.

Kuva 48. Poliisitalo puukasarmilta katsottuna. Parkkipaikan tilalle rakentaminen täydentäisi aluerakennetta.

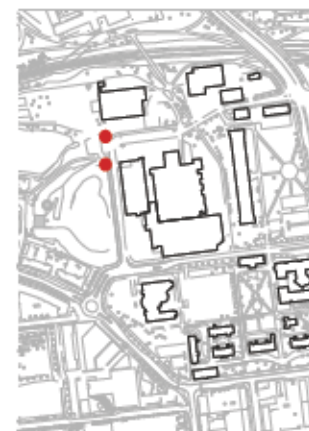
Kuva 49. Alueen pohjoispuolella sijaitsee pieni drive-in-pikaruokaravintola, joka ei sovi erityisen hyvin alueen kokonaisuvaan, vaan pysäköintijärjestelyineen muodostaa jäsentymätöntä kaupunkitilaa.

Kuva 50. Myös keilahallin parkkipaikka muodostaa epämääräisen aukon kaupunkirakenteeseen.

Kuva 51. Yllä ajoyhteys uimahallin länsipuolen tyhjälle kentälle. Entisten urheilukenttien tilalla on väliaikainen parkkipaikka läheisten työmaiden käytössä. Jatkossa alue tulee rakentumaan ja sitä myötä myös ympäristö siistiytynee.

Kuva 52. Oikealla entisen soranottopaikan monttu ja voimalaitos.

Kuva 53. Uimahalli edustaa 1960-luvun elementtirakentamista, joten sillä voidaan katsoa olevan rakennustaiteellisesti kerrostuneisuuden arvoa. Uuden uimahallin myötä rakennuksen käyttöarvo romahtaa, ja sen ylläpito, tai uuden käytön kehittäminen voisi olla liian suuri rasite kaupungille, mikäli rakennuksen säilyttämistä harkittaisiin suojelun keinoin.

Kuva 54. Oikealla 1974 valmistunut keilahalli, joka puretaan uuden asuinalueen tieltä.

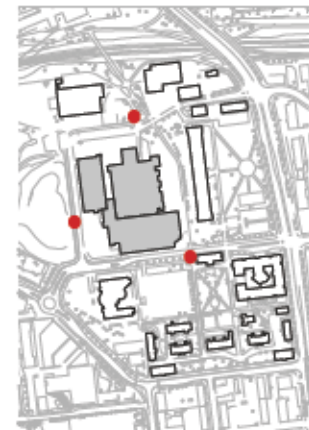
Kuva 55. Uusi jäähallin yhteyteen rakennettu uimahalli. Näkymä Suokadulta.

Kuva 56. Vanha jäähalli jää uuden pysäköintilaitoksen ja uimahallin rakennusten keskelle.

Kuva 57. Oikealla uusi jäähallin sisäänkäynti ja parkkihallin kulma Hannes-Kolehmainen kadulta katsottuna.

Kuva 58 (yllä). Tutkimusalueen läheisyyteen sijoittuu muun muassa Kuopion kaupungin teatteri, sekä vuonna 1926 rakennettu Armas Lindgrenin ja Bertel Liljequistin suunnittelema Niiralan koulu, kuva 59 (alla). (Lähde: SAFA Arkkitehtuuriopas - Savo)

Kuva 60. Tiilikasarmien varasto- ja tallirakennukset muodostavat porttiaiheen Hannes-Kolehmainen tielle.

Kuva 61. Pääportti puukasarmille toimii myös alueen ajoyhteytenä. Kuvan porttiaihe on peräisin 1980-luvulta, jolloin alueen aitoja, valaistusta ja päällysteitä uusittiin.

Kuva 62. Kevyenliikenteen pääyhteyden reitti alueelle.

Kuva 63 (yllä) ja 64 (alla). Graffitien reunustama kevyenliikenteenreitti radan pohjoispuolelle. Alla oleva näkymä samasta kohtaa kasarmialuetta kohti kuvattuna. Radan ylittävä kevyenliikenteensilta on maisemassa näkymän avaava porttiaihe.

Kuva 65. Sotaveteraanimuseon takasisäänkäynnin yhteydessä olevat portaat ja luiska ovat esimerkki uusista rakenteista, jotka on myös mahdollista purkaa.

Kuva 66. Puistokartanon pohjoispäädyn metallinen ramppi.

Kuva 67. Automuseon kahvion terassi on lisätty entisen varaston yhteyteen.

Viherympäristö

Suunnittelualue on kauttaaltaan rakennettua kaupunkimiljöötä. Kasarmialuetta rytmittävät nurmikkoiset puistomaiset vyöhykkeet ja yleisilmeeltään ympäristö on vihreää. Alueella on paljon vanhaa puustoa ja lajeja on monipuolisesti koivuista jalopuihin. Vanhat puut tekevät ympäristöstä viihtyisän ja ne tulisi säilyttää kaupunkikuvassa osana historiallista miljöötä. Puukasarmin keskeiset puistoalueet kuuluvat osaksi Kuopion kansallisten kaupunkipuistojen aluetta. Alueen vanhentunut asemakaava ei huomioi kasarmialueen sisäisiä viheralueita. Mustinlammen pohjoispuolella on metsikköisempi asemakaavoitettu virkistysalue. Mustinlampi jää virkistysalueelta rantapusikon taakse piiloon, eli sen potentiaali kaupunkikuvan viihtyisyyden kehittämiseen on hyödyntämättä. Kaupunkivihreää lisäävää kasvillisuutta on rakennusten, teiden ja parkkipaikkojen ympäristöissä tuomassa näkösuojaa, sekä rajaamassa tilaa. Puistokadun, Suokadun ja Niiralankadun puurivit antavat ryhtiä katutiloille. Nykytilassaan harjoituskentän aukion puisto vaikuttaa lähinnä läpikulkutilalta, mihin voisi kiinnittää jatkosuunnittelussa huomiota, mikäli alueen käyttöä halutaan lisätä. Esimerkiksi siirrettävät kevyet rakennukset, tai rakennelmat voisivat sopia aukion luonteeseen ja varmistaa samalla historiallisen arvon säilymisen.

Kuva 68. Siistit nurmikentät ja niitä halkovat polut ovat osatekijöitä puistomaisen ilmeen tuojina Harjoituskentän aukiolla.

Kuva 69. Kaupunkikuva-analyysi, viherympäristö.

- Puistomaiset alueet
- Muut viheralueet
- Kuopion kansallinen kaupunkipuisto
- Vesialue
- Hyödyntämätön vesiaihe
- Lehtipuupainotteinen kasvillisuus
- Havupuu
- Puurivi

Kuva 70. Kasarmialueen puusto on vanhaa ja eri lehtipuulajit luovat vehreän yleisilmeen. Istutukset ovat olleet tärkeässä osassa kasarmialuetta jo tarkka-ampujakasarmien alkua ajoilta saakka, sillä istutuksilla katsottiin olevan vaikutusta sotaväen hyvinvointiin. Kaupunkivihreää ovat puistojen lisäksi myös tontin sisäiset viheraiheet.

Kuva 71. Kasarmien keskuspuistolla ei ole asemakaavassa puiston asemaa selkeästä luonteesta huolimatta.

Kuva 72. Harjoituskentän puiston aksiaalinen perusajatus on ymmärrettävä sotilasarkkitehtuurin symmetriaa kunnioittaen, mutta yleisilmeeltään tila on läpikulkuaukio, jota koristaa kuusi symmetrisesti sijoitettua penkkiä ja roska-astiaa. Kuvan taustalla näkyy puiston eteläpuolen autopaikoitusta.

Kuva 73. Mustinlammen vesiaihe jää nykytilassaan lähes hyödyntämättä, sillä ranta on pusikoitunut.

Reitit

Liikenneyhteydet alueelle ovat hyvät ydinkeskustan tuntumassa. Rautatie- ja linja-autoasema sijaitsevat vajaan kilometrin päässä ja paikallisliikenteen pysäkkejä sijaitsee aivan alueen vieressä. Kevyenliikenteenväylät noudattavat pääosin kasarmin omaa, sekä kaupungin ruutukaavaa. Alueelle tulee junaradan ylittävä kevyenliikenteen yhdysreitti Kuopiohallin suunnalta pohjoisesta. Kevyenliikenteen pääväyliä ovat pohjois-etelä suunnassa kulkeva keilakuja ja keskustasta Niiralaa vievät itä-länsi suuntaiset reitit. Jalankulkijan kannalta miellyttävimpiä osuuksia lienevät alueen puistoissa kulkevat polut. Suomen ympäristökeskuksen vuoden 2017 yhdyskuntarakennetyöhykkeissä karkeasti jaoteltuna kasarmialue sijoittuu keskustan jalankulkuvyöhykkeelle ja kauempi reuna-alue keskustan reunavyöhykkeelle/intensiivisen joukkoliikenteen alueelle. (SYKE, 2013, d) Alueen sisällä autoliikenne kulkee Hannes-Kolehmainenkadulla ja Suokadulla. Ympäröiviä katuja ovat Puistokatu, Tulliportinkatu ja Niiralankatu. Puistokatu on vilkkaasti liikennöity pääkatu, ja siihen yhdistyy valtatie-5:n liittymä kaupungin pohjoispuolella.

Kuva 75. Kaupunkikuva-analyysi, liikenne.

- Rautatie
- Kadut
- Kevyenliikenteen-
väylät
- Polut
- Julkisenliikenteen
pysäkki

Kuva 74.
Yhdyskuntarakenteen
vyöhykejako. Tummempi
väri kuvaa keskustan
jalankulkuvyöhykettä
ja vaaleampi keskustan
reunavyöhykettä/
intensiivisen
joukkoliikenteen
vyöhykettä. Kuvälähde:
Elinympäristön
tietopalvelu Liiteri.
Suunnittelualue rajattu
punaisella.

100m
Elinympäristön tietopalvelu Liiteri

Kuva 76. Ote Rambollin vuonna 2019 tekemästä Kuopion pyöräilyväylien verkostotarkastelusta. Tarkastelussa on esitetty keinoja pyöräilyn kehittämiseen kaupungissa. Suunnittelualue on osa keskustan tiivistä ja kehittyvää pyöräilyverkkoa.

Kuva 77. Puistokatu ja junarata risteävät alueen kulmassa. Rautatieasema sijaitsee noin kilometrin päässä suunnittelualueelta ja julkisen liikenteen linja-autoreitit ympäröivät aluetta.

Kuva 78. Harjoituskentän puistoakselit luovat näkymiä ja toimivat kevyenliikenteen kulkureitteinä.

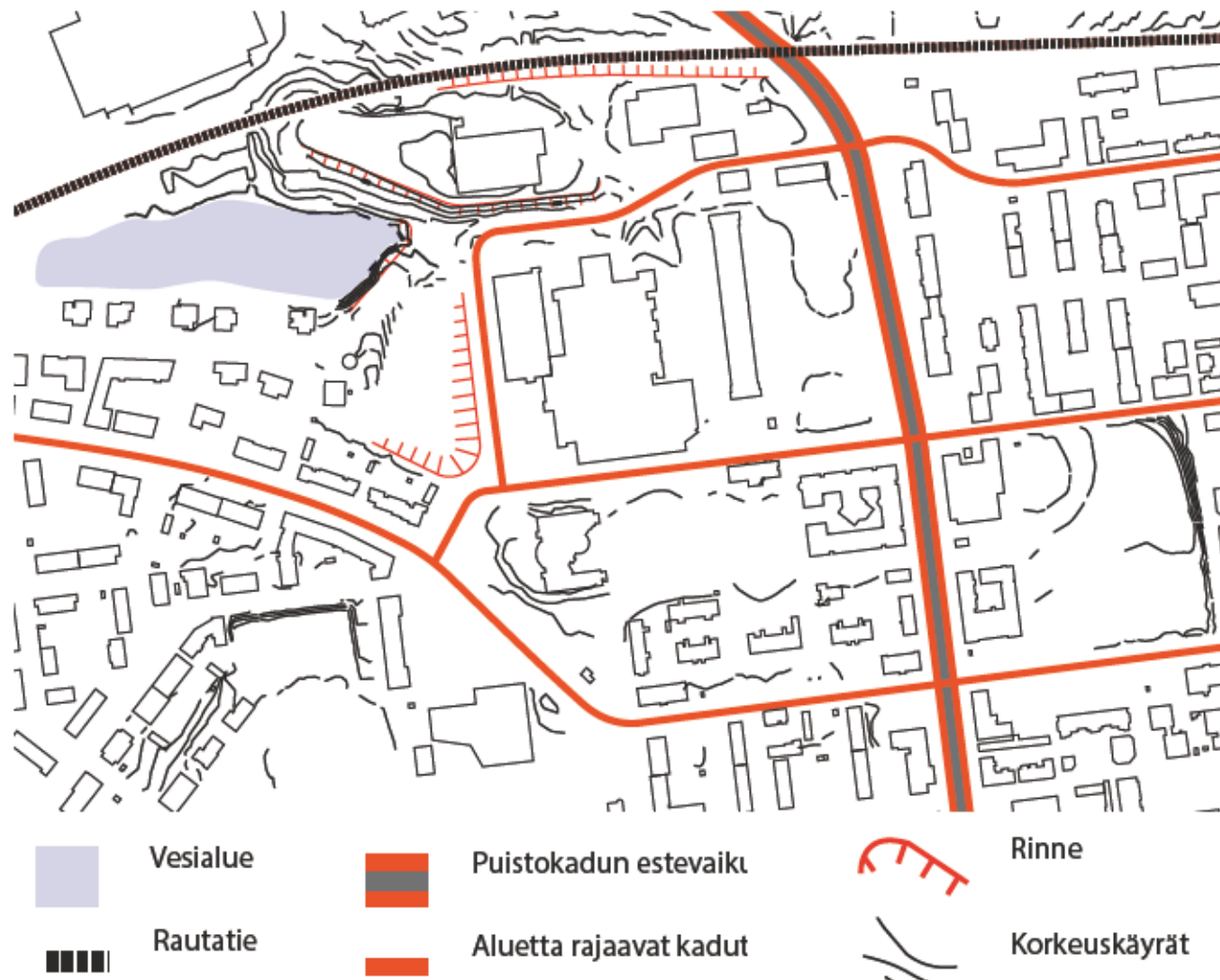
Kuva 79. Kevyenliikenteen reitti alueelle virastotalon ja sotkun teatterin välistä.

Rajat, esteet, maastonmuodot

Kohdealue rajoittuu pohjois- ja länsipuoliltaan selkeisiin esteisiin, pohjoisessa rautatiehen ja länsipuolella aluetta sivuavaan nelikaistaiseen Puistokatuun. Etelässä tutkittavan alueen raja kulkee Tulliportinkadulla ja Niiralankadulla. Lännessä Hatsalan ja Niiralan alueiden asuinkorttelit ja voimalaitos jäävät luontevasti tutkittavan kokonaisuuden ulkopuolelle. Mustinlampi rajautuu alueen luoteiskulmaan. Alue on enimmäkseen melko tasainen ja korkeusvaihtelut ovat pieniä kasarmialueella. Korkeuseroja tulee vastaan alueen laitamilla, sillä alueen länsireunalla on vanha soranottopaikka, jonka pohjalla on aiemmin sijainnut väliaikainen palloiluhalli. Montun toisella laidalla on voimalaitos, johon kulkuyhteys tapahtuu Hannes-Kolehmainen kadun liittymästä. Maasto laskee hieman kohti Mustinlampea ja vanha uimahalli sijaitsee muuta aluetta korkeammalla kukkulalla. Junarata kulkee aluetta matalammassa uomassa.

Kuva 80. Kaupunkikuva-analyysi, rajat, esteet, maaston muodot.

Kuva 81. Junarata alueen pohjoispuolella on este, jonka ylittäminen on mahdollista vain tietyistä pisteistä.

Kuva 82. Vilkasliikenteinen nelikaistainen Puistokatu halkoo kasarmialuetta muodostaen rajan itä- ja länsipuolen välille.

Kuva 83. Vanhan soranottomontun rinne.

4.2 Kasarmin mitoitusta

Kasarmin ominaisen mittakaavan aiheuttaa nykyisestä kaupungista poikkeavan väljä ja matala sotilasrakentamisen ruutukaava. Se eroaa uudemmasta kaupunkiympäristöstä kaikissa dimensioissaan, sekä rakennusten etäisyydessä toisiinsa että niiden korkeudessa. Taustalla vaikutti 1800-luvulla tehty tutkimustyö sotilaiden elinolojen parantamiseksi. (Haila, 1996, s. 62, 63-64)

Alueen rakennusten mitoitus tulee 1800-luvulla tehdyn tutkimuksen antamasta sopivasta tilakäsityksestä sotilasta kohden ja siten alueelle sijoitetusta miehistövahvuudesta. Esimerkiksi tyyppipiirustusten mukainen majoitusrakennus oli tarkoitettu yhden komppanian käyttöön. Rakennusten korkeudet ja etäisyydet olivat venäläisen sota-asetuskokoelman kasarmirakentamisen suunnitteluohjeistuksen antavan asetuksen paloturvallisuusmääräysten mukaisia. (Haila, 1996, s. 63)

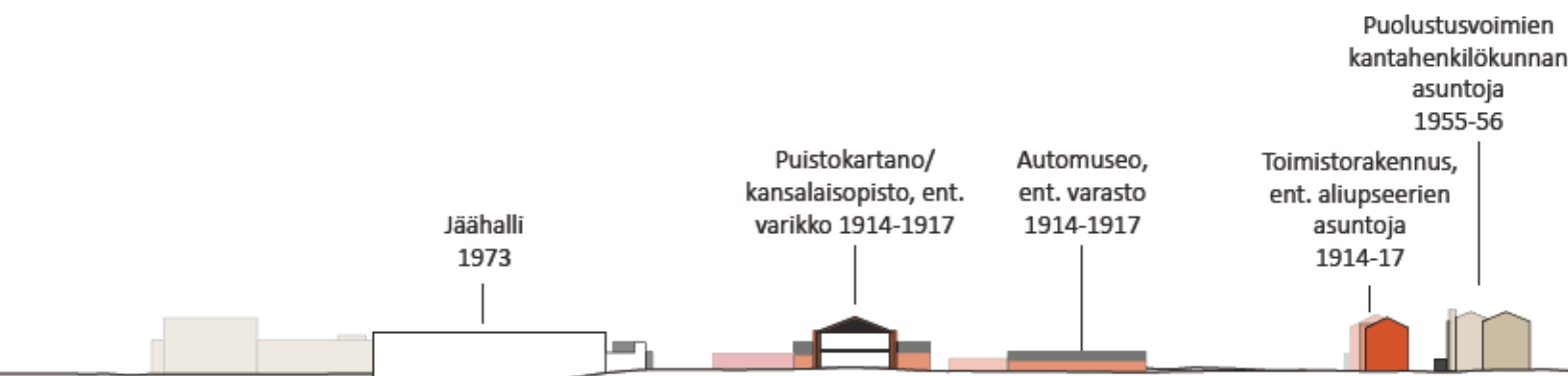
Kuopion keskustan 1700-luvun rännikaturuutukaava edustaa samaa käytännöllisyyden tavoitetta puukaupungin turvallisuuden takaamiseksi, mikä kasarmiarkkitehtuurissakin on taustalla. Rännikadut olivat alun perin palokujia, jotka estivät paloja leviämistä laajemmalle viereisiin rakennuksiin. Kuopion keskustan ruutukaava-alueen rakennuskanta on keskimäärin hieman kasarmialuetta korkeampaa, mutta melko tasaista. Kaupungin siluetista poikkeaa esimerkiksi tuomikirkon torni.

Kasarmin ruutukaava on suunniteltu aluekokonaisuutena, jonka laajenemisvara on ollut melko pieni verrattuna kaupungin ruutukaavaverkkoon. Kasarmin ruutukaava-alue onkin ollut tavallaan

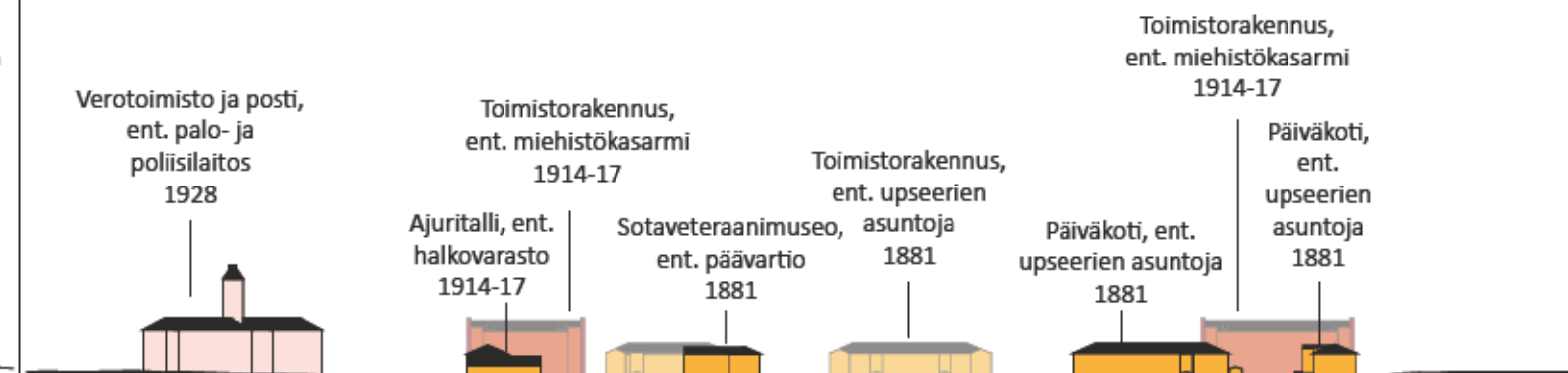
yhden toimijan pienoiskaupunki. Kasarmialueen mittakaava on muuttunut sotilaskäytön loppumisen seurauksena, kun kaupunki on jatkanut laajenemistaan. Kasarmialueen pohjois- ja länsipuolella kaupunkirakenne vaihtuu keskustatoimintojen alueesta kaupungin reunavyöhykkeeksi. Rakennusten mittakaava muuttuu kasarmin kapeista pienimittakaavaisista rakennuksista suuriksi parkkipaikkojen ympäröimiksi urheiluhalleiksi. Kaupungin ratkaisu mittakaavojen sulauttamiseen on uimahallin ja keilahallin kaavoittaminen kerrostaloalueeksi.

Kuva 85. Rännikatujen poikkeukselliset mittasuhteet muodostavat omaleimaisen ruutukaavaverkon Kuopion keskustaan. Tyypillinen rännikadun leveys on noin 7 m ja pääkadun leveys noin 14 m.

Kuva 84. Alueleikkaus kasarmialueen keskeltä pohjoiseen katsottuna.

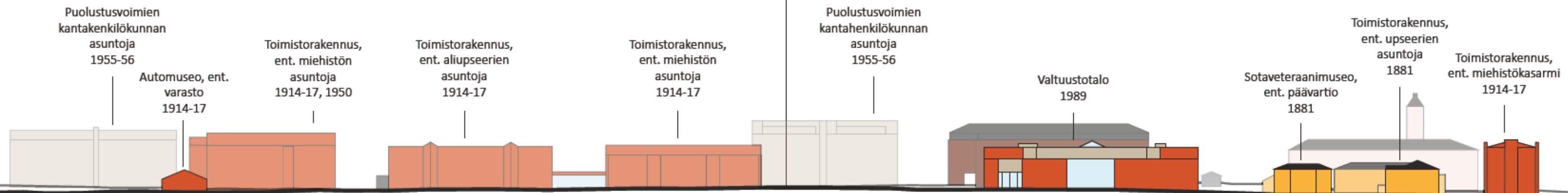
Kuva 86. Alueleikkaus kasarmialueen keskeltä etelään katsottuna.

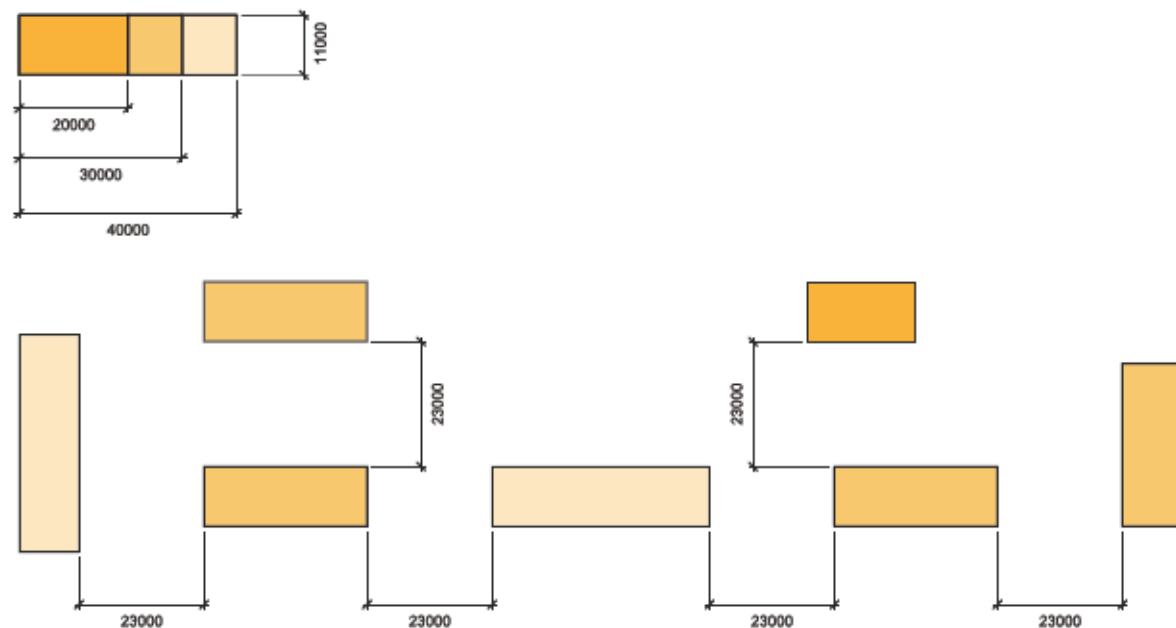
Kuva 87. Alueen mitoitusta ja pihajärjestelyjä. Kartassa keltaiset rakennukset ovat puukasarmien ajalta ja punaiset venäläisten ajalta. Sisäänkäynnit on merkitty karttaan mustilla nuolilla. Vihreä rasteri kuvaa kulkuväyliä ja luonteeltaan julkista tilaa. Suuri osa sisäänkäynneistä avautuu yksityisemmille piha-alueille, joten esimerkiksi asuinkäytön pihajärjestelyt onnistunevat luontevasti.

Pihojen muodostus

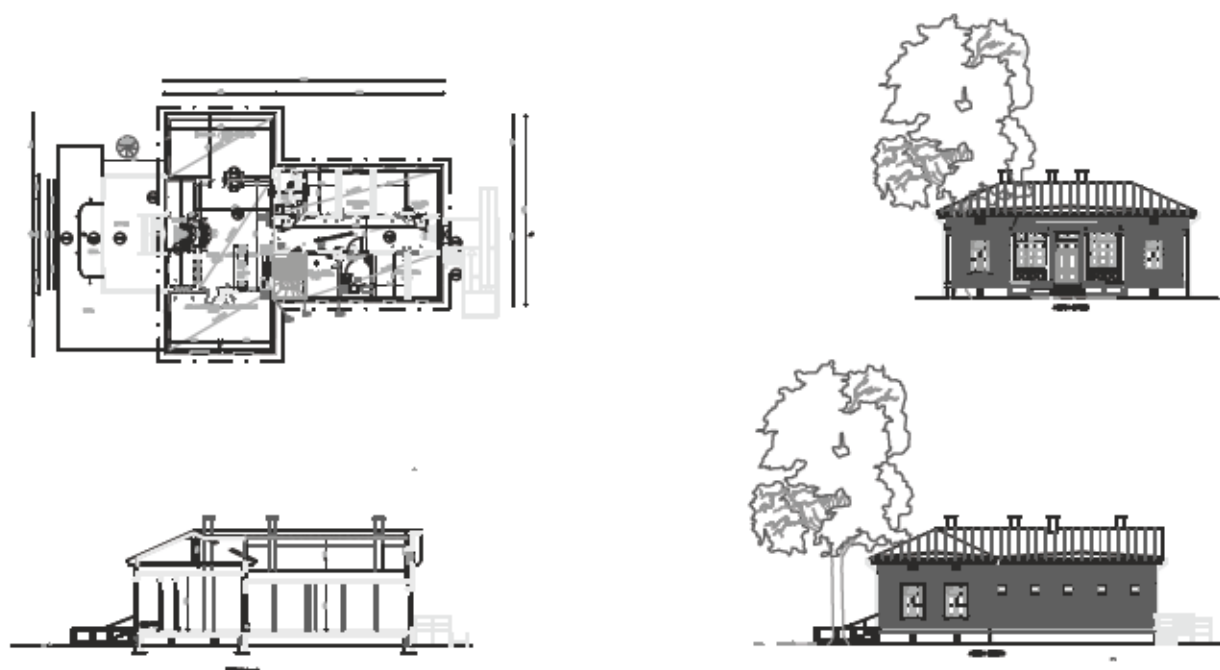
Puukasarmien pienimittakaavaiset rakennukset muodostavat suojaisia pihatiloja, joiden luonne on melko yksityinen, joskin pihojen nykyisellä käytöllä autot ovat vallanneet suuren osan sisäänkäyntien läheisistä piha-alueista. Sen sijaan ruutukaavan kulkuväylät ja puistoavaukset ovat julkista tilaa, jossa kasarmien käyttäjät voivat liikkua ja kokoontua. Rakennusten pääsisäänkäynnit avautuvat kulkuväylien suuntaan, minkä lisäksi sisäpihojen puolella on muita sisäänkäyntejä. Rakennusten etäisyys toisiinsa nähden muodostaa pihaille ja kulkuväylille tasaisen rytmin.

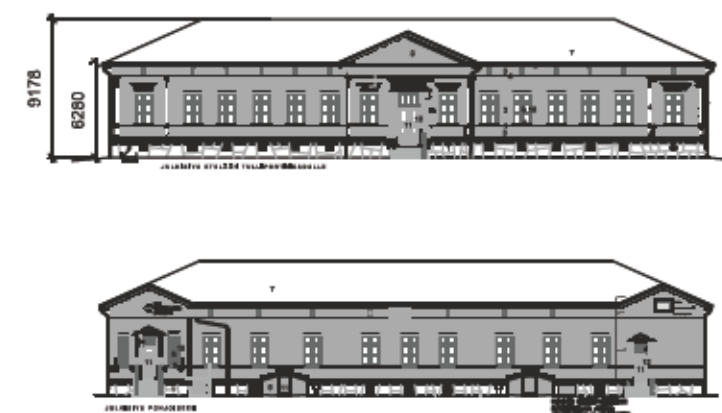
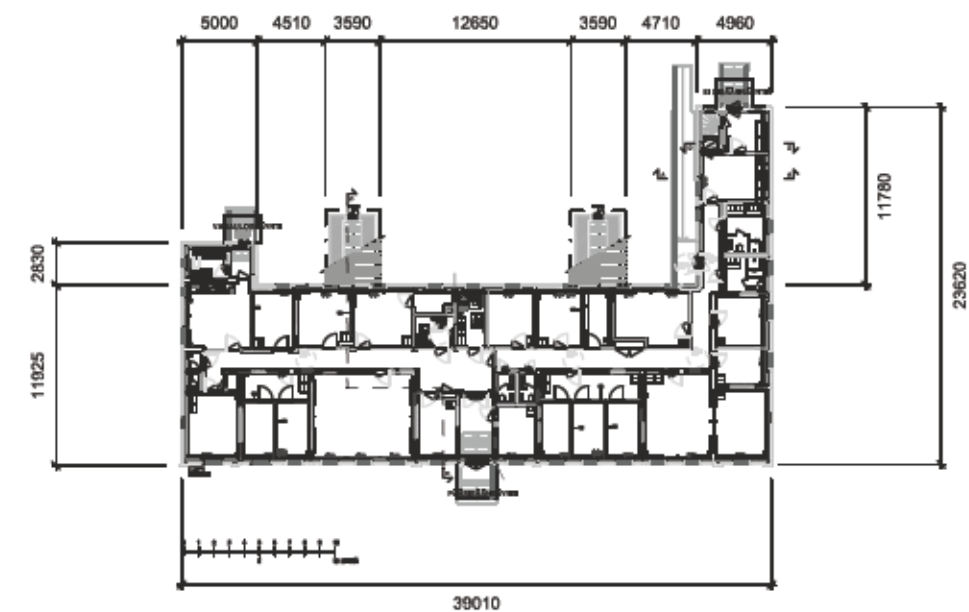
Kuva 88. Alueleikkaus kasarmialueen keskeltä itään katsottuna.

Kuva 89. Puukasarmien rakennusten pohjien mittakaava ja rakennusten sijoittelu ovat melko vakiot, karkeasti esitettynä 11 metrin runkosyvyiset rakennukset 23 metrin etäisyyksillä toisistaan. Hirsirakennukselle ominainen kapea runkosyvyys ja väljä sijoittelu, sekä rajattu kerroskorkeus muodostavat puukasarmille ominaisen luonteen.

Kuva 90. Entinen päävartio yhtenä esimerkkinä tyypillisestä säilyneestä puukasarmien rakennuksesta. Pohjapiirustuksessa näkyy museokäytön mukainen tilajako. Kuvalähde: Kuopion kaupungin tilakeskus.

Kuva 91. Toisena esimerkkinä entinen upseerien asuinrakennus. Pohjapiirustuksessa näkyy toimistokäytön mukainen muutettu tilajako. Kuvalähde: Kuopion kaupungin tilakeskus.

The image is a full-page architectural rendering of a modern residential or institutional building complex. The primary structure is a tall, multi-story brick building with a distinctive peaked roof. The facade is composed of reddish-brown bricks, and the windows are arranged in a rhythmic, grid-like pattern. Several balconies with white metal railings are visible on the left side of the building. To the right, another brick building is partially visible, featuring a similar material but with a different window arrangement and a balcony with a decorative metal screen. The sky is a vibrant blue, filled with soft, white, wispy clouds. In the foreground, there are some green trees and a glimpse of a street with other buildings in the distance. A semi-transparent white rectangular box is overlaid on the lower-left portion of the image, containing the text '5. SUUNNITELMA' in a clean, black, sans-serif font.

5. SUUNNITELMA

5.1 Kehityssuuntia

Kaupunkisuunnittelussa tavoitteena on ennakoida tulevaa ja vastata nykyhetkeä määrittävillä suunnitelmilla myös tulevaisuuden tarpeisiin mahdollisuuksien mukaan. Maankäyttöön suoraan vaikuttavia megatrendejä ovat etenkin ilmastonmuutos ja väestön ikääntyminen. Toisaalta myös ihmisten verkostoituminen, vallan jakautuminen ja teknologian kehitys muuttavat ihmisyyhteisöjä ja valtasuhteita. Kaupungin ja siten kaavoituksen rooli esimerkiksi ekologisen jälleenrakennuksen toteuttamisessa voi kasvaa. (Dufva, 2020)

Sitran Kuntien ilmastotavoitteet- ja toimenpiteet -julkaisu listaa kuntien keinoja vaikuttaa ilmastoon kaavoitus mukaan lukien. Mahdollisia toimenpiteitä kaavoituksessa ovat muun muassa kaavan asettamat energiamääräykset esimerkiksi nolla- tai passiivirakentamiselle, kaavan ilmastovaikutusten arviointi, maan vuokra- ja luovutusehtojen ilmastokriteerit, kaupunkirakenteen tiivistäminen, viheralueiden ja hiilinielujen suojeleminen ja rakentaminen, sekä julkisen- ja kevyenliikenteen väylien huolellinen suunnittelu. Kaavoituksen keinot hiilidioksidin päästöjen vähentämiseen ovat pääosin epäsuoria, mutta siitä huolimatta tehokkaita vaikutuksiltaan. (Deloitte, 2018. s. 30, 44, 47-49)

Kasarmialueen suunnittelussa ilmastokysymyksiin tulee suhtautua vakavasti, mutta alueen ominaisuuksien asettaman tavoitetason huomioiden ja käytettävissä olevia keinoja historialliseen miljööseen sopivalla tavalla soveltamalla. Alue on tiiviisti osa keskustaa, joten sen täydentäminen ja tiivistäminen tukee ympäristön kannalta kestävästä rakentamisesta. Esimerkiksi tehokas korkea rakentaminen ei kuitenkaan sovi aivan keskeisen RKY-alueen luonteeseen, joten täydentämistä täytyy toteuttaa maltilla ja sijoittaa harkitusti, ettei tähän asti säilynyt osa kasarmista menetä arvoaan. Kuopion kaupungin korkean rakentamisen selvityksessä on myös linjattu, että keskustan ruutukaava-alueella täydennysrakentaminen tulee tehdä korottamalla olevaa matalampaa rakennuskantaa ympäröivän rakenteen tasoon, ilman tasaisesta kaupunkikuvasta poikkeavia korkeita rakennuksia. (Kuopion kaupunki, 2009, s. 14-15)

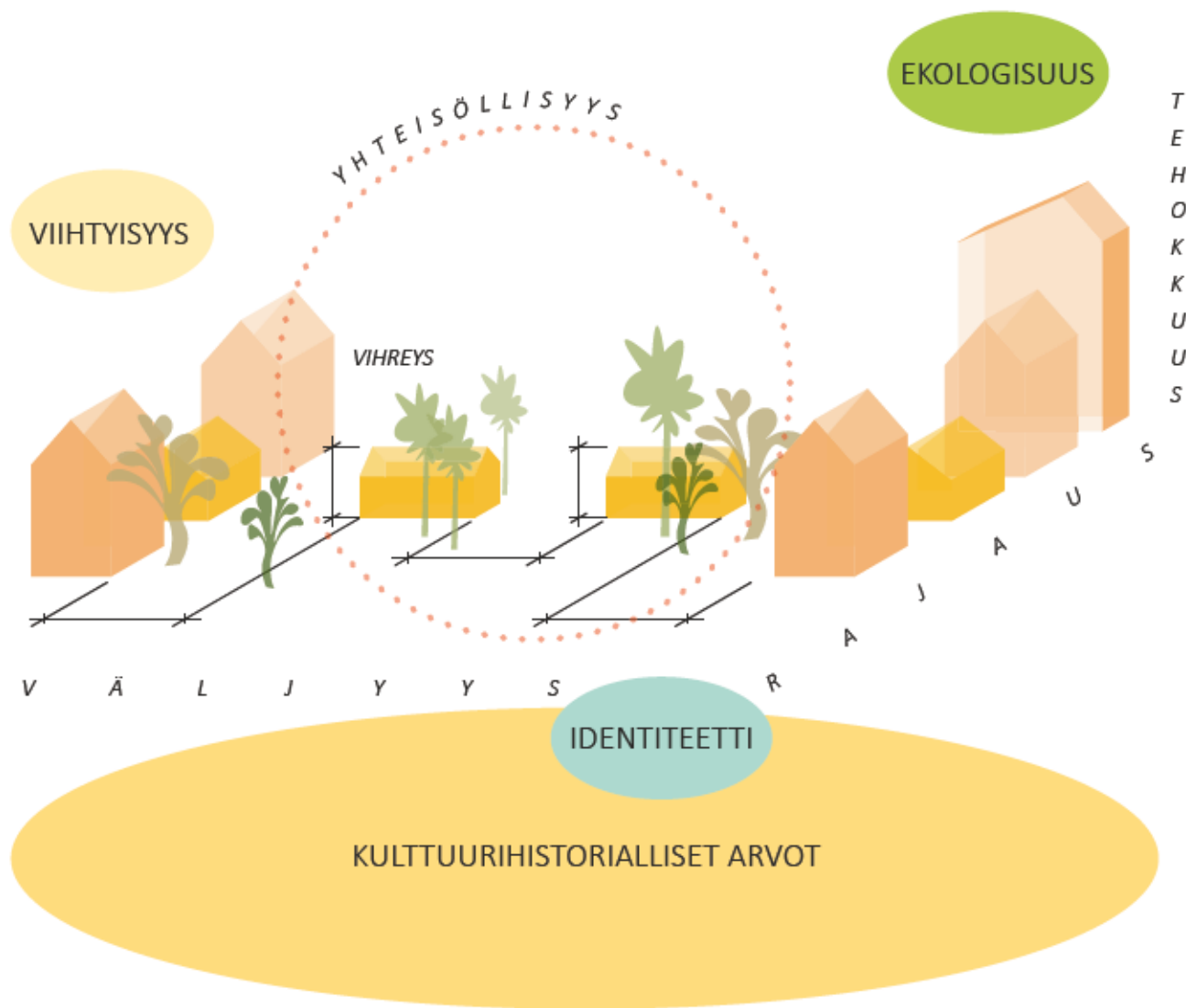
Kasarmialueen korkomaailma on hieman vielä ruutukaavakeskustaa matalampaa, joten korottamista täytyy harkita vieläkin tiukemmin. Puistokadun varteen kasarmialueelle voisi mahdollisesti sijoittaa

ruutukaava-alueen korkoon nousevan katutilaa rajaavan rakennusmassan, jos valtuustotalo purettaisiin. Suunnittelun pohjoispuolelle sen sijaan hieman korkeampi rakentaminen voi sopia, sillä sijainti on otollinen hyvien julkisenliikenteen yhteyksien päässä ja valtatie 5:n liittymän läheisyydessä.

Alueella risteilevän kevyenliikenteenverkoston kehittäminen on tarkoituksenmukainen keino ohjata liikkumista alueella ja edistää päästötöntä liikennettä. Tärkeimmät pääväylät täytyy tunnistaa, jotta niiden sujuvuutta on mahdollista parantaa esimerkiksi pyöräkaistoilla, opasteilla ja valaistuksen avulla. Kasarmin oma ruutukaava reitteineen tarjoaa hyvän pohjan kevyenliikenteen verkostolle. Yleiskaavaan merkittyä kevyenliikenteen pääyhteyttä voi nostaa suunnittelussa enemmän esiin. Reitin varrella olevat toiminnot ja mahdolliset mielenkiinnonkohteet ja levähdyspaikat ovat vetovoimatekijöitä reittiä ja kulkuvälinettä valitessa.

Puistojen säilyttäminen ja ylläpito tukee historiallisten arvojen säilyttämisen lisäksi kaupunkivihreän tuomia hyviä ominaisuuksia, kuten ilman ja veden laadun parantamista, melun vaimennusta ja säästä johtuvien ääri-ilmiöiden vaikutusten lieventämistä. Viherympäristöillä on myös suoria vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja liikkumiseen. (Viherympäristöliitto, 2017) Pihasuunnittelulla voidaan parantaa yksityisten tonttien vihertehokkuuslukua.

Tulevaisuudessa tarve eriasteiselle tuetulle, tai muuten vanhuksille soveltuvalla asuinrakentamiselle kasvaa. Yhteisöllisyys voi saada uusia muotoja ja kasarmialue voisi toimia erinomaisena esimerkkinä viihtyisästä ja sosiaalisesta asuinympäristöstä, jossa mahdollisuudet itsenäiseen asumiseen, sekä yhteisön tuki kohtaavat. Väestön ikääntymisen myötä esteettömyys ja toimintaympäristön helppous korostuvat entisestään. Esteettömät kulkuväylät, helppo orientoituminen ja levähdyspaikkojen riittävyys ovat hyvän kaupunkitilan merkkejä toki kenen tahansa näkökulmasta, mutta ikäihmiselle ne voivat olla kriittinen kynnys julkisen tilan käytön, tai käyttämättä jättämisen kannalta. Keskustan palveluiden läheisyys on tässäkin etu.

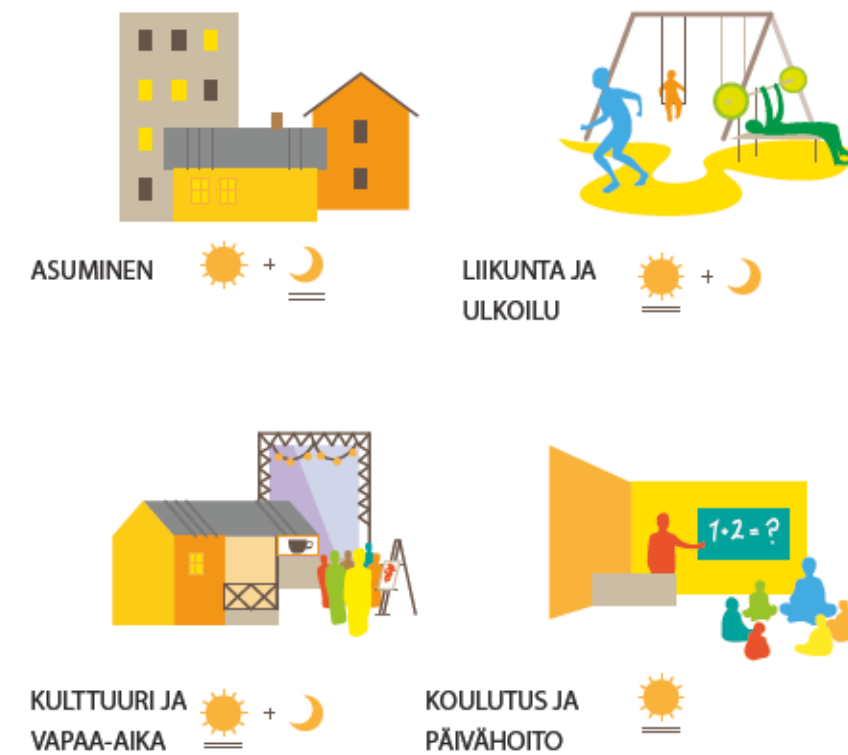
Kuva 92. Yleisiä aluesuunnitteluun liittyviä arvoja alueella.

5.2 Suunnittelun lähtökohdat ja uudisrakentamisen kehityisperiaatteet

Toiminnot ja käyttöaste

Kasarmialueen historiassa on edessä käännekohta, kun käyttötarkoitus jälleen muuttuu. Diplomityössä tutkituissa vaihtoehtoisissa uusiksi toiminnoiksi esitetään eri painotuksin asumista, liike- ja kulttuuritoimintoja. Kaiken pohjalla suunnitelmaa ohjaavat kulttuurihistorialliset arvot, jotka tuovat lisäarvoa uusiin toimintoihin, kun esimerkiksi asumista voidaan sijoittaa viihtyisiin pienimittakaavaisiin kasarmirakennuksiin aivan keskustan palvelujen äärelle, tai kulttuuritoimijat saavat toimitilaa inspiroivan historiallisen miljöön keskiöstä.

Yksityisten ja julkisten alueiden jakautuminen tulee ottaa suunnittelussa huomioon, jotta asumisen tarpeet yksityisyydelle täyttyvät, ja toisaalta julkiset alueet muodostavat kutsuvaa ympäristöä, joka johdattaa vierailijoita palveluiden ja toimintojen luo.

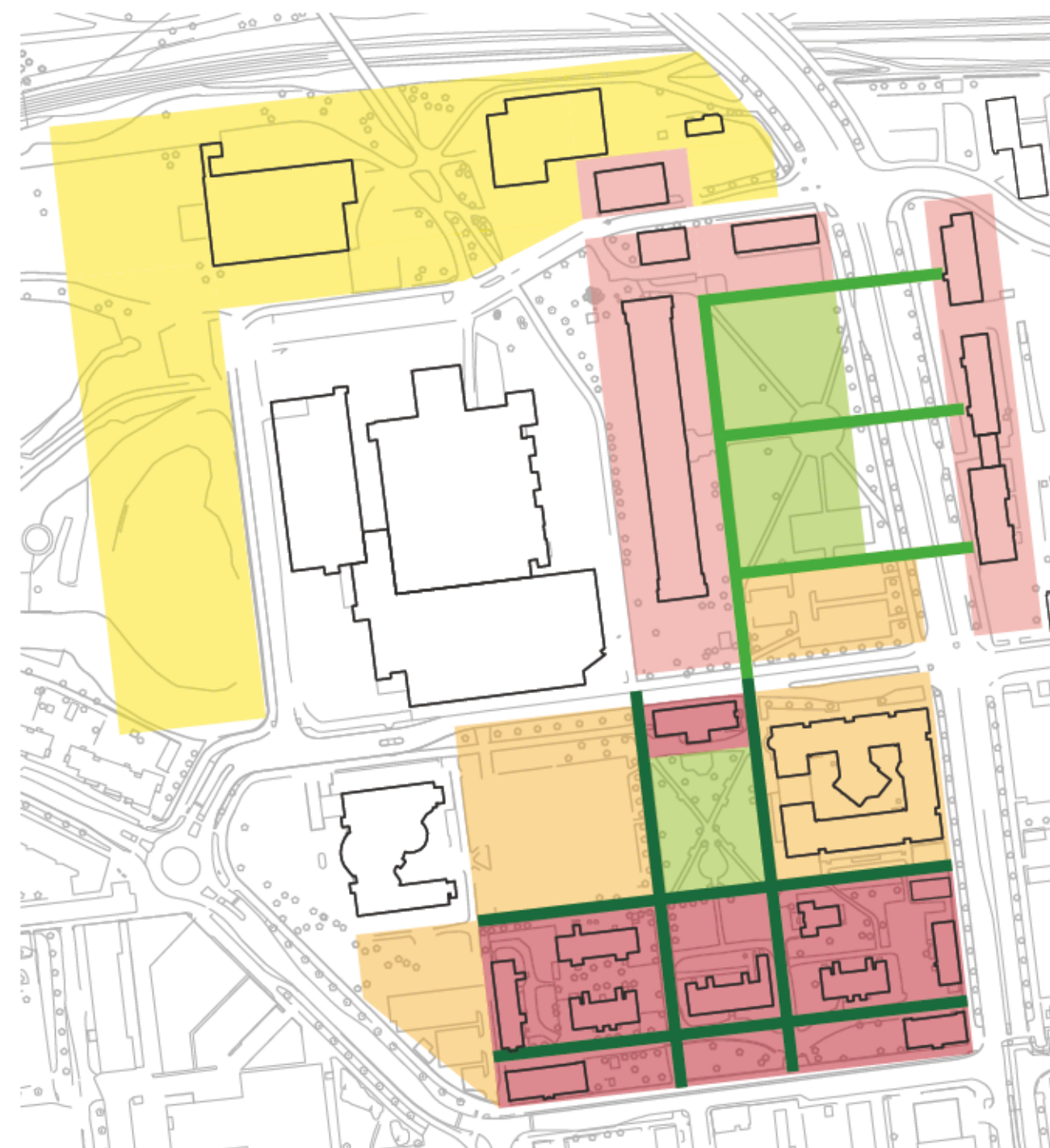
Kuva 93. Alueen uudet toiminnot ja niiden käyttöasteen painotukset. Virastokäytössä ja pienimuotoisessa kulttuuritoimintojen käytössä ollessaan alueen toiminta on ollut melko yksipuolisesti päiväaikaan keskittyvää. Tulevaisuudessa asuminen ja palvelut tulevat lisäämään alueen ympärivuorokautisuutta. Toimintoja sekoittamalla käyttöaikaa voidaan laajentaa, jotta alue on viihtyisä ja turvallinen kaikkina vuorokaudenaikoina. Historian näkökulmasta asuinkäyttö soveltuu hyvin entisen majoituskasarmin alueelle.

Kuva 98. Joensuulaisen taitokorttelin putiikkien tunnelmaa. Kohde ei ole suoraan verrattavissa kasarmiin, mutta hieman samaa henkeä 1800-luvun lopulla ja 1930-luvulla rakennetussa puu- ja tiilirakennusten muodostamasta vanhasta pihapiiristä löytyy. Taitokortteli on hieno esimerkki, kuinka vanhat rakennukset on otettu käsityön ja kulttuurin kautta vetäväksi kohtaamispaikaksi. Kuva: Maija Pelkonen, 2020.

Rakennuspaikat

Täydennysrakentamista ohjaa kasarmin omaleimainen ruutukaava. Uudet rakennukset voivat parhaillaan täydentää aluetta sille ominaisimmalla tavalla tuoden esiin historiallista kaupunkirakennetta. Kasarmin ruutukaavan täydentymisen lisäksi uudisrakentamista sijoittuu enimmäkseen kaupunkikuva-analyysin paljastamille maiseman häiriöpaikoille, kuten kaupunkikuvaa rikkoville pysäköintialueille. Esimerkiksi harjoituskentän puistoaluetta on mahdollista täydentää sijoittamalla rakentamista nykyisten parkkipaikkojen tilalle, jossa on alkujaankin ollut rakennuksia, ilman, että alueen alkuperäinen käyttö ja sitä kautta edustavuuden arvo vaarantuu, kunhan näköyhteys tiilikasarmien osien välillä säilyy. Herkemmillä alueilla, kuten keskempänä harjoituskentän aukiota, toimintoja voidaan tarvittaessa lisätä esimerkiksi siirrettävillä rakenteilla.

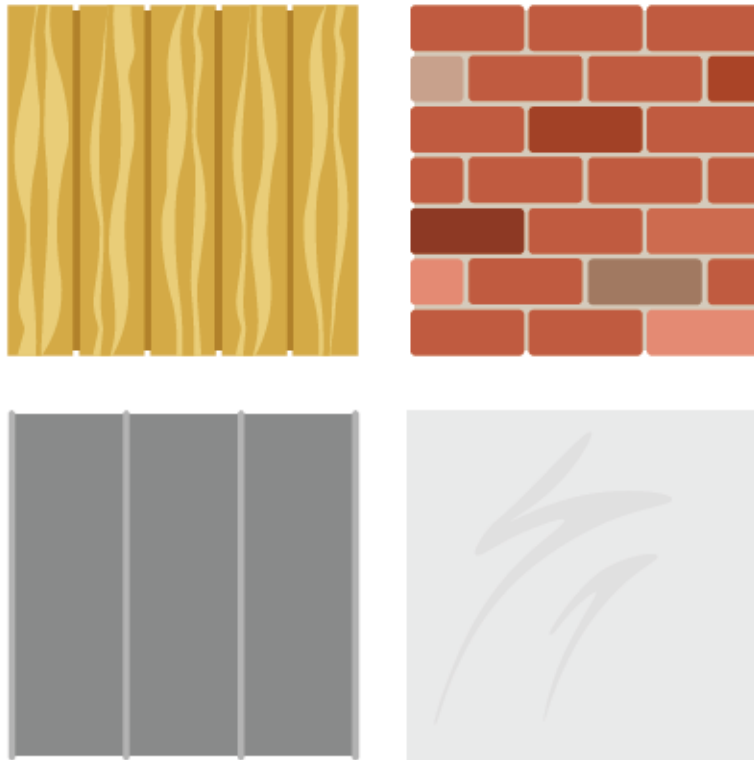

1880-luvulta säilyneet rakennukset ja ympäristö säilytettävä	Vapaamman täydennysrakentamisen alue, olevat rakennukset on ensin arvotettava
1910-luvulta säilyneet rakennukset säilytettävä	Alkuperäinen 1880-luvulta säilynyt reitti / näköyhteys
Puistona säilytettävä alueen osa	Säilytettävä reitti / näköyhteys
Mahdollinen täydennysrakentamisen alue, olevat rakennukset on ensin arvotettava	

Kuva 94. Säilytettävät alueet, rakennukset ja näkymät, sekä vapaammin kehitettävät alueet. Kaavio perustuu selvitysosassa esitettyyn arvottamiseen.

Materiaalit

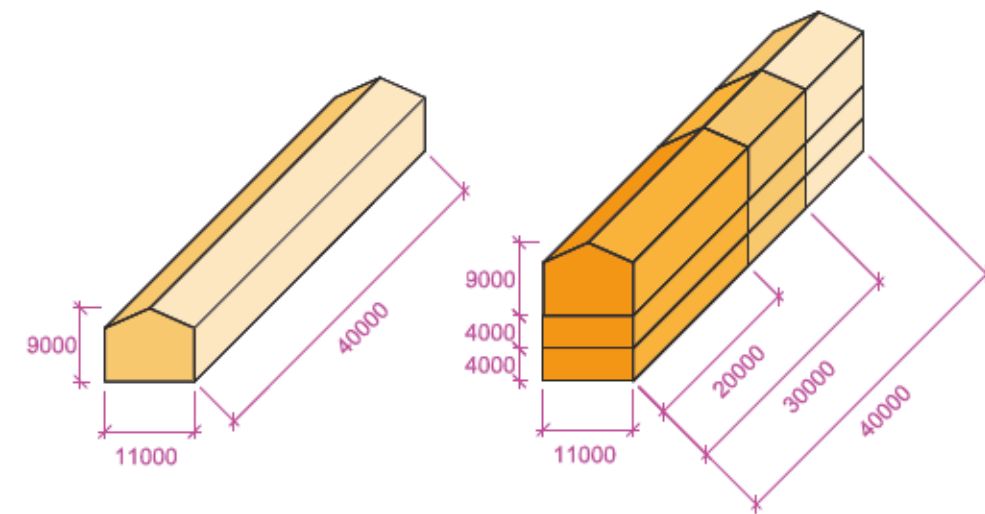
Kuva 95. Materiaalivalintojen ja uudisrakennusten massoitteiden, sekä luonteen tulee kunnioittaa olevaa rakennetta, mutta toisaalta uusi ajallinen kerros saa tyyliltään erottua alueen vanhasta rakennuskannasta. Uudisrakennuksissa materiaaleina käytetään vanhoihin rakennuksiin yhteensopivasti puuta ja punatiiltä. Täydentäviksi materiaaleiksi sopivat esimerkiksi konesaumattu pelti ja lasi.

Mittakaava

Kasarmialueen uudisrakennusten kerroskorkeudet tulee suhteuttaa mataliin puurakennuksiin, mutta myös esimerkiksi viereiseen leveään Puistokatuun, jotta kaupunkikuvasta muodostuu urbaani ja toisaalta alueelle ominaisen pienimuotoinen ja väljä. Vanhan rakennuskannan mittasuhteet analysoimalla ja niitä skaalamalla uudisrakennuksista on mahdollista luoda monikerroksinen, mutta harmoninen aluekokonaisuus.

Laajemmin kokonaisuutta tarkastellen tavoitteena on alueen mittakaavojen sulauttaminen, jotta eri osa-alueet rakentuisivat luontevaksi kokonaisuudeksi. Nykytilassaan kasarmialueen takana alkavat hallit tuntuvat pirstaloituvan keskustan tirtiin kaupunkirakenteen ulkopuolelle. Kaupungin tiivistyessä hallien ympäristö tulee lähemmin osaksi kaupunkirakennetta ja siten kuuluu kehitettävien kohtien piiriin. Keväällä valmistunut Hannes-Kolehmainenkadun ympäristön asemakaava on toteutuessaan vastaamassa tähän tarpeeseen, mutta diplomityössä aluetta tarkastellaan vielä rakentumattomana.

Kuva 96. Kaaviomainen esimerkki, kuinka puukasarmien omia mittasuhteita skaalaamalla muodostuu erilaista massoitteita.

Liikenne

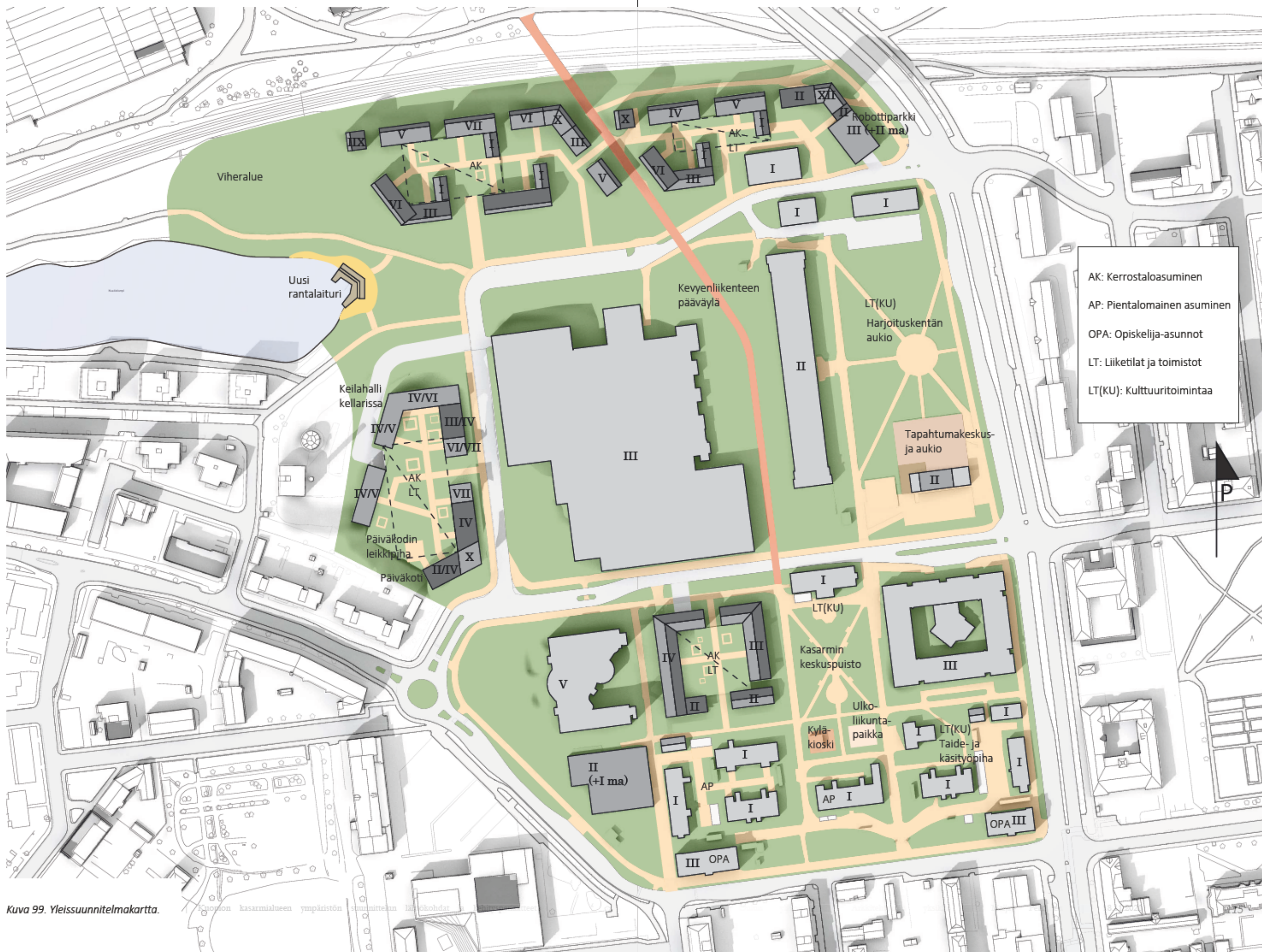

Kuva 97. Alueen liikenteen painopiste on jalankulussa ja julkisissa kulkuneuvoissa. Pyöräilymahdollisuuksia voidaan kehittää lisäämällä esimerkiksi kaupunkipyöriä ja pyöräkaistoja kevyenliikenteen väylien yhteyteen. Yksityisen henkilöautoliikenteen vaihtoehdot tulevat todennäköisesti tulevaisuudessa yleistymään. Vaihtoehtoinen ratkaisu omalle henkilöautolle voi olla esimerkiksi kortteleiden yhteiskäyttöiset sähköautot latauspisteineen tavallisten parkkipaikkojen tilalla.

5.3 Ideasuunnitelma

Kuva 98. Viistoilmakuva suunnittelualueelta. Uudet rakennukset on esitetty värillisinä ja olemassa olevat valkoisella. Periaatteellinen suunnitelma esittää yhden vaihtoehdon kasarmin maankäytön jatkokehitykseen. Uudisrakennukset täydentävät nykyisen kaupunkirakenteen aukkoja vanhan rakennuskannan mittakaavaa kunnioittaen.

- AK: Kerrostaloasuminen
- AP: Pientalomainen asuminen
- OPA: Opiskelija-asunnot
- LT: Liiketilat ja toimitilat
- LT(KU): Kulttuuritoimintaa

Kuva 99. Yleissuunnitelmakartta.

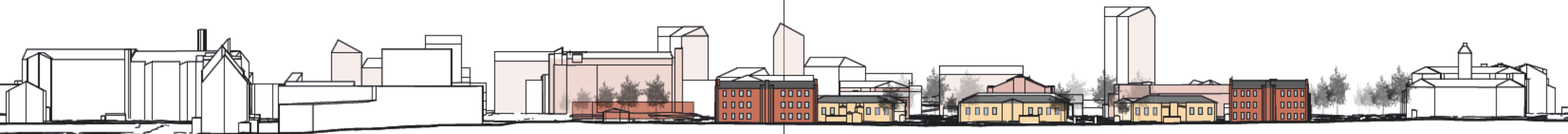
Kuopion kasarmialueen ympäristön suunnittelun lähtökohdat

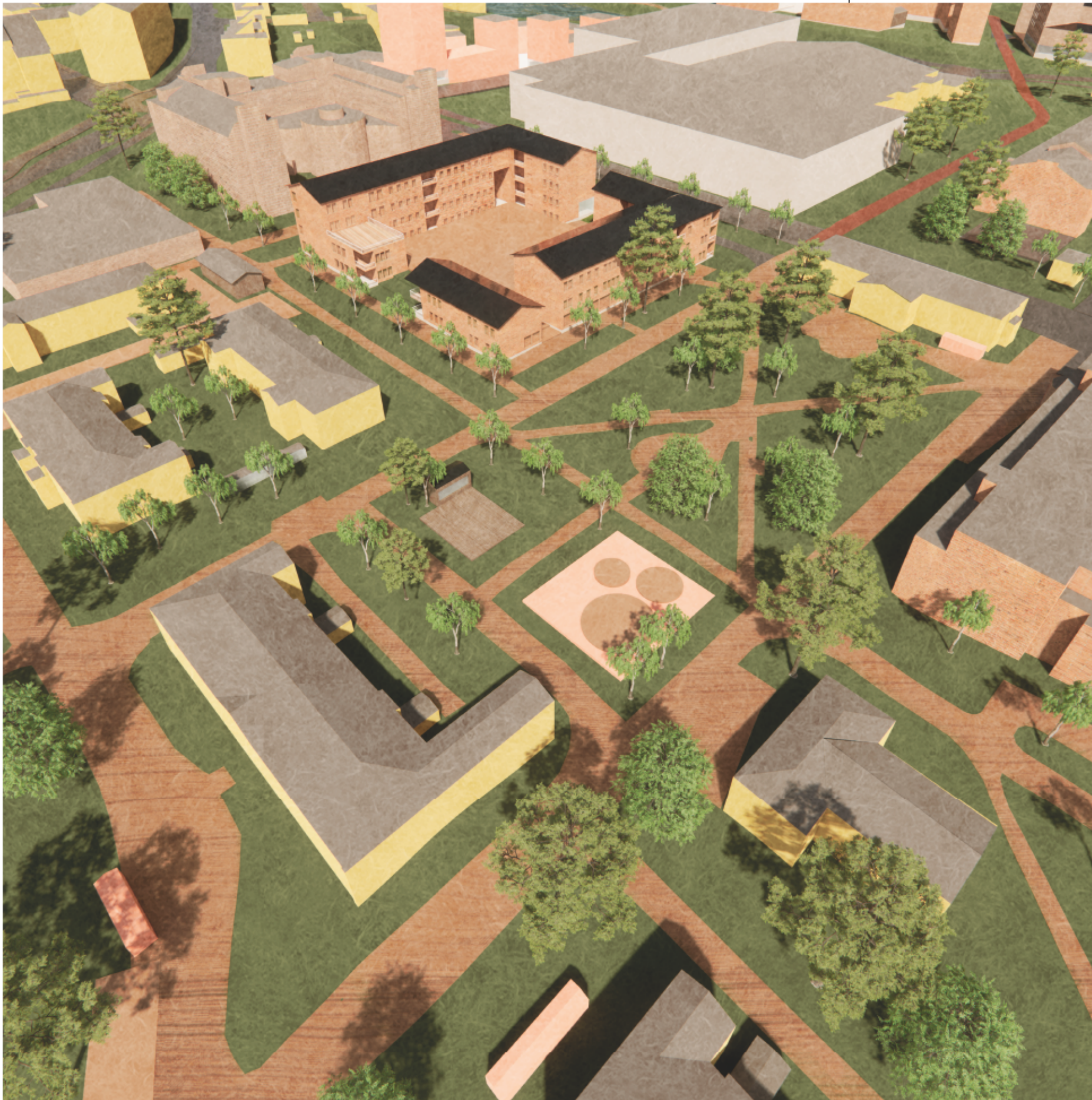
Kuva 101. Aluejulkisivu etelään.

Kuva 102. Aluejulkisivu länteen.

Kuva 103. Aluejulkisivu pohjoiseen.

Kuva 104. Viistoilmakuva kasarmin keskuspuiston ympäristöstä. Asumisen ja muiden toimintojen sekoittuminen laajentaa alueen käyttöastetta. Matalaan puukasarмикortteliin muodostuu esimerkiksi vanhuksille, tai pienille perheille sopivia viihtyisiä asuntoja ja tiilikasarmit alueen eteläkulmissa muutetaan opiskelija-asunnoiksi. Uudiskorttelissa poliisitalon vieressä on enimmäkseen kerrostaloasuntoja, mutta pääreittien varrelle sijoittuu myös asumista tukevien lähipalveluiden liiketiloja. Poliisitalon parkkipaikka siirtyy keskitettyyn pysäköintilaitokseen rakennuksen eteläpuolelle.

Keskuspuistosta muodostuu viihtyisä kohtaamispaikka kioskikahvilan ja ulkoliikuntapaikan tuomien uusien aktiviteettien myötä. Pienen mittakaavan toiminnot soveltuvat historiallisesti arvokkaaseen puistomiljööseen ja tuovat alueelle elämää yhdessä puukasarmin eteläkulmaan muodostuvan taide- ja käsityöpihan kanssa. Valtuustotalo ja poliisitalo muodostavat oman kerrostumansa alueen toimintoihin ja arkkitehtuuriin. Alueella ennen sijainneet päiväkodit saavat uudet tilat Niiralankadun ja Hannes-Kolehmainenkadun risteyksen uudiskorttelista.

Kuva 105. Viistoilmakuva harjoituskentän aukion luota. Uusi tapahtumakeskus rajaa puistoa kasarmien alkuperäistä aluerakennetta kunnioittaen. Rakennuksen toiminnot, kuten mahdollisuus järjestää näyttelyitä, keikkoja ja tapahtumia yhdistyy Puistokartonon kulttuuritoimintojen kanssa. Tapahtumat voivat kesäisin laajeta tapahtuma-aukiolle ja puistoon. Uusi rakennus kunnioittaa alueen arkkitehtuuria aseman, materiaalien ja kokonsa puolesta, mutta edustaa tyyliltään laadukasta nykyarkkitehtuuria.

Kuva 106. Havainnekuva junaradan ylittävältä kevyenliikenteen pääväylältä katsottuna. Uusi asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue liittyy läheisesti punatiilikasarmiin ja sen vuoksi materiaaleiltaan mukailee niitä tiiliarkkitehtuurillaan. Muuten käsittely on kasarmialuetta vapaampaa mittakaavaltaan ja ulkoasultaan. Korkeammat pistetalot ovat maamerkkejä pääreittien varsilla. Kevyenliikenteen pääväylä korostetaan uudella väripinnoitteella kasarmialueella asti.

5. Lopuksi

Kasarmialueen tutkimus ja kehityssuunnitelma on jatkosuunnittelua palveleva taustaselvitys, joka tuo esille alueen ominaispiirteitä ja reunaehdoja suunnittelulle. Konseptitasoinen suunnitelma tarjoilee yhden ehdotuksen, kuinka tietoa voidaan hyödyntää.

Selvityksessä esiinnousseita ominaispiirteitä ja erityisiä arvoja ovat kasarmialueen historiallinen todistusvoimaisuus, sekä rakennusten ulkoarkkitehtuurin ja osittaisen aluekokonaisuuden säilyneisyys. Kaupunkikuvallinen arvo liittyy historiallisten rakennusten lisäksi yhdistyneisiin ruutukaavoihin ja puistomaiseen miljööseen. Rakennusten purkaminen, sekä harkitsematon uudis- tai korjausrakentaminen voivat tuhota alueella olevat arvot.

Historiallisten rakennusten suojele tulee saattaa asemakaavan myötä ajan tasalle. Rakennusten suojele tulee harkita tapauskohtaisesti kaavoitustyön yhteydessä, mutta lähtökohtaisesti vähintään kasarmirakennusten ulkoasu tulee säilyttää. Puukasarmien 1880-luvulta säilynyt yhtenäinen aluekokonaisuus on suojeltavan arvoinen. Muutostyöt ja uudisrakentaminen tulee toteuttaa RKY-alueella nykyisen aluerakenteen mukaisesti, jotta muun muassa alueen ruutukaavalle ominaiset näkymäakselit säilyvät. Uudisrakentamisen kerrokorkeudet ja materiaalivalinnat tulee suhteuttaa olevaan rakennuskantaan. Jatkosuunnittelussa tulee olla yhteydessä museovirastoon. Kasarmialueen ulkopuolinen suunnittelualue on vapaammin käsiteltävissä ja siihen voidaan soveltaa yleisiä hyvän suunnittelun periaatteita ja vaatimuksia.

Lähdeluettelo

Painetut lähteet

Haila, S., 1996. *Venäläinen rationaalisuus. 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuri sosiaalisena käytäntönä*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Kauppi, U., 2001. Varuskunnat osana kaupunkiympäristöä. Teoksessa I. Lounatvuori, L. Putkonen (toim.) *Rakennusperintömme, Kulttuuriympäristös lukukirja*. Hämeenlinna: Ympäristöministeriö, Museovirasto & Rakennustieto Oy. Karisto Oy. s.141-144.

Kärki, P., 2001. Puukaupungista kivikaupungiksi. Teoksessa I. Lounatvuori, L. Putkonen (toim.) *Rakennusperintömme, Kulttuuriympäristös lukukirja*. Hämeenlinna: Ympäristöministeriö, Museovirasto & Rakennustieto Oy. Karisto Oy. s.73-81.

Lahti, J. (2011). *Kauneus | käytännöllisyys | kestävyys. Valtion rakentamisen kaksi vuosisataa*. Porvoo: Senaatti-kiinteistöt. Edita Publishing Oy.

Lilius, H., 2014. Kustavilaisen ajan (1772-1809) kaupunki. Teoksessa L. Henrik & K. Pekka (toim.), Suomen kaupunkirakentamisen historia II. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Livonia Print. s.10-95.

Niukkanen, M., 2001. Uusia kaupunkeja kauppaa varten. Teoksessa I. Lounatvuori, L. Putkonen (toim.) *Rakennusperintömme, Kulttuuriympäristös lukukirja*. Hämeenlinna: Ympäristöministeriö, Museovirasto & Rakennustieto Oy. Karisto Oy. s.69-72.

Sinisalo, J., 2016. Valtion rakennusperintöä lukemassa. Teoksessa O. Hakli, A. Laine (toim.), *Valtiolle rakennettu*. Helsinki: Museovirasto. Lönnberg Painot Oy. s.46-58.

Sinisalo, J., 2014. Sotilasrakentaminen 1800-luvulla. Teoksessa H. Lilius, P. Kärki (toim.), *Suomen kaupunkirakentamisen historia II*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Livonia Print. s.269-279.

Rieki, H. (2005). *Kuopion kaupungin rakennushistoria*. Oulu: Kalevaprint Oy.

Painamattomat lähteet

Boman, A., 1879. [Kartta] Situationsplan öfver kasernområdet. Ritning till V:te Kuopio Finska Skarpskyttebataljons kasernbyggnader. Helsinki: Kansallisarkisto.

Deloitte, 2018. *Kuntien ilmastotavoitteet ja -toimenpiteet*. [Verkkoaineisto] Sitra. Saatavissa: <<https://www.sitra.fi/julkaisut/kuntien-ilmastotavoitteet-ja-toimenpiteet/>> [Viitattu 14.8.2020].

Dufva, M., 2020. *Sitran megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162*. [Verkkoaineisto] Vantaa: Sitra. Saatavissa: <<https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2020/>> [Viitattu 18.8.2020].

Gylling, U. (Kuopion kaupungin rakennustoimiston mittausosasto), 1881. [Kartta] *Kuopion kaupungin asemakartta*. Arkistokokoelma. Kuopio: Kuopion kaupungin arkisto.

HE 101/2009, 1.1. *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rakennusperinnön suojelemisesta sekä laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain 57 ja 166 §:n ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta*. Helsinki: Suomen hallitus. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090101#idp447056816>> [Viitattu 3.6.2020].

Hämeenlinnan kaupunki, 2015. Asemakaavamuutoksen selostus 2503 Suomen Kasarmit 7. kaupunginosa Myllymäki. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <http://suomenkasarmit.fi/images/PIIRUSTUKSET/Tontit/Asemakaavan_selostus.pdf> [Viitattu 13.7.2020].

J. N., 1934-1945. [Kartta] *Kuopion kasarminhoitoalue. Aluekartta*. 1:2000. Armeijan esikunnan huolto-osaston rakennepiirustukset, Kuopion kasarmihoitoalueen piirustuksia 1934-1945. Helsinki: Kansallisarkisto.

Kirkkolaki 1993/1054, 14 luku, 5 §. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>> [Viitattu: 30.6.2020].

Kivilaakso, 2010. *Rakennusperintö suojelun kohteena*. [Verkkoaineisto] Suomen rakennustaiteen museo. Saatavissa: <<https://www.mfa.fi/wp-content/uploads/2019/12/Rakennussuojelu.pdf>> [Viitattu: 18.7.2020].

Kuopion kaupunki, 2020, a. *Kuopio suunnittelee ja rakentaa 2020. Kaavoituskatsaus 2020*. [Verkkoaineisto] Kuopio. Saatavissa: <<https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7450879/Kuopio+suunnittelee+ja+rakentaa.pdf/493084b9-a6a1-4370-8dc5-855d45480291>> [Viitattu 19.8.2020].

Kuopion kaupunki, 2020, b. *Asemakaavan muutos. Opistotien ja Hannes-Kolehmainenkadun ympäristö*. Asemakaava no. 853. Kuopion kaupunki. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Kuopion kaupungin karttapalvelu, asemakaava nro. 853 <https://kartta.kuopio.fi/?setlanguage=fi&e=27534448.88&n=6976514&r=1&w=**&l=kuopio_opaskartta%2Ckuopio_aseamakaava_set%2Ckuopio_aseamakaavaindeksi_set&o=100%2C100%2C100#> [Viitattu 16.4.2020].

Kuopion kaupunki, 2019. *Asemakaavaselostus, Opistotien ja Hannes-Kolehmainenkadun ympäristö*. [Verkkoaineisto] Kuopio. Saatavissa: Kuopion karttapalvelu > aineistot > kaavatiedot > asemakaava & asemakaava-alueet > asemakaava 853 > kaavadokumentit. <https://kartta.kuopio.fi/?setlanguage=fi&e=27534448.88&n=6976514&r=1&w=*&l=kuopio_opaskartta%2Ckuopio_aseaakaava_set%2Ckuopio_aseaakaavaindeksi_set&o=100%2C100%2C100#> [Viitattu: 5.5.2020].

Kuopion kaupunki, 2018, a. *Asemakaavan muutos*. (Hatsala ja Niirala) Asemakaava no. 797. 1:1000. Kuopion kaupunki. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Kuopion kaupungin karttapalvelu, asemakaava nro. 797 <https://kartta.kuopio.fi/?setlanguage=fi&e=27534448.88&n=6976514&r=1&w=*&l=kuopio_opaskartta%2Ckuopio_aseaakaava_set%2Ckuopio_aseaakaavaindeksi_set&o=100%2C100%2C100#> [Viitattu 16.4.2020].

Kuopion kaupunki, 2018, b. *Asemakaavaselostus, Jäähallin ympäristö*. [Verkkoaineisto] Kuopio. Saatavissa: Kuopion karttapalvelu > aineistot > kaavatiedot > asemakaava & asemakaava-alueet > asemakaava 797 > kaavadokumentit. <https://kartta.kuopio.fi/?setlanguage=fi&e=27534448.88&n=6976514&r=1&w=*&l=kuopio_opaskartta%2Ckuopio_aseaakaava_set%2Ckuopio_aseaakaavaindeksi_set&o=100%2C100%2C100#> [Viitattu: 5.5.2020].

Kuopion kaupunki & Ramboll. 2017. *Kaupallinen selvitys*. [Verkkoaineisto] Kuopio. Saatavissa: <<https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7526280/Kaupallinen+selvitys/bf30ecfb-f6ff-4b32-9ae4-f2537bd74bb4>> [Viitattu: 3.2.2020].

Kuopion kaupunki, 2009. Korkean rakentamisen selvitys. [Verkkoaineisto] Kuopio. Saatavissa: <<https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7526280/Korkearakentaminen.pdf/beff03fd-ae4e-4ef3-a823-beb0f5e2eb09>> [Viitattu 5.9.2020].

Kuopion kaupunki, 2007?. *KUOPION KULTTUURIYMPÄRISTÖ Strategia ja boito-ohjeet*. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7450879/Nettiympstrat.pdf/9c53d480-f50f-4be6-a281-da7d1513ee93>> [Viitattu 18.8.2020].

Kuopion kaupunki, 2001. *Kuopion keskeisen kaupunkialueen yleiskaava*. Työnumero 1008, 1:10000. Kuopion kaupunki [Verkkoaineisto] Saatavissa: Kuopion kaupungin karttapalvelu <https://kartta.kuopio.fi/?setlanguage=fi&e=27534448.88&n=6976514&r=4&w=*&l=kuopio_opasopaska%2Ckuopio_yleiskaava%2Ckuopio_yleiskaavaindeksi&o=100%2C100%2C100#> [Viitattu: 14.4.2020].

Kuopion kaupunki, 1981. *Asemakaavan muutos*. Hatsala 6:10, Niirala 7:3, 9, 12, 56 ja 58 sekä katu-, pysäköinti-, puisto- ja urheilualueet. Asemakaava no. 1342. 1:2000. Kuopion kaupunki. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Kuopion kaupungin karttapalvelu, asemakaava nro. 1342 <https://kartta.kuopio.fi/?setlanguage=fi&e=27534448.88&n=6976514&r=1&w=*&l=kuopio_opasopaska%2Ckuopio_aseaakaava_set%2Ckuopio_aseaakaavaindeksi_set&o=100%2C100%2C100#> [Viitattu 16.4.2020].

Kuopion kaupungin rakennustoimiston mittausosasto, 1962. [Kartta] *Kuopion kaupungin asemakartta*. Arkistokokoelma. Kuopio: Kuopion kaupungin arkisto.

Laki ortodoksisesta kirkosta 2006/985, 116 §. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060985>> [Viitattu: 30.6.2020].

Laki rakennusperinnön suojelemisesta 2010/498 [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100498>> [Viitattu: 30.6.2020].

Maakäyttö- ja rakennuslaki 1999/132. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>> [Viitattu: 30.6.2020].

Martikainen, E., Puurunen, H., 2019. *Kuopion kasarmialue*. Rakennushistoriaselvitys. [Pdf] Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy. Saatavissa: Tilakeskus, Kuopio.

Mikkelin kaupunki, 2016. *Asemakaavan muutos*. Asemakaava nro 891. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Mikkelin karttapalvelu <<http://194.111.49.141/aseaakaavapdf/891.pdf>> [Viitattu 12.7.2020].

Muinaismuistolaki 1963/295. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1963/19630295>> [Viitattu: 30.6.2020].

Museovirasto, 2009, a. *Kuopion kasarmialue*. RKY 2009 -inventointi. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4126> [Viitattu: 11.3.2020].

Museovirasto, 2009, b. *Kuopion rännikatuverkko*. RKY 2009 -inventointi. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=934> [Viitattu: 11.3.2020].

Museovirasto, c. *Mikkelin tarkk'ampujapataljoonan kasarmialue, ns. Vanha kasarmialue*. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200194> [Viitattu 12.7.2020].

Museovirasto, d. *Sotakorkeakoulu ja Sotamuseo*. [Verkkoaineisto] Museoviraston rakennusperintörekisteri. Saatavissa: <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200132> [Viitattu 3.7.2020].

Museovirasto, e. *Tarkka-ampujapataljoonan kasarmialue*. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=201305> [Viitattu 11.7.2020].

Mustonen, A., 2016. *Kuopio, Hatsala, Kuopion Oikeus- ja Poliisitalo. Laaja kohderaportti*. Kuopion keskustan ja lähiympäristön modernin rakennusperinnön inventointi. [Pdf] Saatavissa: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Oulun kaupunki, 2002. Asemakaavan muutos. Asemakaava nro 1733. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Oulun karttapalvelu <https://kartta.ouka.fi/viralliset_asekaavat/ak1733.pdf> [Viitattu 12.7.2020].

Pohjois-Savon liitto, 2020. *Vahvistetut maakuntakaavat*. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.pohjois-savo.fi/aluesuunnittelu/vahvistetut-maakuntakaavat.html>> [Viitattu 19.8.2020].

Pohjois-Savon liitto, 2011. *Pohjois-Savon maakuntakaava 2030*. Vahvistetut maakuntakaavat, 1:200 000. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Pohjois-Savon liitto <<https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/aluesuunnittelu/kaavat/psmk-2030-maakuntakaavakartta.pdf>> [Viitattu 19.8.2020].

Pohjois-Savon liitto, 2008. *Kuopion seudun maakuntakaava*. Vahvistetut maakuntakaavat, 1:100 000. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Pohjois-Savon liitto <<https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/aluesuunnittelu/kaavat/ksmk-maakuntakaavakartta.pdf>> [Viitattu 19.8.2020].

Pohjois-Savon liitto, 2006. *Kuopion seudun kulttuuriympäristö seutukunnan vahvuudeksi, Kulttuuriympäristöselvitys Kuopion seudun maakuntakaavaa varten*. [Verkkoaineisto] Pohjois-Savon liitto. Saatavissa: <<https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/aluesuunnittelu/kaavat/kaavaselvitykset/ksmk/ksmk-kuopion-seudun-kulttuuriymparisto-seutukunnan-vahvuudeksi.pdf>> [Viitattu 5.5.2020].

Puurunen, H., 2013. *Kuopion uimahalli. Rakennushistoriaselvitys*. [Verkkoaineisto] Kuopio. Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy. Tilajana Kuopion kaupunki. Saatavissa: <<http://publish.kuopio.fi/kokous/2017445789-8-10.PDF>> [Viitattu 28.5.2020].

Ramboll, 2019. *Kuopion pyöräilytien verkostotarkastelu. Tiivistelmä 20.11.2019*. [Verkkoaineisto] Kuopio. Saatavissa: <<https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7450395/Kuopion+py%C3%B6r%C3%A4ilytien+verkostotarkastelu/ccb1350e-8f86-496d-9c7e-57861b269a3c>> [Viitattu 29.9.2020].

RKY 2009, a. *Kuopion rännikatuverkko*. [Verkkoaineisto] Päivitetty: 22.12.2009. Saatavissa: <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=934> [Viitattu 15.4.2020].

RKY 2009, b. *Kuopion kasarmialue*. [Verkkoaineisto] Päivitetty: 22.12.2009. Saatavissa: <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4126> [Viitattu 11.4.2020].

SAFA, 2020. *Arkkitehtuuriopas – Savo* [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<http://arksavo.fi/kohteet/niiralan-ala-asteen-koulu/>> [Viitattu: 4.8.2020].

Suomen ympäristö keskus (SYKE), 2013, a. *Jalankulkuvyöhykkeet*. [Verkkoaineisto] Päivitetty: 1.10.2019. Saatavissa: <[https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Yhdyskuntarakenteen_vyohykkeet/Jalankulkuvyohykkeet/Jalankulkuvyohykkeet\(17611\)>](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Yhdyskuntarakenteen_vyohykkeet/Jalankulkuvyohykkeet/Jalankulkuvyohykkeet(17611)>) [Viitattu 28.1.2020].

Suomen ympäristö keskus (SYKE), 2013, b. *Joukkoliikennevyöhykkeet*. [Verkkoaineisto] Päivitetty: 1.6.2017. Saatavissa: <[https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Yhdyskuntarakenteen_vyohykkeet/Joukkoliikennevyohykkeet/Joukkoliikennevyohykkeet\(17614\)>](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Yhdyskuntarakenteen_vyohykkeet/Joukkoliikennevyohykkeet/Joukkoliikennevyohykkeet(17614)>) [Viitattu 28.1.2020].

Suomen ympäristökeskus (SYKE), 2013, c. *Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä. Suomen Ympäristökeskuksen raportteja 39*. [Verkkoaineisto] Helsinki: Suomen Ympäristökeskus. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42483/SYKEra_39_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 28.1.2020].

Suomen Ympäristökeskus (SYKE), 2013, d. *Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet*. [Verkkoaineisto] Päivitetty: 15.10.2020. Saatavissa: <https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Yhdyskuntarakenteen_vyohykkeet/> [Viitattu 28.1.2020].

Tieteen termipankki, 2020. *Kaavahierarkia*. [Verkkoaineisto]. Tieteen termipankki. Saatavissa: <<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:kaavahierarkia>> [Viitattu: 18.3.2020].

Vaasan kaupunki, 2007. Asemakaavan muutos. Kaava nro 923. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Vaasan karttapalvelu <<https://kartta.vaasa.fi/IMS/Documents/LUPlans/ak0923.pdf>> [Viitattu 11.7.2020].

Valkeapää, L., Salmela, U. (toim.), 1997. *Taidehistorian sanasto*. [Verkkoaineisto] Jyväskylä: TAIKU/Taidehistoria, Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47722/951-34-0991-0.pdf>> [Viitattu: 29.8.2020].

Venäläinen kasarmien rakennuskomitea, 1914. [Kartta] *Kuopion kasarmialueen kartta vuodelta 1914*. Arkistokokoelma, objektnumero: KHMARCR3585:1. Kuopio, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Viherympäristöliitto, 2017. (alkuperäinen julkaisu: World Health Organization Regional Office for Europe, 2017. Urban green spaces: a brief for action). *Kaupunkivihreä: opas toimintaan*. Viherympäristöliitto ry (suom.) [Verkkoaineisto] Helsinki: Viherympäristöliitto ry. Saatavissa: <https://www.vyl.fi/site/assets/files/1430/who-opas_kaupunkivihrea_-_opas_toimintaan.pdf> [Viitattu 6.7.2020].

Ympäristöministeriö, 2020, a. *Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottaminen kaavoituksessa ja lupamenettelyssä*. Ympäristöministeriön päätös. Helsinki: Ympäristöministeriö. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <http://www.rky.fi/read/asp/r_RKY_kaavoituksessa_ja_lupamenettelyssa.pdf> [Viitattu: 12.8.2020].

Ympäristöministeriö, 2020, b. *Maankäytön suunnittelun ohjaus*. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <https://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Maankayton-suunnittelun_ohjaus> [Viitattu 18.3.2020].

Kuvalähdeluettelo

Valokuvat, ellei toisin ilmoiteta: Maija Pelkonen, 2019-2020.

Taulukot, kaaviot ja havainnekuvat, ellei toisin ilmoiteta: Maija Pelkonen 2020.

Kuva 4. Gylling, U. (Kuopion kaupungin rakennustoimiston mittausosasto), 1881. [Kartta] Kuopion kaupungin asemakartta. Arkistokokoelma. Kuopio: Kuopion kaupungin arkisto.

Kuva 7. Boman, A., 1879. [Kartta] Situationsplan öfver kasernområdet. Ritning till V:te Kuopio Finska Skarpskyttebataljons kasernbyggnader. Helsinki: Kansallisarkisto.

Kuva 9. Venäläinen kasarmien rakennuskomitea, 1914. [Kartta] Kuopion kasarmialueen kartta vuodelta 1914. Arkistokokoelma, objektinumero: KHMARKR3585:1. Kuopio, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo. Reprokuvaus: Kari Jämsen.

Kuva 10. Puolustusvoimat, 1947. Kuopion ortokuva 1947. [Ilmakuva] Maanmittauslaitos. Saatavissa: <<https://kartta.kuopio.fi/#>> Aineistot/ ilmakuvat/ ortokuvat / Ortokuva 1947.

Kuva 11. J. N., 1934-1945. [Kartta] Kuopion kasarminhoitoalue. Aluekartta. 1:2000. Armeijan esikunnan huolto-osaston rakennepiirustukset, Kuopion kasarmihoitoalueen piirustuksia 1934-1945. Helsinki: Kansallisarkisto.

Kuva 13. Kuopion kaupungin rakennustoimiston mittausosasto, 1962. [Kartta] Kuopion kaupungin asemakartta. Arkistokokoelma. Kuopio: Kuopion kaupungin arkisto.

Kuva 14. FINNMAP Oy, 1979. Kuopion ortokuva 1979. [Ilmakuva] Blom kartta Oy. Saatavissa: <<https://kartta.kuopio.fi/#>> Aineistot/ ilmakuvat/ ortokuvat / Ortokuva 1979.

Kuva 15. Kuopion kaupunki, 1999. Kuopion ortokuva 1999. [Ilmakuva] Kuopion kaupunki. Saatavissa: <<https://kartta.kuopio.fi/#>> Aineistot/ ilmakuvat/ ortokuvat / Ortokuva 1999.

Kuva 20. Pohjois-Savon liitto, 2008. Kuopion seudun maakuntakaava, Vahvistetut maakuntakaavat, 1:100 000. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Pohjois-Savon liitto <<https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/aluesuunnittelu/kaavat/ksmk-maakuntakaavakartta.pdf>> [Viitattu 19.8.2020].

Kuva 21. Pohjois-Savon liitto, 2011. Pohjois-Savon maakuntakaava 2030, Vahvistetut maakuntakaavat, 1:200 000. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Pohjois-Savon liitto <<https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/aluesuunnittelu/kaavat/psmk-2030-maakuntakaavakartta.pdf>> [Viitattu 19.8.2020].

Kuva 22. Ote Kuopion seudun maakuntakaavan liitteestä 3. Pohjois-Savon liitto. Kuopion keskustan rakennettu kulttuuriympäristö. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Pohjois-Savon liitto <<https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/aluesuunnittelu/kaavat/ksmk-kaavaselostus-liitteet.pdf>> [Viitattu 19.8.2020].

Kuva 23. Ote Pohjois-Savon maakuntakaavan 2030 liitteestä 1. Pohjois-Savon liitto, 2010. Kuopion keskustan kulttuuriympäristö tarkastuksineen. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Pohjois-Savon liitto <<https://www.pohjois-savo.fi/media/liitetiedostot/aluesuunnittelu/kaavat/psmk-2030-selostus-liitteet.pdf>> [Viitattu 19.8.2020].

Kuva 24. Kuopion kaupunki, 2001. Kuopion keskeisen kaupunkialueen yleiskaava. Työnumero 1008, 1:10000. Kuopion kaupunki [Verkkoaineisto] Saatavissa: Kuopion kaupungin karttapalvelu <https://kartta.kuopio.fi/?setlanguage=fi&e=27534448.88&n=6976514&r=4&w=*&l=kuopio_opasopaska%2Ckuopio_yleiskaava%2Ckuopio_yleiskaavaindeksi&o=100%2C100%2C100> [Viitattu: 14.4.2020].

Kuva 25. Kuopion kaupunki, 2010. Kuopion keskustan osayleiskaava 5.5.2010 Rakennussuojelukohteiden kaavamääräykset (YK 2000). [Pdf] Kuopio. Kuopion kaupungin yleiskaavoituksen osasto.

Kuva 26. Kuopion kaupunki. Ote voimassa olevasta asemaakaava-yhdistelmästä. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Kuopion karttapalvelu <https://kartta.kuopio.fi/?setlanguage=fi&e=27534448.88&n=6976514&r=1&w=*&l=kuopio_opaskartta%2Ckuopio_asemaakaava_set%2Ckuopio_asemaavaindeksi_set&o=100%2C100%2C100>

Kuva 74. Suomen ympäristökeskus, 2017. Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet 2017. [Verkkoaineisto] Saatavissa: Elinympäristön tietopalvelu Liiteri <<https://liiteri.ymparisto.fi/>> Karttatasot/ Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet/ Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet 2017. [Viitattu 19.8.2020]

Kuva 76. Ramboll, 2019. Kuopion pyörävylien verkostotarkastelu. Tiivistelmä 20.11.2019. [Verkkoaineisto] Saatavissa: <<https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7450395/Kuopion+py%C3%B6r%C3%A4v%C3%A4lylien+verkostotarkastelu/ccb1350e-8f86-496d-9c7e-57861b269a3c>> [Viitattu 29.9.2020].

Kuva 90. Entinen päävartio yhtenä esimerkkinä tyypillisestä säilyneestä puukasarmien rakennuksesta. Tilakeskus Kuopio, 2004. Kasarmialue/rakennus 7. Sotaveteraanimuseo. [Dwg] Pääpiirustus. Kuopio: Kuopion kaupungin tilakeskus.

Kuva 91. Toisena esimerkkinä entinen upseerien asuinrakennus. Tilakeskus Kuopio, 2010. Kasarmirakennus E 1. kerros, Kasarmirakennus E Leikkaukset & Kasarmirakennus E Julkisivut [Dwg] Kuopio: Kuopion kaupungin tilakeskus.

Kuvissa ja 3D-mallissa käytetyt lähtöaineistot

Asemakaavoitus Kuopio. pohjakartta Kuopion kasarmialueelta [dwg] Kuopio: Kuopion kaupungin tilakeskus.

Blom kartta Oy, 2014 & Terratec Oy, 2012. Kuopion ortokuva yhdistelmä. [ilmakuva] Saatavissa: <<https://kartta.kuopio.fi/#>> Aineistot/ Kartat/ Ortokuva (yhdistelmä).

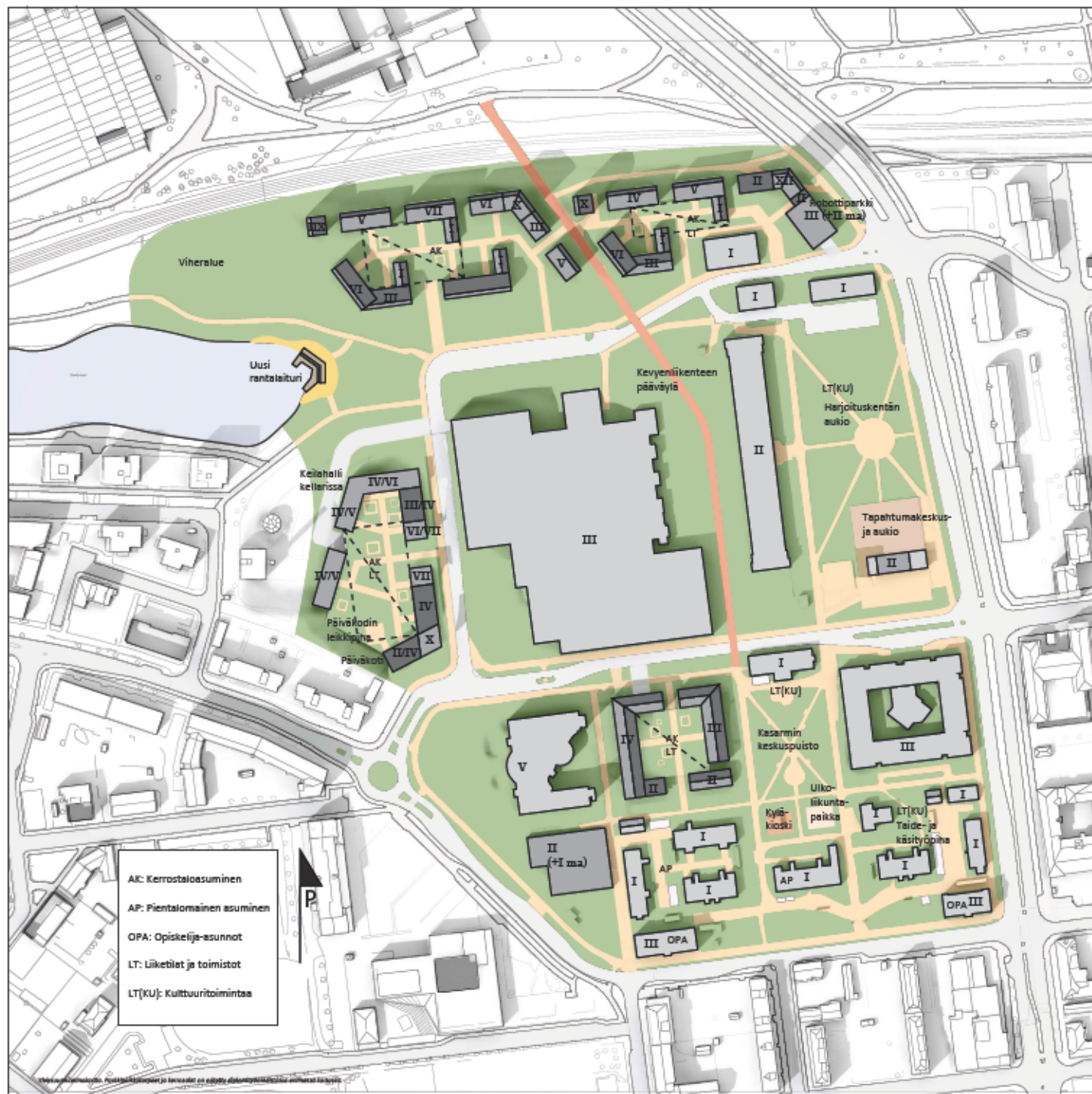
Kuopion kaupunki, 2020. Kuopion 3D-rakennukset DWG. [dwg] Päivitetty 9.1.2020. Saatavissa: <<https://www.avoindata.fi/data/fi/dataset/kuopion-3d-rakennusmallit/resource/02c2d7ab-ae69-4601-ad32-5796bf210a21>>

Maanmittauslaitos. Korkeusmalli 10 m. [ASCII Grid] Koordinaatisto: etrs-tm35fin. Saatavissa: <<https://www.maanmittauslaitos.fi/asioi-verkossa/avoimien-aineistojen-tiedostopalvelu>>

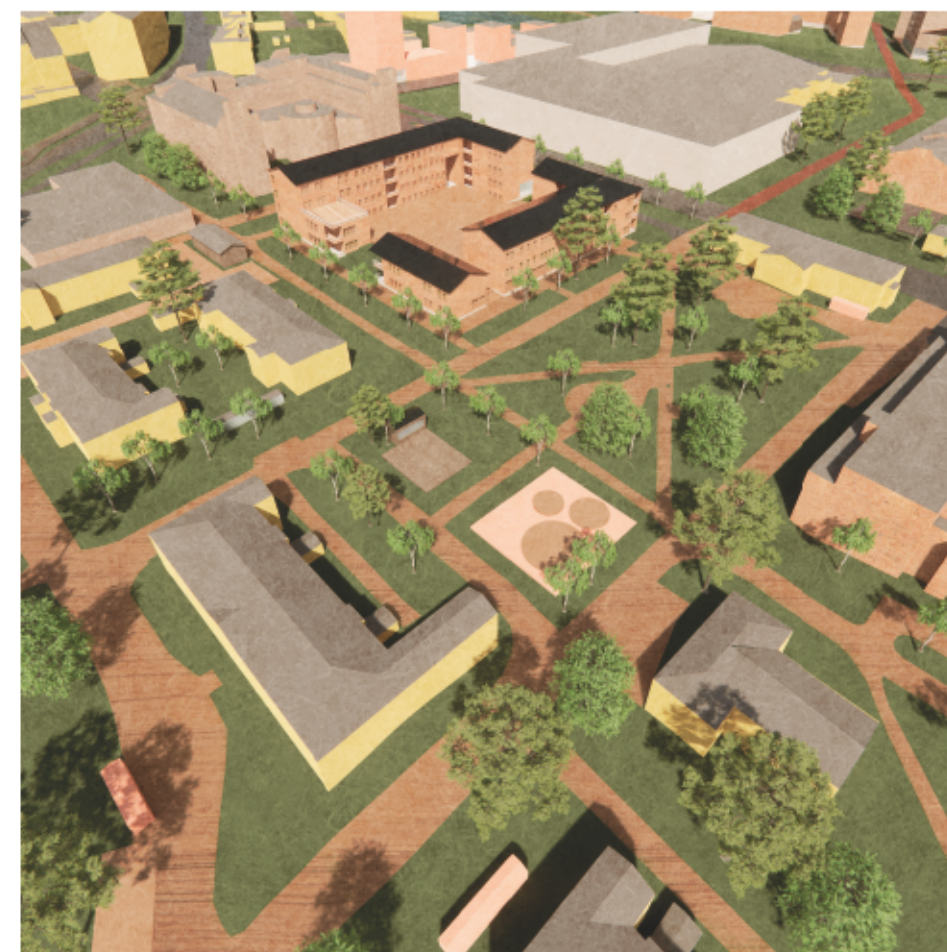
3D-malliin lisätyt tekstuurit: CGTextures. [jpg] Saatavissa: <<https://www.textures.com/>>

3D-malliin lisätyt ihmiset: Collection of cut out people. [png] Saatavissa: <<https://skalgubbar.se/>>

Liitteet: Liite1-Planssipienennökset

Viherialue
Uusi rantatieturi
Kevyenliikenteen pääväylä
Harjoituskentän aukio
Tapahtumakeskus ja aukio
Kesämyymälä
Ulkoliikuntapaikka
Kylä-kioski
Taide- ja käsityöpiha
Päiväkodin leikkikenttä

Kuva 20. Viherialue
Uusi rantatieturi
Kevyenliikenteen pääväylä
Harjoituskentän aukio
Tapahtumakeskus ja aukio
Kesämyymälä
Ulkoliikuntapaikka
Kylä-kioski
Taide- ja käsityöpiha
Päiväkodin leikkikenttä

